

थारू समुदायको थर सूचीकरण

प्रतिवेदन

प्रकाशक

थारू आयोग

अनामनगर, काठमाडौं

२०८०

प्रतिवेदक

मानवशास्त्र केन्द्रीय विभाग,
त्रिभुवन विश्वविद्यालय, कीर्तिपुर
२०७७ चैत्र २५ गते

प्रकाशक

थारू आयोग, अनामनगर, काठमाडौं, नेपाल
फोन नं : ०१-५७०५११८, ०१-५७०५११९, ०१-५७०५०८४
टोल फ्रि नम्बर : १६६०-०१-५७-०००
इमेल : info@tharucommission.gov.np
वेबसाइट : : <http://www.tharucommission.gov.np>

आयोगका पदाधिकारीहरू

मा.विष्णु प्रसाद चौधरी

अध्यक्ष

मा. सुवोध सिंह थारु

सदस्य

मा. भोलाराम चौधरी

सदस्य

मा. डा. उमाशंकर प्रसाद चौधरी

सदस्य

मा. शान्ती मोदी

सदस्य

कृष्णकान्त उपाध्याय

सचिव

आयोगको भनाई

नेपालको धर्तिपुत्रको रूपमा परिचित थारू समुदाय तराई तथा भित्री मधेश क्षेत्रमा आदिमकाल देखि वसोवास गर्दै आइरहेका छन् । प्रकृतिसँग संघर्ष गर्दै तराईलाई मानव वस्ती र खेती योग्य बनाउनमा थारूहरूको नै मुख्य भूमिका रही आएको कुरामा दुई मत हुन सक्दैन । प्रकृतिसँगको संघर्षकै एक अंश मलेरिया रोगसँग जुध्ने क्रममा सिर्जना भएको सिक्कलसेल एनिमिया र थालासेमिया जस्ता वंशानुगत रोगको शिकार आज थारू समुदाय भईरहेको छ भने अर्को तर्फ त्यही भूमिमा सिमान्तकृत अवस्थामा बाँच्न बाध्य रहेको छ ।

सिमान्तकृत अवस्थामा रहेपनि थारू समुदायले आफ्नो भाषा संस्कृतिलाई जिवित राख्दै मौलिक पहिचानलाई भने जोगाउँदै आएको छ । राज्यको तर्फबाट सकारात्मक पहल हुन नसक्दा भने यसलाई लामो समय सम्म बचाई राख्न निकै मुस्किल पर्ने कुरा घाम जस्तै छर्लङ्ग छ । यही परिस्थितिलाई मध्येनजर गर्दै पहिचानलाई सुरक्षित गर्ने तथा प्रशासनिक कार्यलाई पनि सहजिकरण गर्ने उद्देश्यका साथ थारू आयोग ऐन २०७४ मा भएको व्यवस्था बमोजिम थारू आयोगले थारू समुदायको थर सुचिकरण गर्ने कार्यलाई प्राथमिकता दिदै अगाडि वढाएको हो । यसको लागि त्रिभुवन विश्व विद्यालय मानवशास्त्र विभागसँग सम्झौता भई अध्ययन कार्य सम्पन्न भएको छ । प्राप्त प्रतिवेदन माथि आयोगमा बृहत छलफल पछि परिमार्जन सहित थर सूचीकरण प्रतिवेदनलाई पारित गरी नेपाल सरकारलाई आवश्यक कार्यार्थ सिफारिस गरिएको छ ।

थारू समुदाय भित्र भाषिक सांस्कृतिक रूपमा केही भिन्नता रहे पनि सामाजिक एकता भने बलियो रही आएको छ । समुदाय भित्र विभिन्न समूहहरू, त्यसभित्र विभिन्न थर उपथरहरू लिखित अलिखित रूपमा जिवन्त रहिरहेका छन् । यस अध्ययनमा देश भरिका समग्र थारूहरूको ५३२ वटा थरहरू र ५६५ वटा उपथरहरू समेटिएका छन् जसमा अझै थप परिमार्जन हुँदै जाने कुरालाई नकार्न सकिदैन । यस मध्ये लिखित प्रयोगमा रहेका थरहरू र अन्य जाति/समुदायसँग मिल्न गएका थरहरूको छुट्टै सूची पनि तयार गरिएको छ । लिखित प्रयोगमा रहेका थरहरू र अन्य जाति/समुदायसँग मिल्न गएका थरहरू मुलतः प्रशासनिक कार्यको लागि सहजता प्रदान गर्न तथा समग्र थरहरू मुलतः सामाजिक कार्यमा सहजता प्रदान गर्न फलदायी हुने कुराको

आयोगले अपेक्षा गरेको छ । यद्यपी लिखित रूपमा नयाँ थरहरू प्रयोग गर्ने चलन बढ्दै गएकोले समग्र थरलाई पनि प्रशासनिक कार्यको लागि आधार बनाउनु जरुरी हुन्छ । समानुपातिक समावेशितालाई राष्ट्र निर्माणको महत्वपूर्ण कडीको रूपमा स्वीकार गरिएको परिपेक्ष्यमा थारू समुदायले पनि आफ्नो मौलिक थर प्रयोग गर्ने सन्दर्भमा अनिवार्य रूपले अन्तिममा थारू लेखाउने विषयमा सजग हुनु पर्ने देखिन्छ ।

अन्त्यमा, थारू समुदायको थर सूचीकरणको यस महत्वपूर्ण कार्य सम्पन्न गर्ने त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानवशास्त्र विभाग, विज्ञ समुह, थारू समुदायका अगुवा एवं बुद्धिजिवी, आयोगका कर्मचारी लगायत अध्ययन कार्यमा विभिन्न तवरबाट सहयोग पुऱ्याउनु हुने सम्पूर्ण संघ संस्था तथा महानुभावहरू प्रति थारू आयोगको तर्फबाट हार्दिक आभार सहित धन्यवाद व्यक्त गर्दछौं ।

मिति: २०८०-०३-१५

मा.सुवोध सिंह थारू
सदस्य

मा.डा. उमाशंकर प्रसाद चौधरी
सदस्य

मा.विष्णु प्रसाद चौधरी
अध्यक्ष

मा.भोलाराम चौधरी
सदस्य

मा. शान्ती मोदी
सदस्य

मन्तव्य

नेपालको संविधानको भाग २७ धारा २६३ मा थारू आयोगको संवैधानिक व्यवस्था गरिएको छ । थारू आयोगको काम, कर्तव्य र अधिकारलाई सशक्त रूपमा अगाडि बढाउन थारू आयोग ऐन २०७४ को व्यवस्था गरिएको छ । थारू आयोग ऐन २०७४ को परिच्छेद ७ मा थारू आयोगको काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिएको छ । थारू आयोग ऐन २०७४ को परिच्छेद ३ भाग ७ को दफा ७ (घ) मा थारू समुदायको पहिचान सम्बन्धमा विस्तृत अध्ययन अनुसन्धान गरी थर सूचीकृत गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिएको छ । थारू आयोग ऐन २०७४ को यो व्यवस्थालाई प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न थारू आयोगले आ.व. २०७७/०७८ मा थर सूचीकरणका लागि त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानव शास्त्र विभागलाई जिम्मेवारी दिएकोमा उक्त विभागले आ.व. २०७७/०७८ मा अन्तिम प्रतिवेदन थारू आयोगलाई बुझाएको थियो । त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानव शास्त्र विभागले बुझाएको उक्त प्रतिवेदनलाई थारू आयोगले आवश्यक छलफल एवं परिमार्जन गरी अन्तिम रूप प्रदान गरिएको छ । थारू आयोगको थर सूचीकरण सम्बन्धी प्रतिवेदन सर्वसाधारणलाई जानकारी गराउन एवं थप केही सुझाव भए उपलब्ध गराउन मिति २०७९/१०/१७ गते देखि तीन महिना सम्म यस आयोगको website मा राखिएको थियो । उक्त अवधिमा आयोगलाई प्राप्त सुझाव समेत समेटेर आयोगका माननीय अध्यक्ष एवं सदस्यहरूको मार्गनिर्देशन, रायसुझावको आधारमा प्रतिवेदनलाई अन्तिम रूप प्रदान गरिएको छ ।

यो प्रतिवेदन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने एवं सर्वसाधारणलाई जानकारी गराउने उद्देश्यले प्रकाशन गरिएको छ । थर सूचीकरण गर्ने कार्यमा महत्वपूर्ण जिम्मेवारी निर्वाह गरी अन्तिम प्रतिवेदन दिने त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानव शास्त्र विभाग र शुद्धाशुद्धी एवं भएका कमिकमजोरी सुधार गरिदिने यस आयोगका पदाधिकारीज्यूहरूलाई हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन एवं प्रकाशनको लागि सहयोग गर्ने आयोगका सम्पूर्ण कर्मचारीहरूलाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु । अन्त्यमा यो प्रतिवेदन सरोकावाला निकाय नेपाल सरकारलाई आवश्यक कार्यार्थको लागि सिफारिस गरि कार्यान्वयनमा आउने विश्वास गरेको छु । थर सूचीकरण जस्तो गहन विषयमा एकैचोटी पूर्णता आउन नसक्ने हुँदा यसमा भएका कमी कमजोरीहरूलाई आगामी प्रकाशनमा समेटिने प्रतिवद्धता समेत व्यक्त गर्दछु ।

कृष्णकान्त उपाध्याय

सचिव

थारू आयोग

विषयसूची

शीर्षक	पृष्ठ नं.
परिच्छेद १ : अनुसन्धान परिचय	१
१.१ अनुसन्धानको शीर्षक	१
१.२ अनुसन्धानको प्रयोजन	१
१.३ अनुसन्धानको परिचय	१
१.४ समस्या कथन	१
१.५ पूर्वकार्यको अध्ययन	२
१.६ अनुसन्धानको औचित्य	२
१.७ सीमाङ्कन	२
१.८ अनुसन्धान विधि	३
१.९ अनुसन्धानको रूपरेखा	३
परिच्छेद २ : थारू समुदायको परिचय	४
२.१ को हुन् थारू ?	४
२.२ थारूहरूको मूल थलो	६
२.३ थारू समाज र संगठन प्रणाली	७
परिच्छेद ३ : थारू समुदायको थर, उपथर	९
३.१ नेपालको थारू समुदायका थर, उपथरहरू	९
३.२ सुदूरपश्चिम प्रदेश	३०
३.२.१ कञ्चनपुर जिल्ला	३६
३.२.२ कैलाली जिल्ला	४१
३.३ कर्णाली प्रदेश : सुर्खेत जिल्ला	४६
३.४ लुम्बिनी प्रदेश	४७
३.४.१ बर्दिया जिल्ला	५७
३.४.२ बाँके जिल्ला	६३
३.४.३ दाङ जिल्ला	६६

३.४.४ कपिलवस्तु जिल्ला	६९
३.४.५ रुपन्देही जिल्ला	७०
३.४.६ नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पश्चिम) जिल्ला	७१
३.५ गण्डकी प्रदेश : नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व) जिल्ला	७२
३.६ बागमती प्रदेश : चितवन जिल्ला	७३
३.७ मधेश प्रदेश	७४
३.७.१ पर्सा जिल्ला	७९
३.७.२ बारा जिल्ला	८०
३.७.३ रौतहट जिल्ला	८१
३.७.४ सर्लाही जिल्ला	८२
३.७.५ महोत्तरी जिल्ला	८२
३.७.६ धनुषा जिल्ला	८३
३.७.७ सिराहा जिल्ला	८३
३.७.८ सप्तरी जिल्ला	८५
३.८ कोशी प्रदेश	८८
३.८.१ उदयपुर जिल्ला	९२
३.८.२ सुनसरी जिल्ला	९३
३.८.३ मोरङ जिल्ला	९६
३.८.४ झापा जिल्ला	९८
३.९ लिखित प्रयोगमा रहेका र अन्य जातिसँग मिल्न गएका थारु समुदायका थरहरू	१००
३.९.१ लिखित प्रयोगमा रहेका थारु समुदायका थरहरू	१००
३.९.२ अन्य जातिसँग मिल्न गएको थारु समुदायका थरहरू	१०२
परिच्छेद ४ : थारू समुदायका थरको मिथकहरू	१०४
परिच्छेद ५ : उपसंहार तथा सिफारिस	१३३
अनुसन्धानकर्ताहरूको नामावली	१३५
सन्दर्भ सूची	१३६

परिच्छेद-१: अनुसन्धान परिचय

१.१ अनुसन्धानको शीर्षक :

प्रस्तुत अनुसन्धानको शीर्षक 'थारू समुदायको थर, उपथर सूचीकरण एक अध्ययन' रहेको छ ।

१.२ अनुसन्धानको प्रयोजन :

थारू समुदायको विभिन्न थर, उपथरबारे निक्यौल गर्ने प्रस्तुत अनुसन्धानको प्रयोजन रहेको छ ।

१.३ अनुसन्धानको परिचय :

थारू समुदायको विविध समस्या केलाउन थारू आयोग गठन गरिएको हो । थारू समुदायको विभिन्न थर, उपथर रहेकोमा केहीले नाम पछाडि आफ्नो थर मात्रै लेख्ने गरेकोमा थारू समुदाय भनेर स्पष्ट छुट्टिने अवस्था छैन । प्रायः थर उपथरको नामाकरणको पनि छुट्टाछुट्टै किम्वदन्ती, मिथक छ, जसमा थारू लोक संस्कृतिको धेरै कथा गर्भमा लुकेको छ ।

थारू समुदायको घर भित्रका कुलदेउताको स्थान विशेषले यथा पछुहाँ थारू, पुर्वीहा थारू, उल्टाहा आदि, देउता माथिको विश्वासले कृष्ण वंशी, ग्वाल वंशी, पाँच पाण्डव आदि, महत्वपूर्ण व्यक्तीत्वहरुबाट प्राप्त गरेको मान तथा पदवीले यथा चौधरी, पटवारी, स्थान विशेषले मोरडीया, नवलपुरीहा, दंगौरा, देशौरा थारू आदि, पेशागत कामले मरदनिया, कठरीया, अहिर थारू आदि, बौद्ध सम्प्रदायको हिनयान विशेषले यथा-स्थविर-थेर- शब्दबाट कालान्तरमा थारूका थरहरु भएको भन्ने आम थारूहरुको विश्वास रहेको पाइन्छ ।

यस अध्ययनले राष्ट्रिय जनगणना २०७८ मा थारू समुदायको स्पष्ट पहिचान छुट्याउन सहज हुनेछ । प्रस्तुत अध्ययनका लागि थारू आयोग र त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानवशास्त्र विभाग बीच २०७७ भदौ २५ मा ५ महिनाभित्र प्रतिवेदन बुझाउने सम्झौता भएको थियो । सोही अनुसार २०७७ पुस २५ गते यसको पहिलो ड्राफ्ट प्रतिवेदन बुझाईयो ।

१.४ समस्या कथन :

प्रस्तुत अनुसन्धानको मूल उद्देश्य भनेको थारू समुदायको विभिन्न थर, उपथरबारे निक्यौल गर्ने भन्ने बारेमा सर्वेक्षण गर्नु रहेको थियो । यस मूल उद्देश्यसँग सम्बन्धित निम्न लिखित विषयहरुमा केन्द्रित रही अध्ययन अनुसन्धान गरियो :

क) थारू समुदायको थर, उपथरको अवस्था के कस्तो छ ?

ख) थारू समुदायको थर, उपथरको नामाकरण कसरी भयो ?

ग) थारू समुदायको थर, उपथर लेख्य रूपमा के कतिले प्रयोग गरिरहेका छन् ?

मूलभूत रूपमा यिनै उद्देश्यहरुमा केन्द्रित रही थारू समुदायको थर, उपथरबारे सर्वेक्षणात्मक अध्ययन गरियो ।

१.५ पूर्वकार्यको अध्ययन

थारूका विभिन्न थर उपथर रहेका छन् । लेखनाथ चौधरीले (२०५५ : ३-४) थारूहरूको २२१ थर उपथरको, खिलानाथ लेखीले (२०६२: १९-२०) पूर्वीया थारू समुदायका २४२ थर उपथरको तथा गोपाल दहितले (२०६२: १६६-१६७) पश्चिमा थारू समुदायका ७६ थर उपथरका सूचीकरण गरेका छन् । मानबहादुर चौधरी पन्नाले व्यक्तिगत एक सर्भेका क्रममा सुर्खेतमा रहेका थारूहरूको थर, उपथर सम्बन्धी अनुसन्धान गर्दा करिब ५० वटा विभिन्न थर उपथरहरू फेला पारेका छन् ।

कृष्णराज सर्वहारीले पश्चिमा र पूर्वीया दुवै थारूहरूको थारूका थर उपथर संयुक्त रूपमा संकलन गरेका छन् (२०७३: १९-२४) । तर यसमा लेखनाथ चौधरी र खिलानाथ लेखीबाट संकलित थर उपथरको मात्रै विवरण रहेको छ । सर्वहारीले नै पश्चिमा थारूका ८३ थर उपथरको सङ्कलन गरेका छन् (२०७६) । परशुनारायण चौधरीले डेशबन्ध्या, घरगुर्वा र बरिन समूह गरी पश्चिमा थारूका थरको तीन समूहमा वर्गीकरण गरेका छन् । उनको सङ्कलनमा डेशबन्ध्या अन्तर्गत ४ थर, घरगुर्वा अन्तर्गत ६ थरका रहेका छन् । त्यस्तै बरिन समूहअन्तर्गत ९ थरभित्र ८८ उपथर सङ्कलन गरेका छन् (२०७५: ४-११) ।

बुलु मुकारुडले थारूहरूको थर सूचीकरण सम्बन्धमा वंश, थाक, देशबन्ध्या, घर गुरुवा, बरिन समूह गरी विभिन्न चरणमा वर्गीकरण गरेका छन् । जसअन्तर्गत थारू वंशमा ७, थारू थाक थरमा २४०, देशबन्ध्या समूहमा २, घर गुरुवा समूहमा ८, बरिन समूहमा ७७, पूर्वीया थारू थाक थरमा ३७ जना रहेको सूची छ । यसरी मुकारुडले मात्रै पश्चिमा र पूर्वीया थारूका २७१ थर उपथर दिएका छन् । तर यसबारे कुनै विश्लेषण छैन (मुकारुड, २०६६: ४१-४६) ।

यसरी निक्कै गदा थारू थर उपथरको व्यवस्थित वर्गीकरण हुन सकेको छैन । पूर्वी भेगका थारूहरूको बंशावली समेत थर अन्तर्गत समेटिएको देखिन्छ । यसरी थारूका थर, उपथरको सामान्य सूचीकरण त धेरैले गरेका छन् तर यसको व्यवस्थित अध्ययन हुन सकेको अवस्था छैन ।

१.६ अनुसन्धानको औचित्य :

पहिचानको लागि थारू समुदाय आन्दोलनरत छन् । थारूका थर, उपथरको स्पष्ट सूचीकरणले उनीहरूबारे थप कार्यक्रम गर्न मद्दत पुग्ने भएकाले यस अनुसन्धानको उद्देश्य स्वतः स्पष्ट छ ।

१.७ सीमाङ्कन :

नेपालभर वसोवास गर्ने थारू समुदायका सबै थारूहरूको थर सूचीकरण गर्ने यस अनुसन्धानको सीमा रहेको छ ।

१.८ अनुसन्धान विधि :

१.८.१ सामग्री सङ्कलन विधि :

अनुसन्धान कार्यमा मूलतः फिल्ड अध्ययनबाट सामग्री सङ्कलन गरिएको छ । यस क्रममा थारू कल्याणकारिणी सभाका पदाधिकारी, थारू समुदायका अगुवा, थारू भाषाका विशेषज्ञ, लेखक, बुद्धिजीवीहरू लगायतसँग प्रत्यक्ष भेटघाट गरी अन्तर्वार्ता तथा सोधपुछ गरी सामग्री सङ्कलन गरिएको छ । दाङदेखि पश्चिमका जिल्लामा जिल्ला तथा पालिकास्तरका बरघरहरूको समिति गठन भएकाले ती समितिका पदाधिकारीहरूबाट सूचना सङ्कलन गरिएको छ । त्यसैगरी द्वितीय श्रोतको रूपमा पुस्तक, पत्रिका, वंशावलीको आधार पनि लिइएको छ ।

१.८.२ सामग्री विश्लेषण विधि :

यस अनुसन्धानका कार्यमा सङ्कलित सामग्रीलाई ऐतिहासिक अध्ययन विधिद्वारा सामान्यीकरण गरिएको छ । त्यसक्रममा आवश्यकता अनुसार वर्णनात्मक, विवरणात्मक तथा विश्लेषणात्मक विधिको पनि उपयोग गरिएको छ ।

१.९ अनुसन्धानको रूपरेखा :

‘थारू समुदायको थर, उपथर सूचीकरण एक अध्ययन’ शीर्षकमा अध्ययन गरी तयार पारिने अनुसन्धानलाई निम्न लिखित ढाँचामा सङ्गठित र व्यवस्थित तुल्याइएको छ :

परिच्छेद-१ : अनुसन्धान परिचय

परिच्छेद-२ : थारू समुदायको परिचय

परिच्छेद-३ : थारू समुदायको थर, उपथर

परिच्छेद-४ : थारू समुदायका थरको मिथकहरू

परिच्छेद-५ : उपसंहार तथा सिफारिस

अनुसन्धानकर्ताहरूको नामावली

सन्दर्भ सूची

परिच्छेद-२ : थारू समुदायको परिचय

२.१ को हुन् थारू ?

थारू शब्दको व्युत्पत्ति र अर्थका सम्बन्धमा विभिन्न तर्क दिएको पाइन्छ । यस क्रममा विभिन्न विद्वानहरूले विभिन्न दृष्टिकोणहरू प्रस्तुत गरेको पाइन्छ । थारू शब्दको उत्पत्तिबारे विचार गर्नेमध्ये कसैले संस्कृतको 'स्थास्नु' शब्दबाट, कसैले बुद्ध धर्मको एक शाखा स्थविरको 'थेर' शब्दबाट, कसैले 'स्थुर' शब्दबाट, कसैले थारूहरू 'थारो' (तला नपाटेको घर) मा बस्ने हुनाले 'थारो' शब्दबाट र कसैले रैथाने अर्थमा ठालु (ग्राम प्रमुख) शब्दबाट यसको उत्पत्ति भएको मान्दछन् (थारू, २०६९: २७) ।

महेश चौधरी (२०६४:८५-८६) का अनुसार सुरक्षाको दृष्टिकोणले बनाइएको एक तले घरलाई थारू भाषामा थार घर (Tharh house) भनिन्छ । प्राचिन समयमा यस्तो घर बनाई बस्ने प्रचलन भएका तराईका मानिसहरू (थारू) कहलिए ।

विद्वान तेजनारायण पन्जियार थारू(२०३९:१०-१२) का अनुसार थारू दुई ओटा शब्दहरू "था" र "रू" (Tha and Ru) बाट बनेको हो । "था" (Tha)को अर्थ तराई र "रू" (ru) को अर्थ स्थायी रूपमा बसोबास गर्ने मानिस कहलाउँछ । यस प्रकार तराइमा बसोबास गर्ने सबै भन्दा प्राचिन मानिस "थारू" कहलिए ।

केही लेखकका अनुसार थारू (tharu) शब्द थारू भाषाको तर्हुवा (Tarhua) बाट उत्पत्ति भएको हो । (Tarhua) को अर्थ wet अर्थात Swamp soil वा तराईको सिमसिमे जग्गामा भएको जंगल फडानी गरि बसोबास गर्ने अति प्राचिन मानिस "थारू" कहलिए ।

प्रखर विद्वान Lawyer M.S.Thapa Magar द्वारा लिखित पुस्तक प्राचिन मगर र आखा लिपीका अनुसार 'टार' (Tar) जसको अर्थ हुन्छ समथर भू- भाग ru(रु) जसको अर्थ हुन्छ वासिन्दा । यसरी समथर भू भागमा बसोबास गर्ने अति नै प्राचिन मानिसलाई 'टारू' भनियो । यही 'टारू' अपभ्रन्स हुँदै पछि 'थारू' भयो ।

विद्वान लेखकद्वय R. P. Singh (१९८८:४) र J.N. Sharma- १९८३ का अनुसार सिदार्थ गौतम बुद्ध जन्मनु भन्दा धेरै अघिका प्राचिन मानिसहरू जो उनको वंशज थेरवादी बुद्धिस्ट अनुयायीहरू 'स्थविर' (Sthavir) हुँदै 'Tharu' कहलिए ।

फ्रान्सका विद्वान फुहररले दावी गरेका छन् कि थारू शब्द स्थविरबाट भएको हो । स्थविरको अर्थ थेराभदा अर्थात थेरावाद हो जून बुद्धधर्मको अनुयायी भनेर बुझिन्छ । थारू जातिकै सन्तति गौतम बुद्ध हो । Antiquities of Buddha Sakyamunis Birthplace in the Nepalese Tarai, Fuhrer, १८९७ ।

शाक्य र कोलियहरु थारुहरुका पूर्वज हुन् र गौतम बुद्ध थारु कुलमा जन्म लिएका थिए । भू.पु. महान्याधिपति रमानन्द प्रसाद सिंहले थारुहरु शाक्य वंशका अवशेष हुन् भनेर पटनामा सन् १९८८ मा खोजमूलक प्रतिवेदन पेश गरेका छन् । (The Real Story of Tharus,1988)

विद्वान G.S.Dwivedi (१९५५) र Indian Sociologist D.N.Majumdar(१९३७:११३)का अनुसार :- “थारू”शब्द स्थारू (Stharu) को संक्षिप्त रूप हो ।

ईश्वर बराल (२००४: ४३) र मातृकाप्रसाद कोइराला (उद्. सिंह मौन, २०२५: १०-११) का अनुसार भारतको सिन्ध र राजस्थानको थार मरुभूमिबाट आएका हुनाले थारू भनिएको हो । तर थार संज्ञा नै प्राचीन होइन । स्थविर शब्दबाट नै थारूको व्युत्पत्ति भएको हो, किनकी थारूको आफ्नै उच्चारणमा पनि थारू भन्दा थउर या थोर नै बढी उच्चारित हुन्छ । जनकलाल शर्मा र कृष्ण वम मल्लका अनुसार (२०१४: १९) पनि शाक्य वंशीहरूमा स्थविरवादी सम्प्रदायका मानिसहरू ‘स्थविर’ कहलिनथे र यसैको विकसित रूप थारू भएको हो । टेकनाथ गौतमका अनुसार (२०४४: १) थारू शब्द संस्कृतबाट आएको हो । उनका अनुसार संस्कृत व्याकरणमा ‘थर्व’ धातु पुलिङ्ग, एकवचनमा ‘थर्वाण’ स्त्री लिङ्गमा ‘थर्वणी’ प्रयोग हुन्छ । यसरी थर्वावाट ‘थारू’ र थर्वणीवाट ‘थरुनी’ भएको हो ।

ब्रिटिस नागरिक ब्राउन हड्सन, विलियम क्रुक्स लगायतले थारूहरूमा मलेरियासँग लड्ने क्षमता छ भन्ने कुरा गरेका छन् । वैज्ञानिक अनुसन्धान अनुसार थारू समुदायलाई मलेरियाबाट उन्मुक्त हुन कम्तीमा ३ हजार वर्षभन्दा बढी लागेको हुनाले बुद्धको जन्मभन्दा पनि अगावै थारू समुदायको अस्तित्व थियो (चौधरी, २०३९: ६) । अरु ठाउँका मानिसहरूको दृष्टिमा औलो लाग्ने र खतरनाक नेपालको दक्षिणी सीमा क्षेत्रमा बस्ने मानिसहरूलाई थारू भनियो । अर्जुन गुनरत्नेका अनुसार (सन् २००६: ४३) राना थारू, कठरिया, दंगौरा, चित्तौनिया र कोचिला गरी कम्तीमा पाँच समुदायमा विभाजित सबै थारू एउटै पुर्खाका सन्तान हुन् ।

महेश चौधरीले सख्या र कृष्णजन्माष्टमी गीतमा निहित श्लोकको अर्थलाई थारूहरूको थर पहिचानसँग जोडेका छन् । उदाहरणको रूपमा ‘थारू भाषामा लिखित सख्या गीतमा ‘भई गइल ठार’ भन्ने वाक्यांश पटक पटक दोहोरिएको छ । यसरी ठारमा ‘रू’ प्रत्यय थपी विशेषण बनाउँदा ‘थारू’ अर्थात् रूक्नेवाला मान्छे हुन्छ (चौधरी २०६४: ८५-८६) भन्ने उल्लेख छ । डोरबहादुर विष्टका अनुसार (विष्ट, सन् २००२, पुनर्मुद्रित सन् २००६: ४१) आजसम्म कुनै पनि थारूले न सीमापारिको भारतलाई नजिकको ठान्छ, न पहाड उक्लेर आफ्नो भाग्य नै अजमाउन खोजेको छ । यति ठूलो बथान भईकन पनि आफ्नो माटो, पानी र वरिपरिका जङ्गलसँग नङ्ग र मासुजस्तै गरी गाँसिएको जीवन अरु कुनै पनि जातिको छैन होला ।

२.२ थारूहरूको मूल थलो

थारू समुदायको मूल थलो तथा तिनको प्रसारका सम्बन्धमा विभिन्न विद्वानहरूले आ-आफ्नै तर्क प्रस्तुत गरेको पाइन्छ। कुमारी प्रभा शर्माका अनुसार (२०३९: ६९) थारू समुदाय छिमेकी देश भारतको मेवाड प्रदेशको चित्तौडगढबाट आएका हुन्। जनकलाल शर्मा र कृष्ण वम मल्लका अनुसार (२०१४: १९) हुन सक्छ, थारबाट आएका केही जाति र राजपुत रमणीका सङ्कर सन्तति पनि यस (थारू) जातिमा मिलेका होलान्। किन्तु बाहिरबाट आएका छिटफुट जातिले पूर्व बङ्गालदेखि पश्चिम पञ्जावको आसपाससम्म एकनास ढाकेर लैजानु उति सम्भव हुँदैन। त्यसमा पनि विचारयोग्य कुरा यो छ कि थारू समुदाय केवल महाभारत पर्वतदेखि दक्षिण तराईको उत्तरी घाँच र भित्री मधेशमा, जहाँ अरु ठाउँको भन्दा अस्वस्थकर जलवायु छ, त्यही बसेको छ। यदि थारू समुदाय बाहिरबाट आएको जाति भए अन्यत्र नै स्वस्थकर जलवायु भएको भूमि आवाद गर्ने थियो। यसबाट पनि यो बुझिन्छ कि थारू समुदाय यसै भूमिको आदिवासी जनजाती हो।

सर्वप्रथम दाडमा थारूहरू कहिले पसेका हुन् भन्ने समय निर्धारणका लागि बलिया आधार खासै नभए तापनि टेकनाथ गौतमका भनाईमा (२०४४:१५) इनार खन्दा ६-७ हात गहिरो जमिनमुनि र ४-५ सय वर्ष पुरानो मानिने सालका रुख भएका बनभित्र पनि ७-८ हात गहिराईमा पाइने थारू बस्तीका अवशेषबाट तथा काठमाण्डौ सम्मका थारूले आफ्ना पूर्वजलाई दाडबाट त्यहाँ (काठमाण्डौ) गएको बताउने हुनाले र उत्तर भारतको राजनीतिक अवस्थाले पनि विक्रमको तेस्रो शताब्दीमा देउखुरीको वाटो गरी दाडमा पसेका र पछि तराई र भित्री मधेश बाँके, बर्दिया, सुर्खेत, कैलाली, कञ्चनपुर आदि जिल्लामा बसाईसराई गर्दै आएको अनुमान गर्न सकिन्छ।

तराईको कठिन वातावरणमा बाँच्न सक्ने प्रमुख जाति थारू समुदाय नै हो। परिश्रमी थारूहरूले तराईको घनाजंगलहरूका बीच भागमा आफ्ना बाक्ला गाउँ बस्ती बसाएर बस्थे। त्यहाँ रहेका बाघ, चित्तुवा, गोही, सर्प, हात्ती साथै जंगलका हिसक जनावरहरू थारूहरूका लागि साथीभाई जस्ता थिए। तराईको घनघोर जङ्गल फँडानी गरी जग्गा गुल्जार गर्नेदेखि लिएर धानको खेती गर्ने जगपालक पनि उनै थारूहरू कहलिन्छन्। मध्यपाषाणकालीन युग अर्थात् अढाई लाखदेखि पाँच लाख वर्ष पूर्वका हुँड्गे हतियारहरू असङ्ख्य मात्रामा दाड देउखुरी, बर्दियाको दनुवा ताल र नवलपरासीको कोडडाँगीमा भेटिनुले प्राचीन थारू बस्ती भएको पुष्टि गर्दछ। नेपालका थारूले भारतीय मूलका मानिसहरूलाई बाजी भन्नुले सम्भवतः यसको सम्बन्ध थरुहट क्षेत्रदेखि भारतको वृज्जी गणराज्यसँग देखिन्छ (चौधरी, २०६४:८७)।

थारूहरू नेपालको पूर्वी क्षेत्र भापा, सुनसरी, मोरङमा पनि पश्चिमबाटै बसाइ सराइ गरेर आइ बसेका हुन् भन्ने विभिन्न तथ्य प्रमाणित हुन्छ (थारू, २०६९:४४)। थारूहरूको दाडबाट खास गरी पश्चिमतिर बसाई सराई गर्ने प्रक्रिया यथावत पाइन्छ। बसाई सराईका क्रममा दाडबाट तराईको पूर्वी भूभाग कपिलबस्तु, रूपन्देही, सिराहा आदि विभिन्न ठाउँमा बसोबास गर्दै आए, जसले गर्दा स्थानैपिच्छे

थारूहरूको भाषा तात्त्विक रूपमा फरक रहेको पाइन्छ । कपिलवस्तुको कतिपय गाउँमा दँगोरिया थर भएका थारूहरू छन् ।

यसरी थारू समुदायको उत्पत्तिको कथामा एकरूपता छैन । व्युत्पत्तिसम्बन्धी मान्यता अनुमान मात्र हो भने किम्वदन्ती पनि तार्किक दृष्टिले कमजोर देखिन्छ । मंगोल भनिए पनि थारूहरू आफूहरूलाई मंगोल मान्न हीनताबोध गर्छन् । थारूहरूको उत्पत्तिबारे चर्चा गर्दा मंगोल र शाक्यवंशी मान्यतामा अन्वेषकहरूको धारणा बढी केन्द्रित देखिन्छ (थारू, २०६९:४६) ।

दंगौरा, राना, कठरिया, चित्तौनिया र कोचिला गरी पाँच प्रकारका थारूहरू बढी गणना गरिए पनि देशौरा, नवलपुरिया, सप्तरिया, मोरंगिया गरी विभिन्न रूपमा थारूहरू आफूलाई स्थानको आधारमा पहिचान गराउने गरेका छन् । थारूहरू तराईका विभिन्न ठाउँमा छरिएर बसे पनि उनीहरूको संस्कृति वा संस्कार मिल्दोजुल्दो पाइन्छ । खेतीपाती गर्न रुचाउने थारू समुदायको अन्य जातिसंगको सामाजिक छलफल, भोजभतेर, विभिन्न सभा समारोह, गोष्ठीमा त्यति सहभागी नभएकोले यिनीहरूको लोकसाहित्यमा मौलिकता कायमै छ । तर लिखित साहित्यको विकास परिष्कृत भएको देखिँदैन । थारू नेपालको सबैभन्दा पुरानो आदिवासी जनजाति हो । अन्य जातिभन्दा छुट्टै पहिचान भएको, आफ्नो मौलिक कला, भाषा, भेषभूषा, संस्कृति रहेको तराई थरुहटको एक परिश्रमी एवं प्रकृतिपूजक नेपाली जाति हो भनी पहिचान गर्न सकिन्छ । थारू समुदायलाई यसरी नै परिभाषित गर्न सकिन्छ ।

२.३ थारू समाज र संगठन प्रणाली

दुई वा दुईभन्दा बढी परिवार मिलेर समाज बन्छ । विकासको कालक्रममा जनसङ्ख्या वृद्धि हुँदै गयो, सँगसँगै बस्ने कुटुम्बको आकारमा पनि वृद्धि हुँदैगयो । परिणामस्वरूप कर्मको आधारमा परिवारको मुली समुदाय अर्थात् कबिलाको मुली बन्यो, जो धार्मिक, प्रशासनिक, नैतिक, न्यायिक अधिकारयुक्त भयो । थारू समुदाय पनि कबिला संस्कृतिमा आधारित छ ।

संसारका प्रायःजसो आदिवासी जनजातिको आफ्नो समुदाय/समाज सञ्चालन गर्ने मौलिक परम्परा रहि आएको पाइन्छ । त्यस्तै, नेपालको पुरानो आदिवासी जनजातिमध्ये एक थारूहरूको गाउँघर सञ्चालन गर्ने बर्षोदेखिको आफ्नो मौलिक प्रणाली रहेको छ । यस जातिको घरायसी पारिवारिक, गाउँको सामूहिक तथा कुलापानी गरी कृषि कामका लागि फरक फरक जिम्मेवारी भएको सांगठनिक संरचना रहेको पाइन्छ । पारिवारिकमा किसन्वा, किस्निन्या, कमैया, बुक्रही, कमलहरी, भैंसरवा, छेग्रहवा, भेंरहवा, गयरवा/बर्डिवा, लहनेवा, वरहेरवा, पनहेरवा, भन्सरिया, उपरिया, लर्का खेल्डिया आदि पर्दछन् । त्यस्तै, सामूहिक अन्तर्गत बरघर, सहायक बरघर, चौकिदार, चिरक्या, कोडरिहवा, किस्निन्या तथा कुलापानी अन्तर्गत कुलापानी चौधरी, सहायक चौधरी, बरघर, सहायक बरघर, चौकिदार, किसान, भराली, नाँढ डरुइया/अघरिया, पनभरुवा

आदि हुन्छन् (दहित, २०६२: २५३-२५८) । प्रत्येकको छुट्टा छुट्टै जिम्मेवारी बाँडफाँट गरिएकोले काम यथासमयमा सम्पन्न हुने गर्दछ ।

थारू गाउँको नेतृत्व अगुवाले गर्दछ । हरेक सालको माघ पर्वमा गाउँको अगुवा चुनिन्छ, जसलाई स्थान अनुसार महटाँवा, बरघर, ककनदार, प्रधानवा, भलमन्सा, गहदार पनि भनिन्छ । गाउँघरमा भैंँभगडाको छिनोफानो होस्, बाटोघाटो, कुलो बाँध बनाउनु पर्ने होस् अथवा पूजा, बिहे भोजका लागि स्वयंसेवक खटाउनु पर्ने होस्, जस्तोसुकै समस्याको निकास दिने जिम्मेवारी उसको काँधमा हुन्छ । उसले सबैलाई एक सूत्रमा बाँधेको हुन्छ । समग्रमा भन्दा गाउँघरको सामाजिक, धार्मिक, सांस्कृतिक, न्यायिक कामको नेतृत्व बरघरले गर्छ । नेपाल तथा भारतका थारू समुदायमा गाउँ सञ्चालन गर्ने प्रकृत्यामा खासै भिन्नता रहेको पाँइदैन । त्यहाँ बरघरलाई गुमस्ता भनिन्छ (सर्वहारी, २०६८: १४३) । थारू महिलाले भान्सा पनि पालैपालो लगाउने गर्छन् । यस्तो पालो बुढी र छोरीबाहेक बुहारीको मात्रै हुन्छ । चन्द्रमाको औंसी पूर्णिमाको अवस्था हेरेर एकदेखि डेढ महिनासम्म भान्साको पालो रहन्छ (रिजाल, २०३५: ३७) ।

२००७ साल अगाडि तराईमा थारूहरू विना राज्यको कुनै पनि काम चल्दैनथ्यो । तर २००७ साल पछि राज्यलाई थारूको आवश्यकता परेन । स्थानीय धनि वर्गका थारूहरू राज्य र प्रजावीच मध्यस्तकर्ता थिए । उनीहरू राज्यको कर उठाउने गर्थे । ससाना मुद्दा मामिला हेर्ने र विविध प्रशासनिक कामहरू गर्थे । यो काम प्रगान्नाका चौधरीहरूले गर्ने गरेकोमा कर प्रशासनमा कर्मचारीतन्त्रको प्रयोग हुन थालेपछि शक्तिको नजिक रहेका पहाडेहरूलाई फाइदा भयो तर यस व्यवस्थाले थारूहरूलाई पाखा लगायो (गुनरत्ने, २००६ ई.: ४४) । पचासौँ मौजाका अगुवा चौधरी हाल एउटै गाउँको अगुवा बरघरमा सीमित भएको छ ।

वि.सं. २००० सम्म हालको जस्तो बटैया जग्गा जोत्ने चलन थिएन । अधिकांश थारूहरू स्वयं जग्गाधनी थिए । तर केही थारूहरूले मात्र तिरो तिरी जग्गा जोत्थे । २०१६ सालमा विर्ता उन्मुलन ऐन जारी भयो । भूमिसम्बन्धी ऐन २०२१ ले जिमिदारी उन्मुलन गऱ्यो र नयाँ भूमिसुधार लागु भयो । जग्गाको हद कायम गरियो । यसरी २०२० साल पछाडिको नयाँ प्रशासनिक संरचनामा थारूहरूको सामाजिक, राजनीतिक संरचना गौण हुन पुग्यो । २०३६ सालपछि थारूहरूको परम्परागत संगठन र संस्कृति भन हासोन्मुख अवस्थामा छ (दिवस र प्रधान, सं., २०६५: ४१) । बरघरहरूले थारू गाउँको नेतृत्वलाई जेनतेन हाँकेका छन्, कुलोपानी सञ्चालन गराएका छन्, रितिथितिलाई निरन्तरता दिदै चाडपर्वका अवसरमा सखिया, भुमरा, हुर्ङ्गवा, मघौटा लगायत नाचगान गराइरहेका छन् । थारू कल्याणकारिणी सभा (थाकस) वि.सं. २००५ सालमा स्थापना भयो । यस संस्थाले पूर्व मेचीदेखि पश्चिम कञ्चनपुरसम्मका समग्र थारू समुदायको छाता संगठनको रूपमा रही समुदायको उत्थानको लागि सामाजिक कार्य गर्दै आईरहेको छ ।

परिच्छेद-३ : थारू समुदायको थर, उपथर

दाडदेखि पश्चिम जिल्लाका थारूहरूको थर तुलनात्मक रूपले बढी देखिन्छ । पूर्वी भेगका थारूहरूले बंशावली जोगाएका छन् तर पश्चिम क्षेत्रका थारूहरूमा बंशावलीमा सचेत भएको देखिदैन ।

३.१ नेपालको थारू समुदायका थर, उपथरहरू

क्र.सं.	थरहरू	उपथरहरू
१	अगलपट्टा	
२	अंग्रहवा	उज्जर अंग्रहवा, कर्या अङ्ग्रहवा, मगरा अङ्ग्रहवा
३	अहिर	कृष्ण वंशावली (अहिर)
४	अहिरियापट्टी	
५	अगलपट्ट्या	
६	अघरिया (पूर्वी निमोरिया महटान खलक)	
७	अकेला	
८	अगवान बखरिया	
९	अधिकारी	
१०	अभिदुवाई	
११	अमरिया	
१२	अरियार बरियार	
१३	अखरिया	
१४	अगह्वा मन्डरिया	
१५	ओरज्ञान (वोरग्यान)	
१६	ओसगोन्डी	
१७	ओम्कैया	
१८	इसरान	
१९	उल्टहवा	बौखही उल्टहवा, बखरिया उल्टहवा, ठन्टहवा उल्टहवा
२०	उल्टा बौखल	
२१	उल्टाहा	बखरिया उल्टाहा, हँरिया उल्टाहा
२२	उपाध्य बाहुन	गर्राहा कोसम्याँ उपाध्य, डसी बाहुन, डुलडुल बाहुन, ठपल्या बाहुन, सुक्खोरया बाहुन
२३	उमार	
२४	उर्मी	

२५	उहेहवा	
२६	एकतियाल (मभियान)	
२७	कनकट्वा	
२८	कटहरिया थारू	
२९	कनगुइयाँ	
३०	करिया गुनरहवा	
३१	कर्या कङ्ग्रहवा	
३२	कर्या जोलरहवा/करिया जोलरह्या,	
३३	कर्या पहर्या	
३४	कर्या बरिक्का	
३५	करिया बहुरिया	
३६	करिया जल्हरिया	
३७	करंगबिर	
३८	कस्लहवा	
३९	कारी बैड	
४०	कुचिला	कर्या कुचिला, राजाजोट कुचिला, राजाजोट खेती कुचिला मानक महटान
४१	कुश्मा	डंगोरिया कुश्मा, राजवंशी ठाकुर कुश्मा
४२	कहार	
४३	कृष्ण बंशी	
४४	कुकुरपुज्वा	
४५	कुकुर पुँछवा	
४६	कुश्मी	उमार कुश्मी, उज्जर कुश्मी, उपाध्याय कुश्मी, अगनी कुश्मी अगलपथ कुश्मी, अंगरबठुवा कुश्मी, अंग्रहवा कुश्मी, कलेल कुश्मी, कैली कुश्मी, कर्या कुश्मी, करिया कँगैरा कुश्मी, कुचिला कुश्मी, कुश्मी लखोरिया, कुस कुश्मी, कुसल कुश्मी, कुशल कुश्मी राजवंशी, कटकेहा कुश्मी, कुश्मी नाउँ ठाकुर, कुरी कुश्मी, कासी कुश्मी, कुश्मीहाँ, कासी कुश्मी भगोरिया, कुश्मी श्रीगै, कुश्मीहाँ थापा, कुचिला कुश्मी, कोसम कुश्मी, कुश्मी गायन डुल्लू, खार कुश्मी, चिक्ना कुश्मी, गोरिया डबरगैयाँ कुश्मी, चन्ना बाँतर कुश्मी, जोग्या कुश्मी, जलेवार कुश्मी, थापा कुश्मी, थप्नहवाँ कुश्मी, ठाकुर कुश्मी, ठन्कहवा कुश्मी, डलगन्ज्वा कुश्मी, नउँवा कुश्मी, नागी कुश्मी, सोनपुरिया कुश्मी, सटेहरी कुश्मी, शिरबगरिया कुश्मी, शिव

		<p>गोत्र कुशमी, हरिवंशी कुशमी, हरडिउला कुशमी, हसनपुरिया कुशमी, पटनहीं कुशमी, पुर्वी कुशमी, पुर्वीहा कुशमी, पाँचपाण्डो कुशमी, बन्डी कुशमी, बर्का कुशमी, बठ्वा कुशमी, राज ठाकुर कुशमी, राज कुशमी, राजदेव कुशमी, रत्नौ कुशमी, राजपुट कुशमी, ललडरिया कुशमी, लभ कुशमी, लाल कुशमी, लौवा कुशमी, मभरा कुशमी, रंगेली कुशमी, रंगीन कुशमी, राजवंशी कुशमी, कोसम कुशमी, कुशमा कुशमी, गडपुट्टा कुशमी, जोगी कुशमी, थरजुङ्ग्या कुशमी, थपल्या कुशमी, देवगुनी कुशमी, पिटरफँक्वा कुशमी, वैद कुशमी, ब्राह्मण कुशमी, भोजपुरी कुशमी, भैसोरी कुशमी, बगरिया कुशमी, बगैशिर सुखरिया कुशमी, ब्राह्मण कुशमी, लाल कुशमी, सनडरिया कुशमी, सुकलेरवा कुशमी, सुखरिया कुशमी, शुक्ला कुशमी, ठप्नहाँ कुशमी, डंगौरा कुशमी, ढकेहर कुशमी, टेलडेहवा कुशमी</p>
४७	कुसुम्याँ/कुसुम्याँ	<p>उपाध्य कुसुम्याँ, कर्या कुसुम्याँ, कर्या कुसुम्याँ, कुचिला कुसुम्याँ, कनपुज्वा कुसुम्याँ, कुचिला कुसुम्याँ, गोरिया कुसुम्याँ, गोरका कुसुम्याँ, कैली कुसुम्याँ, खराहा कुसुम्याँ, ग्वार्या कुसुम्याँ, गँरखोखरी कुसुम्याँ, ग्वालबंसी कुसुम्याँ, गिटबोक्वा कुसुम्याँ, गोर्या कुसुम्याँ, घन्टही कुसुम्याँ, घोटैला कुसुम्याँ, घरगुनि कुसुम्याँ, चिक्नहवाँ कुसुम्याँ, चिक्ना कुसुम्याँ, चिरन्जिवी कुसुम्याँ, जलही कुसुम्याँ, जिट्टली कुसुम्याँ, जल कुसुम्याँ, जल्होरिया कुसुम्याँ, जेठी काँसी कुसुम्याँ, जुट्टी कुसुम्याँ, जोग्या कुसुम्याँ, टानपारा भर्रा कुसुम्याँ, टेरिह्या कुसुम्याँ, ठप्नहवाँ कुसुम्याँ, ठाकुर कुसुम्याँ, टेलाहा कुसुम्याँ, डुढि कुसुम्याँ, हरडिउला कुसुम्याँ, ढरमराज कुसुम्याँ, नंगी कुसुम्याँ, निमनगुनी कुसुम्याँ, निमन कुसुम्याँ, निम कुसुम्याँ, पलपल कुसुम्याँ, पुर्वी कुसुम्याँ, पड्वा कुसुम्याँ, बनियाँ कुसुम्याँ, बैड कुसुम्याँ, भर्रा कुसुम्याँ, भिर कुसुम्याँ, भेर्वा कुसुम्याँ, मजगैयाँ कुसुम्याँ, माभी कुसुम्याँ, मभला कुसुम्याँ, राज कुसुम्याँ, राज मिठैह्या कुसुम्याँ, राजवंशी कुसुम्याँ, राजपुट कुसुम्याँ, रावनगुनि कुसुम्याँ, लालगुनी भेडै कुसुम्याँ, लहडवर्या कुसुम्याँ, लालकुसुम्याँ, लय कुसुम्याँ, ललडरिया कुसुम्याँ, लोक्सिहवा बर्का कुसुम्याँ, सुख्लेर्वा कुसुम्याँ, सोनपुरिया कुसुम्याँ, सिरवार कुसुम्याँ, सोनगरिया कुसुम्या</p>
४८	कुशमीहाँ	<p>बठ्वा कुशमीहाँ, नेन्डहवा कुस्मीहाँ</p>

४९	कोटउरे	
५०	कोसम्याँ/कोसम्याँ	अहिरा कोसम्याँ, कोसम्याँ गुइटा, अमृत कोसम्याँ, उसिट कोसम्याँ, कर्या कोसम्याँ, काशी कोसम्याँ, कैली कोसम्याँ, हरडिउला कोसम्याँ, खर कोसम्याँ, ख्वानव्वाँट कोसम्याँ, गरर्या कोसम्याँ, घसोर राजपुत कोसम्याँ, चक्वा कोसम्याँ, छेट्टही कोसम्याँ, छोटकी कर्या कोसम्याँ, जलाहा कोसम्याँ, जुगला कोसम्याँ, टेरह्वा कोसम्याँ, टेलडेह्वा कोसम्याँ, ठकलपुज्वा कोसम्याँ, डैडही कोसम्याँ, निमन कोसम्याँ, पंडलौ कोसम्याँ, पडमी कोसम्याँ, पिट्टर कोसम्याँ, पिटरठोक्वा कोसम्याँ, पुर्वी कोसम्याँ, पिटरौला कोसम्याँ, बर्का कोसम्याँ, बेन कोसम्याँ, बेडै कोसम्याँ, बन्डी कोसम्याँ, बेन कोसम्याँ, भुरा कोसम्याँ, मघिया कोसम्याँ, मोरगैयाँ कोसम्याँ, राजी कोसम्याँ, राज रजनियाँ कोसम्याँ, राजवंशी कोसम्याँ, लसकुस कोसम्याँ, रंगरंगी कोसम्याँ, सोन कोसम्याँ, हरडिउला कोसम्याँ
५१	कौवा उल्टहा/कौवा उल्टहवा	
५२	कुर्मी	राजवंशी कुर्मी
५३	कुम्हार	जोगि कुम्हार, डेलफोर कुम्हार (जलेवाढारि), ढनबोक्वा कुम्हार, थापा कुम्हार, उल्टा कुम्हार
५४	कस्लह्वा	
५५	कन्याँ भेडै	
५६	करंगविर	
५७	कोल्हटुर्वा	
५८	कोरिया महटान	
५९	कन्यौ चैलहवा	
६०	कौसिला	
६१	कठबाजी	
६२	कालुपुर्वी	
६३	काजी	
६४	कठैत	
६५	कनफटा	
६६	कमलमाईभ	

६७	कांकर गोनर	
६८	कानगोय	
६९	कठैत लवि	
७०	कठैया	
७१	कन्हा खुशियाल	
७२	कन्हा मनियार	
७३	कन्हा पर्वत	
७४	कनौसिया कारी	
७५	कपैरिया	
७६	करमैन सिरमैन	
७७	कराइ माइभ	
७८	कामुर धाइम	
७९	कारी खुशियाल	
८०	कालावाला	
८१	केवाइर	
८२	कटकटवा/कटकट्वा	खवसिया बाभन पण्डित कटकट्वा, मडुवा कटकटवा
८३	कनफट्टा	
८४	कटलघेरा	
८५	कठस्या	
८६	कठरिया	बडायक कठरिया, बडौका कठरिया, बरबाइक कठरिया, रभ्केटिहा पुर्विहा कठरिया, रावटक कठरिया, महतो कठरिया, राजवंशी ठाकुर कठरिया, खप्टेहवा कठरिया, राना कठरिया, चर्रा कठरिया, कठरिया भडरिया, गिरी कठरिया, पुर्वी कठरिया, राजवंशी कठरिया, राजवंशी रावत कठरिया, दहित कठरिया, पूर्विहा कठरिया
८७	कठायत	
८८	कठारी	
८९	कबलसिया/कबिलसिया	हरि कबलसिया
९०	कलकरहवा	
९१	करिया गुनी	
९२	करिया जिन्नौयाँ	

९३	करिया डबरगैयाँ	
९४	कर्या पडैह्या	
९५	कर्या बखरिया	
९६	करिया भुम्केहवा	
९७	करिया मघरिया	
९८	कायठ	
९९	कुच्लाकुच्ली बुकरौहा	
१००	कुकुरच्चार	
१०१	कुर्मी	
१०२	कुरिहवा/कुरिउहुवा	
१०३	कौवा चुकाहा	
१०४	खुडरचोरवा	
१०५	खाँ थारू	
१०६	खोकेहवा/ खोकेह्वा	
१०७	ख्वान ब्वाँट	
१०८	खडगधारी/ खरगढारी	
१०९	खयर चैं	
११०	खवसिया/खवस्या	खवस्या जोग्या, खवस्या थप्ला, मडुवा खवस्या, कोमस्या खवस्या, कटकटवा मडुवा खवस्या
१११	खाडर	
११२	खोजवार	
११३	खाँ	कुन खाँ (खाँखमान), खाँ(गजराज), चान खाँ,जसमत खाँ (खाँखमान), तेजपल्टु सोम खाँ, बासमैतन खाँ(खाँखमान), रन्मा खाँ, खाँ खमानी, जसमत फकिर खाँ
११४	खाँखमान	खाँखमान रामलक्ष्मण थारु, जुराइ चौधरी खाँखमान, धन्पैत माइभू खाँखमान,माडु माइभू खाँखमान, लवाइ माइभू खाँखमान, खाँखमान करणीमाइभू, खाँखमान डडमारा, जुराइ चौधरी खाँखमान, भडडु माइभू खाँखमान, बाला माइभू खाँखमान, सरिखाँ खाँखमान,
११५	खोन्मा	
११६	खोहरिया	
११७	खवास	

११८	खौसिया	
११९	खरैर	
१२०	खुना	
१२१	गोइजिहार	
१२२	गोरिया	
१२३	गुल्मा गुनी	
१२४	गरडच्वा	
१२५	गम्वाँ/ गम्वा	गम्वाँ करिया, गम्वाँ टेल्या, गम्वाँ खसरार, गुल्यार गम्वाँ, गुल्यर्वा गम्वाँ, ढुरखम्हाँ गम्वाँ, ढुरखम्ह्याँ गम्वाँ, सेवैया गम्वाँ, कोसमैह्या गम्वा, करिया गम्वा, नम्वा गम्वा, बर्का गम्वा, सेउइया गम्वा,
१२६	गुरगैयाँ	
१२७	गँजेवा	
१२८	गँरियाँ	करिया गरेरिया
१२९	गुन्ती	
१३०	गुरौं/गुरो	
१३१	गुरु	
१३२	गौरो	
१३३	गोलसोर	
१३४	गछ्छदार/गच्छ्छदार	
१३५	गणेशमाइभ	
१३६	गजराजी	
१३७	गोजेवार	
१३८	गोदहनिया	
१३९	गोसाई	
१४०	गोरथ	
१४१	गडरा	
१४२	गर्जुभूपाल	
१४३	गुअरवि मकुन	
१४४	गुवालवंशी	गुवाल यदुवंशी, दहित कठरिया गुवालवंशी
१४५	गडरिहवा	

१४६	गररिया	
१४७	गररही	
१४८	गायनडुलु	कुशमी गायन डुलु
१४९	गुरुड थारू	
१५०	घन्टहीया	
१५१	घिउहाली	
१५२	घेंचकट्वा	
१५३	घेचडग्वा	
१५४	घोटैली	करिया घोटैली, गरही घोटैली, घोटैली मंडरिया खलक
१५५	घोडटहवा,	
१५६	घरच्चार/घरचोर्वा	
१५७	घनच्चार	
१५८	घण्टचोर	
१५९	घेचपुज्वा	
१६०	घोचुवा नोचुवा	
१६१	घोटैला ढम्लाहाने	
१६२	घोडफेका	
१६३	चान शोभित	
१६४	चानी धन्पैत	
१६५	चिकन भखरु	
१६६	चौधरी	पडरियावाला चौधरी
१६७	चमार (मजगैयाँ)	
१६८	चमारपद	
१६९	चकोरेन	
१७०	चर्नाहा अखर्या	
१७१	चिल्लहवा/चिल्लहवा	चिल्लहवा ख्वान राजीरोहान, चिल्लहवा ख्वान, चिल्लहवा खोन (भिट्टर बगार्या), चिल्लहवा (भिट्टर बगर्या), चिल्लहवा (बहार बगर्या), राजबँशी चिल्लहवा
१७२	चर्नहवा	
१७३	चिक्ना	
१७४	चिक्नहवाँ	

१७५	चिम्लहवा	
१७६	चुकाहा	कौवा चुकाहा, भुव्वा चुकाहा, सिद्ध चुकाहा, सोन चुकाहा, सिद्ध चुकाहा खार
१७७	चमरुबुधाइ	
१७८	चानसिंह मानसिंह	
१७९	चैतन्या	
१८०	चौधरानइसर	
१८१	चौधरान	धरमराज चौधरान
१८२	छोरैगुनी	
१८३	जोग्या/जोगी	कन्फट्टा जोगी, कुस्मिहाँ जोगी, जोगी थारू, भुइयाँजोगी, कवरजोगी, ठरजोगी, चिल्लहवा जोगी, थारु जोगी, नाथ जोगी, रटननाथ जोगी, वारपन्ठी जोगी, हरिडिउला जोगी
१८४	जुट्टहवा	
१८५	जोगेठ्वा	कटकटवा जोगेठ्वा, भुइयाँ जोगेठ्वा, रटननाथ कुश्मी जोगेठ्वा, सिद्ध जोगेठ्वा
१८६	जिन्गुनी	मडुवा जिनगुनि, कर्या जिनगुनि, जिन्गुनि महाडेव, जिनगुनि मड्वा
१८७	जलगोरीयाँ	
१८८	जैसी	
१८९	जगनठ्या	शिरबँशी जगनठ्या
१९०	जोशी थारु	
१९१	जागेभोकाइर	
१९२	जेवार	
१९३	जोइस (जोसी)	
१९४	जगाति रामकिसुन	
१९५	जसराज	
१९६	जल्पैत	
१९७	जुटकौह्वा	
१९८	जिवाइ सिवाइ	
१९९	भुव्वा	करिया चुकाहा भुव्वा,
२००	टनटनिया शुक्ल	
२०१	टिलरिया	

२०२	टाडेल	
२०३	टिकनभोकाइर	
२०४	टेरा/टेरहवा	
२०५	टेलडेहवा	कहार (ट्यालडेहवा), गरही टेलडेहवा, टेलडेहवा बाभन, ठप्नहवाँ टेलडेहवा, करडबिर टेलडेहवा
२०६	टेडनेहवाँ	कर्या टेडनहवा
२०७	ठप्नहवाँ	ग्वार्या ठप्नहवाँ, ठप्नहवाँ गौरिहवा, बरहवा ठप्नहवाँ
२०८	ठुट्ठीमैयाँ	
२०९	ठाकुर	अयोध्याबासी ठाकुर, उल्टा ठाकुर, ठाकुर कुशमीराज, जुभरिया राजवंशी ठाकुर, राजवंशी ठाकुर, सिद्धठाकुर, सिद्धबाबा ठाकुर, नडगा राटमन ठाकुर, गुलाववंशी ठाकुर, ढकेहर ठाकुर, राजवंशी कुसुम्या ठाकुर, लौवा ठाकुर, गोकुलवंशी ठाकुर, ठाकुर बभनी, मुरगौहवा ठाकुर, राज ठाकुर, कुरिहा ठाकुर, कुशमी ठाकुर, निरवंशी ठाकुर
२१०	ठीकदार	
२११	ठप्नौहाँ/ठप्नहवाँ	
२१२	ठकुरी	राजवंशी ठकुरी, लौवापथ ठकुरी
२१३	ठनेट/थनेत	
२१४	डनुवाँ	
२१५	डवरगैयाँ	करिया डवरगैयाँ, गोरीया डवरगैयाँ
२१६	डंगौरा	फिरुवा डंगौरा
२१७	डुन्हाँ वठ्वा	
२१८	डेवगुनी	
२१९	डोहनगुनी	
२२०	डुइभरवा	
२२१	डङ्गहा	
२२२	डुकरपुच्छ्या	डुकरपुच्छ्या (भेर्वा), रतौ डुकरपुच्छ्या
२२३	डुक्रेहवा	
२२४	डगरवेरहवा	
२२५	डंग्याल भुस्याल	
२२६	ड्वाडग्या	

२२७	डेमनरौरा	
२२८	डेमनडौरा	छुटकी डेमनडौरा, बर्का डेमनडौरा, डेमनडौरा (टेलभड्गार्या), डेमनडौरा (पछल डड्गया)
२२९	डोड्डोड्डया	
२३०	डोहनगुनी (गिटबोक्वा)	
२३१	डनुवार/दनुवार	कुशमीयाँ डनुवार/दनुवार
२३२	डगौरा	
२३३	डबरगैयाँ	ग्वार्या डबरगैयाँ,
२३४	डगरा खुशीयाल	
२३५	डामैर डुमेर	
२३६	डोकाय डड्ुरु	
२३७	डरकट्वा / धरकट्वा	
२३८	डकेहर	कुशमी डकेहर, खरगढारी डकेहर, गाइन डुल्लु डकेहर, डकेहर राउ, रतौ डकेहर, राजवंशी डकेहर, डकेहर सोनगरहिया, कुशमीगोल डकेहर
२३९	डम्लहवा, धम्लहवा	गौरीया डम्लहवा, गोर्वा डम्लहवा, भौकहवा डम्लहवा
२४०	डोडकट्वा	
२४१	डैरहवा	
२४२	डुँगरला	
२४३	डिरखोक्सा	
२४४	डक्नौह्या	
२४५	डिकरपुरया	
२४६	डोरकट्टा	
२४७	डवदार	
२४८	डिरहुतिया	
२४९	डिरहुत	
२५०	डेलिया भातु	
२५१	डथापा	थापा मगर, बगाले थापा, कुशमीहाँ थापा
२५२	डथारु	
२५३	डथनैत	

२५४	थनेत	
२५५	थन्दार	
२५६	थरकुमहार	
२५७	थरवोट	
२५८	दहित	अहिर दहित, दहित पिलपिल, दहित लक्खोर्या, दहित घण्टही, दहित कनपुज्वा, कन्टालि दहित, कवल पुज्वा दहित, कँजपुज्वा दहित, कैइयौँ दहित, कन्पुज्वा दहित, खट्खेरिँ दहित, गोडग्वा दहित, गँरडग्गा दहित, गोग्वा दहित, घन्टही दहित, जोगिन्याँ दहित, चुरियारी दहित, टेराँ दहित, डुड्ठी कुसुम्याँ दहित, डोड्हरहि दहित, पुँछकटवा दहित, पडैह्या दहित, पुटलही दहित, बँरवा दहित, मुन्डा दहित, लक्खोरिया दहित, लखोर्या दहित, अंग्रहवा दहित, कनपुज्वा दहित, कौवा दहित, कैयौ दहित, गरडग्गा दहित, घनपट घन्टही दहित, चिम्टौह्वा दहित, नौखरी दहित, हरडिया दहित, बर्का दहित, भेरवा दहित, भगमल दहित, भँकरभार दहित, मुरगौह्वा दहित, कुश्मी दहित, ठाकुर दहित, राजबंशी दहित
२५९	दहैत	
२६०	दत्तकिच्चा	दत्तकिच्चा मानपुर
२६१	दास	
२६२	दलसिंह धामी	
२६३	दसौनविसौन	
२६४	दानीमानी	दानीमानी कारी
२६५	दंगोरिया	
२६६	दौलेत पटवरी	
२६७	द्वारिका	
२६८	दनुवार	
२६९	धामी	दलसिंह धामी, रामदेव धामी
२७०	धोतराज	
२७१	धारकटवा	
२७२	धन्छवार	
२७३	धन्पैत	
२७४	धर्मपाल चौधरान	

२७५	धमियान	
२७६	नम्वाँ	नम्वाँ लामा
२७७	नमकोलिया	
२७८	नम्मोछिया	
२७९	नरसिंह	
२८०	नवलपुरिया	
२८१	नाउ	
२८२	नोनबोउवा	
२८३	नोनबोक्वा	
२८४	नम्मोछीया	
२८५	नकडवर्या	
२८६	नेवार	
२८७	नाथ माइभ्र	
२८८	नाउँठाकुर/नौवाँठाकुर	नौवाँठाकुर वाहुन, राजवंशी नाउँठाकुर, कुश्मी नाउँठाकुर, पुर्व्या नाउँठाकुर
२८९	नोनवुवा	डंगौरा कुश्मी नोनवुवा
२९०	पहरिया	उट्टिउ पहरिया, करिया पहरिया,
२९१	पल्परिया/पलपरिया	पल्परिया (कन्फट्टा), लौला पलपरिया, नङ्गा पलपरिया
२९२	पछुहा (डणहा)	
२९३	पंजियार	
२९४	पावे (खोजवार)	
२९५	पटनहिं	
२९६	पिटर/पिट्टर ठोक्वा	बर्का पिटरठोक्वा गुरही
२९७	पछलडंग्या	खर्गि पछलडङ्ग्या, पछलडङ्ग्या खरगी
२९८	पनसग्गा	
२९९	पच्छिउँहा	
३००	पटवारी	
३०१	पटियाबुना	
३०२	पनहैर	
३०३	परिहत	
३०४	पिठागुरिन	

३०५	पुछकट्वा	
३०६	पहलमान	
३०७	पाचभैया	
३०८	पेशकार	
३०९	पुरी	
३१०	पाविधामे (पावे)	
३११	पन्हौर	
३१२	पनुहर	
३१३	परनहवा	
३१४	पुछरकट्टा	
३१५	पुर्वी	पुर्वी भिट्ठरिया
३१६	पण्डित/पण्डित थारू	खवसिया बाभन पण्डित
३१७	पोखरिया अगुवान	
३१८	पुर्विया/पुर्वियाँ	पुर्विया थारू
३१९	पासी	
३२०	पट्ठरफोरी	
३२१	पाचँ पाण्डव	
३२२	फुन्नहवाँ/फुन्नहवा	
३२३	फौजदार थारू	
३२४	फटराफागु	
३२५	फनेत	
३२६	फौदार (फौजदार/फौजदार)	
३२७	फत्तेपुरिया	
३२८	फनैत	
३२९	फित्तु शिवराम	
३३०	बाँटर/ बाँटर	अँरवटका बाँटर, कुचिला बाटर, डुकरपुँछिया (बाँटर), पुर्वी बाँटर, टेलिया बाटर, टेलि बाटर, पुर्वी तेलि बाटर, राजवंशी बातर,
३३१	बखरिया	बखरिया उल्टहा
३३२	बनियाँ	

३३३	बहरदार	
३३४	ब्रम्हचारी	
३३५	बैडावा (बैद्य)	कुसुम्याँ बैडावा, जोग्या बैद्य, भालगुनी बैद्य, बैड गुनी (बैद्य)
३३६	बर्का बैढगुनी	
३३७	बाज लोहार	
३३८	बुकर्या	
३३९	बसगोन्डरीया / बंसगोडर्या	
३४०	बठुवा / बठ्वा	अखरिया बठुवा, कर्या बठ्वा, गर्वि बठ्वा, चर्ना बठ्वा, छैलहवा बठ्वा, जंग बठ्वा, डुन्हाँ बठ्वा, डुन्हाँ बठ्वा पुर्वी, ढनचोर्वा बठ्वा, ठुप बठ्वा,
३४१	बन्डाले	
३४२	बन्जारा	
३४३	बसुन्ढर	
३४४	बडुअला	
३४५	बखैरिया	
३४६	बछार	
३४७	बदल मनियार	
३४८	बसबिटिया	
३४९	बहिरादुमन	
३५०	बिलु गंगाराम (बरियार)	
३५१	बिसहरिया	
३५२	बिश्वास	
३५३	बसबरिया	
३५४	बन्ठा	
३५५	बसार	
३५६	बनुहर	
३५७	बिरसिंबनिया	
३५८	बैद्यनाथ (भैरवनाथ)	
३५९	बैहरा दुमन	

३६०	बोध माइज शिवराम चौधरी	
३६१	बैद्य	भालगुनी बैद्य
३६२	बट्वा	अंग्रहवा बट्वा, करिया बट्वा, चर्ना बट्वा/चर्नह्वा बट्वा, डुन्हाँ बट्वा, बिर बट्वा, सोरठीहुवा बट्वा, अखरिया बट्वा
३६३	बरबोडर	
३६४	बर्काचर्ना / बर्का चरना	
३६५	बंगाली/बंगलिया	
३६६	बेन्दुलिया	
३६७	बारपन्ठि	
३६८	बनराजि	
३६९	बमरासि	
३७०	बाभन/ब्राह्मण	लौव ब्राह्मण, हरडिउला ठाकुर ब्राह्मण, ब्राह्मण लोव, उपाध्य बाभन
३७१	भगोरिया	छोटकी भगोरीया, जँरपुज्वा भगोरिया, टबला डोंकर भगोरिया, भगरिया पोखी, भोजपुरिया भगोरिया, करिया भगोरिया, कासी कुश्मी भगोरिया
३७२	भिट्टर बगरिया	
३७३	भुइठर सिर्जाहा	
३७४	भुँरडुह्वा	
३७५	भुरिया	
३७६	भुँररेहुवा	
३७७	भुइह्याँ	भुइयाँ फुन्डर
३७८	भुम्केहवा	कर्या भुम्केहवा
३७९	भालगुनी	
३८०	भगनपुरया महटावाँ	
३८१	भेराहा	
३८२	भगमौरा	
३८३	भुँरपुज्वा	
३८४	भोजपुरिया	
३८५	भगत	

३८६	भटगमिया	
३८७	भंडारी / भण्डारी	
३८८	भषमा रवि	
३८९	भैहरा भरथि	
३९०	भगताहि	
३९१	भदुवाहि (सिंह)	
३९२	भदैकदै	
३९३	भवनराइटर	
३९४	भरारी	
३९५	भागीपरिहत	
३९६	भिमरैता	
३९७	भुटन मुटन	
३९८	भेदरी माइज	
३९९	भोज गुनगरवतहा कानन	
४००	भगीरथ	
४०१	मगर	थापा मगर, सेसी मगर, मगर थारू, करिया मगर
४०२	मगरा	कर्या मगरा
४०३	मगराउट्या	
४०४	मडुवा	कटकट्वा मड्वा, जिनगुनी मड्वा, मड्वा गुनी
४०५	महतो	
४०६	मगडबरीया	
४०७	मनबुकरिया	
४०८	मर्चहा	
४०९	मृडडगिया (मृडहा)	
४१०	मोहर्या	
४११	मुसेहर	
४१२	मजगैयाँ	उत्तर मजगैयाँ
४१३	मुखिया	मुखिया थारू
४१४	माढोगुनी	
४१५	मर्दनीया	

४१६	मोठी महतो	
४१७	मोदी	
४१८	मछराबदल	
४१९	मभियान	मर्थ मभियान
४२०	मभियोर (मभियौर)	
४२१	मटवार	
४२२	मधुवनिया कलरु	
४२३	मन्सापुरिया	
४२४	महाइसर	
४२५	माभि	
४२६	मानबोध गछिया	
४२७	मुर्हा	
४२८	मौजगालु	
४२९	मौगियाहा आशा	
४३०	मडर/मंडर/मण्डर	
४३१	मण्डल	
४३२	माइभ	बोध माइभ शिवराम, रौहताउत (परधुमन माइभ), लवाइ माइभ, गौर गोविन्द कमल माइभ
४३३	मिर्धा	
४३४	मिश्रा	
४३५	मृदाहा / मिरदाहा	
४३६	योगी	
४३७	यटहु मरर	
४३८	रहवा टटरेहवा	
४३९	रत्तौयाँ/रटगै	घन्टही रटगैयाँ, रत्तौयाँ घन्टही, रत्तौयाँ छिम्मर चोर्वा, चुरियारी रटगै, डोरहरिया खलक रटगै, ढकेहर रटगैयाँ
४४०	रजघरिया	
४४१	राजधामी	रजहैन(राजधामी)
४४२	रौरा	
४४३	रौना	
४४४	रवरिया	

४४५	रागु गुनी	
४४६	राजवंशी	कुशमा राजवंशी, चटुर राजवंशी, राजवंशी ठकुरी, राजवंशी कायठ, लालपंखी राजवंशी, हरडिउला राजवंशी, राजवंशी क्षेत्री, राजवंशी बभना, राजवंशी गुन्नी, राजवंशी ठाकुर चटेडगा, कटकी राजवंशी, मसुर राजवंशी, ठाकुर राजवंशी, कुशल राजवंशी, कुशल कुशमी राजवंशी, ढकेहर राजवंशी
४४७	राज रजनियाँ राजी	
४४८	राय	
४४९	रस्तेहवा	करिया रस्तेहवा, कर्या रस्तेहवा
४५०	रौतार	
४५१	राजी	
४५२	राउत	
४५३	राना	उल्टहवा कुरी, खिप्ता/खप्टा राना, गुलजहरिया राना, गिरी राना, गुन्नियाँ जुगिया, ढडग्रा/धनगरा राना, बडायक राना, राउल राना, राउत राना, बट्टा राना, बिसेना राना, देउबा राना, जिरी राना, भट्ट राना, राना ठाकुर
४५४	रगुवाही	
४५५	राज बुधाय	
४५६	रौता भागी	
४५७	रौहराउत	
४५८	राजपिटाइन	
४५९	राजसोरठी	
४६०	रावल बिस्र्या	
४६१	रभटिया/रभटिहा	
४६२	लमकोलिया	लमकोलिया कटौरा
४६३	लम्मोछीया	
४६४	लम्पुछ्या	
४६५	लम्वाँ	गम्वाँ लम्वाँ, जोगेठ्वा लम्वाँ
४६६	लोलौट्या	
४६७	लोहडबरिया	
४६८	लोहटी	करिया लोहटी, कर्या लोहटी
४६९	लडरिया	

४७०	लोहटिहवा	
४७१	लखेहर	
४७२	लामा	
४७३	लोहटिया	
४७४	लोहटेवा / लोहटेह्वा	
४७५	लखनीइसर	
४७६	लगुर्वा	
४७७	लालमोहरिया	
४७८	लेखी	खडगपुरिया लेखी
४७९	लला मानियार	
४८०	लोहवरिया	
४८१	लखोर्या	
४८२	सिल्हा गुरिन	
४८३	सुख्लेर्वा भेर्वा	
४८४	सुखरिया/सुखोरिया	सुखरिया गुर्वा
४८५	सुप्पा मेह्नैवा/सुपा मेरहुवा	सुपा मेह्नैवा अम्रैह्या, लौवा सुपा मेरहुवा
४८६	सुरजवंशी	
४८७	सिर्जहुवा	
४८८	सौरी	सौरी चोढरन्याँ
४८९	सोनचुकाहा	
४९०	सोनगड्डी / सोनगड्डी	
४९१	सोनचुटरिया	
४९२	शिरबगिया	
४९३	सिरवार	लालडारी सीरवार
४९४	सिग्रहवा	कर्या सिग्रहवा
४९५	सुनुवार	
४९६	सुजी	
४९७	सुपा अम्रैह्या	
४९८	सत्तौवाँ	खैरा सत्तौवाँ
४९९	सटेहर	

५००	सिंह	
५०१	सिंह थारु	
५०२	सोनचुटरी	
५०३	सोनाहा	
५०४	सिरवा	
५०५	सगतोडा	
५०६	सरगुरुवा	
५०७	सरदार	
५०८	सुथियार (सुतिहार)	
५०९	शरण	
५१०	शाक्यवंशी (सगतोरा लवी)	
५११	सगुनियाँ बदली	
५१२	सबगैयर हकार	
५१३	सत्तभैया	
५१४	सहनैया बिक्रम	
५१५	सिकदार	
५१६	शिव थारु	
५१७	सुब्बा	
५१८	सेठ	
५१९	सोरठिया	
५२०	हरडिउला	कुशमी ठाकुर हरडिउला, कुशमी हरडिउला, जोगेठवा हरडिउला, टेरा हरडिउला, ठाकुर हरडिउला, राजवंशी ठाकुर हरडिउला, राजवंशी हरडिउला
५२१	हरचव्वा	
५२२	हिरासोह्नीन,	
५२३	हजारी	
५२४	हलदलिया	
५२५	हेवकीदेवकी	
५२६	हथिया दौलत	
५२७	हकरिया	

५२८	हथियाहा दौलैत	
५२९	हलदलिया (अधिकारी)	
५३०	हरिसिंह माइभ (बदलमनियार)	
५३१	हुजिदार	
५३२	हनुमान खर्गी	

३.२ सुदुरपश्चिम प्रदेशका थर, उपथरहरु

क्र.सं.	थरहरु	उपथरहरु
१	अखरिया	
२	अगहवा मन्डरिया	
३	अंग्रहवा	करिया अंग्रहवा
४	अहिर	
५	अहिरिया पट्टी	
६	ओसगोन्डी	
७	उल्टहवा	बौखही उल्टहवा, ठन्टहवा उल्टहवा
८	उल्टाहा	बखरिया उल्टाहा, हँरिया उल्टाहा
९	उमार	
१०	उहेहवा	
११	कनकट्वा/कटक ट्वा	खवसिया बाभन पण्डित कटकट्वा
१२	कनफट्टा	
१३	कटलघेरा	
१४	कठरिया	बडायक कठरिया, बडौका कठरिया, बरबाइक कठरिया, रभेटिहा पुर्विहा कठरिया, रावटक कठरिया, महतो कठरिया, राजवंशी ठाकुर कठरिया, खप्टेहवा कठरिया, राना कठरिया, चर्ना कठरिया, कठरिया भडरिया, गिरी कठरिया, पुर्वी कठरिया, राजवंशी कठरिया, राजवंशी रावत कठरिया, दहित कठरिया, पुर्विहा कठरिया
१५	कठायत	
१६	कठारी	
१७	कनगुइयाँ	

१८	कबलसिया / कबिलसियहरि कबलसिया	
१९	कलकरट्वा	
२०	कहार	
२१	करिया कंग्रहवा	
२२	करिया गुनी	
२३	करिया जिन्गैयाँ	
२४	करिया डबरगैयाँ	
२५	कर्या पडैट्या	
२६	कर्या बखरिया	
२७	करिया बहरिया	
२८	करिया भुम्केहवा	
२९	करिया मघरिया	
३०	कायठ	
३१	कुच्लाकुच्ली बुकरौहा	
३२	कुकुरच्चार	
३३	कुचिला	राजाजोट कुचिला, राजाजोट खेती कुचिलक मानक महटान
३४	कुम्हार / कुमार	उल्टा कुम्हार
३५	कुर्मी	
३६	कुररिहवा	
३७	कुश्मी	उमार कुश्मी, उज्जर कुश्मी, अगनी कुश्मी अगलपथ कुश्मी, अंगरबठुवा कुश्मी, अंग्रहवा कुश्मी, कलेल कुश्मी, कैली कुश्मी, कर्या कुश्मी, करिया कँगौरा कुश्मी, कुचिला कुश्मी, कुश्मी लखोरिया, कुस कुश्मी, कुसल कुश्मी, कुशल कुश्मी राजवंशी, कटकेहा कुश्मी, कुश्मी नाउँ ठाकुर, कुर्मी कुश्मी, कासी कुश्मी, कुश्मीहाँ, कासी कुश्मी भगोरिया, कुश्मी श्रीगैँ, कुश्मीहाँ थापा, कुचिला कुश्मी, कोसम कुश्मी, कुश्मी गायन डुल्क, खार कुश्मी, चिक्ना कुश्मी, गोरिया डबरगैयाँ कुश्मी, चन्ना बाँतर कुश्मी, जोगया कुश्मी, जलेवार कुश्मी, थापा कुश्मी, थपनट्वाँ कुश्मी, ठाकुर कुश्मी, ठन्कट्वा कुश्मी, डलगन्च्वा कुश्मी, नउँवा कुश्मी, नागी कुश्मी, सोनपुरिया कुश्मी, सटेहरी कुश्मी, शिरबगरिया कुश्मी, शिव गोत्र कुश्मी, हरिबंशी कुश्मी, हरडिउला कुश्मी, हसनपुरिया कुश्मी, पटनहीं कुश्मी, पुर्वी कुश्मी, पुर्वीहा कुश्मी, पाँचपाण्डो कुश्मी, बन्डी कुश्मी, बर्का कुश्मी, बट्वा कुश्मी, राज ठाकुर कुश्मी, राज कुश्मी, राजदेव कुश्मी, रत्नौ कुश्मी, राजपुट कुश्मी, ललडरिया कुश्मी, लभ कुश्मी, लाल कुश्मी, लौवा कुश्मी, मभर्रा कुश्मी, रंगेली कुश्मी, रंगीन कुश्मी, राजवंशी कुश्मी, कोसम कुश्मी, कुश्मा कुश्मी, गडपुट्वा कुश्मी, जोगी कुश्मी, थरजुङ्गया कुश्मी, थपत्या कुश्मी,

		देवगुनी कुश्मी, पिटरफँक्वा कुश्मी, वैद कुश्मी, ब्राह्मण कुश्मी, भोजपुरी कुश्मी, भैसोरी कुश्मी, बगरिया कुश्मी, बगौशिर सुखरिया कुश्मी, ब्राह्मण कुश्मी, लाल कुश्मी, सनडुरिया कुश्मी, सुकलेरवा कुश्मी, सुखरिया कुश्मी, शुक्ला कुश्मी, ठप्नहाँ कुश्मी, डंगौरा कुश्मी, ढकेहर कुश्मी, टेलडेहवा कुश्मी
३८	कुसुम्याँ/कुसुम्या	करिया कुसुम्याँ, खुट्या कुसुम्याँ, चिकना कुसुम्याँ, छोटकी कुसुम्याँ, जोगला कुसुम्याँ, कनपुज्वा कुसुम्याँ, काली कुसुम्याँ, जल कुसुम्याँ, जोगेठवा कुसुम्याँ, जलिहा कुसुम्याँ, हुकरिहवा कुसुम्याँ, पाँचपण्डा कुसुम्याँ, बैडी कुसुम्याँ, रडगी कुसुम्याँ, भिट्रहवा कुसुम्याँ, करजी कुसुम्याँ, कनपुज्वा कुसुम्याँ, छोटकी कुसुम्याँ, जलिहा कुसुम्या, छोटकी रौरा कुसुम्या, जिनगुनी कुसुम्या, जोगला कुसुम्या, देवी कुसुम्या, बाहुन कुसुम्या, सोनाहा कुसुम्या, सुप्पामेरैया कुसुम्या, जिन्गुनी कुसुम्याँ, नाउँ ठाकुर कुस कुसुम्याँ
३९	कोसम्या	कोसम्या खवस्या, कैला कोसम्या, नड्गी कोसम्या, निमाड कोसम्या, निमन कोसम्या, चुन्त्री कोसम्या, निमन कोसम्या, पछली कोसम्या, वैद्य कोसम्या, भिर कोसम्या, भेरवा कोसम्या, गगरिया कोसम्या
४०	कौवा चुकाहा	
४१	खडगधारी	
४२	खयर चैं	
४३	खवसिया/खवस्या	खवस्या जोग्या, खवस्या थप्ला, मडुवा खवस्या, कोमस्या खवस्या, कटकटवा मडुवा खवस्या
४४	खाडर	
४५	खुना	
४६	ग्वालवंशी	गुवाल यदुवंशी, दहित कठरिया गुवालवंशी
४७	गडरिहवा	
४८	गम्वा	कोसमैह्या गम्वा, करिया गम्वा, नम्वा गम्वा, बर्का गम्वा, सेउइया गम्वा,
४९	गररिया	
५०	गररही	
५१	गायनडुलू	कुश्मी गायन डुलू
५२	गोइजिहार	
५३	गोरिया	गोरिया डबरगैया, सुर्यवंशी गोरिया
५४	गुरुड थारू	
५५	घरचोर/घरच्चार	
५६	घन्टचोर	
५७	घोटैली	
५८	घोडटहवा	
५९	घोटैला ढम्लाहाने	

६०	घेचकट्वा	
६१	चुकाहा	सिद्ध चुकाहा, सोन चुकाहा, कौवा चुकाहा, सिद्ध चुकाहा खार
६२	चमारपद	
६३	चकोरेन	
६४	चिक्नहवाँ	
६५	चिल्लहवा	राजवंशी चिल्लहवा
६६	चौधरी	
६७	जगनठ्या	शिरवंशी जगनठ्या
६८	जुटकौट्वा/जुटके हवा	
६९	जोगी	कनफट्टा जोगी, कबरु जोगी, चिल्लहवा जोगी, थारू जोगी, नाथजोगी, रटननाथ जोगी, बारपन्ठी जोगी, हरडिउला जोगी
७०	जोगेठ्वा	भुइयाँ जोगेठ्वा, सिद्ध जोगेठ्वा
७१	जोलाहा	करिया जोलाहा
७२	जिनगुनी	जिन्गुनी मड्वा, जिन्गुनी महाडेव
७३	टेलडेट्वा	ठप्नहाँ टेलडेट्वा
७४	टेरा	
७५	ठप्नौहाँ/ठप्नट्वाँ	
७६	ठाकुर	नडगा राटमन ठाकुर, गुलाववंशी ठाकुर, ढकेहर ठाकुर, राजवंशी कुसुम्या ठाकुर, लौवा ठाकुर, गोकुलवंशी ठाकुर, ठाकुर बभनी, मुरगौट्वा ठाकुर, राज ठाकुर, कुरिहा ठाकुर, कुश्मी ठाकुर, निरवंशी ठाकुर
७७	ठकुरी	राजवंशी ठकुरी, लौवापथ ठकुरी
७८	डनुवार	
७९	डाडगर्या गुनी	
८०	डुक्रिहा/डुकहरिया / डुक्रिहवा	
८१	डुकरपुछ्या	
८२	डबरगैयाँ	करिया डबरगैयाँ, गोरिया डबरगैयाँ
८३	डंगौरा	फिरुवा डंगौरा
८४	डुन्हाँ बठ्वा	
८५	डेमनरौरा	
८६	डेमनडौरा	हरकट्वा डेमनडौरा
८७	डेबगुनी	
८८	डोहन गुनी	
८९	ढरकट्वा/ धरकट्वा	
९०	ढकेहर	ढकेहर सोनगरहिया, कुश्मीगोल ढकेहर

९१	ढम्लहवा, धम्लह्वा	
९२	ढकनौह्या	
९३	ढिकरपुरया	
९४	ढोरकट्टा	
९५	थापा	कुश्मीहाँ थापा
९६	थारु	
९७	दहित	अंग्रहवा दहित, कनपुज्वा दहित, कौवा दहित, कैयौ दहित, गरडग्गा दहित, घन्टही दहित, घनपट घन्टही दहित, चिम्टौह्वा दहित, चुरियारी दहित, डोडरही दहित, नौखरी दहित, हरडिया दहित, पुछकट्टवा दहित, बर्का दहित, भेरवा दहित, भगमल दहित, भँकरभार दहित, मुरगौह्वा दहित, लखोरिया दहित, कुश्मी दहित, ठाकुर दहित, टेरा दहित, राजवंशी दहित
९८	द्वारिका	
९९	नाउँठाकुर/नौवाँठ ाकुर	नौवाँठाकुर बाहुन, राजवंशी नाउँठाकुर , कुश्मी नाउँठाकुर, पुर्व्या नाउँठाकुर
१००	नम्वाँ	
१०१	नड्गा पलपरिया	
१०२	नोनबुवा	डंगौरा कुश्मी नोनबुवा
१०३	पछलडंग्या	
१०४	पहरिया	उट्टिउँ पहरिया, करिया पहरिया,
१०५	पलपरिया	लौला पलपरिया, नड्गा पलपरिया
१०६	पटनहीं	
१०७	परनहवा	
१०८	पुछरकट्टा	
१०९	पुर्वी	पुर्वी भिट्रिया,
११०	पिठागुरीन	
१११	पिटर ठोक्वा	
११२	पण्डिट/पण्डित थारू	खवसिया बाभन पण्डित
११३	पाँचपाण्डव	
११४	फुन्नह्वा	
११५	बर्काचर्ना	
११६	बठ्वा	अंग्रहवा बठ्वा, करिया बठ्वा, चर्ना बठ्वा/चर्नह्वा बठ्वा, डुन्हाँ बठ्वा, बिरबठ्वा, सोरठीहुवा बठ्वा, अखरिया बठ्वा
११७	बरबोडर	
११८	बसुन्ढरा	
११९	बर्काचर्ना	

१२०	वैद्य	भालगुनी वैद्य
१२१	बंगाली/बंगलिया	
१२२	बसगोन्दरिया	
१२३	बेन्दुलिया	
१२४	बारपन्ठी	
१२५	बनराजी	
१२६	बाभन/ब्राह्मण	लौव वाह्मन, हरडिउला ठाकुर ब्राह्मन, ब्राह्मन लोव, उपाध्य बाभन
१२७	बाँतर	कूचिला बाँतर, टेली बाँतर, पुर्वी बाँतर, पुर्वी तेली बाँतर, राजवंशी बाँतर
१२८	बमरासी	
१२९	भगोरिया	करिया भगोरिया, कासी कुशमी भगोरिया
१३०	भिट्टर बगरिया	
१३१	भुइढर सिर्जाहा	
१३२	भुरँडुहवा	
१३३	भुरिया	
१३४	भुररेहुवा	
१३५	मड्वा	मडवा गुनी, कटकटवा मड्वा, जिन्गुनी मड्वा
१३६	मोहर्या	
१३७	महतौ/महतौ	सुर्यवंशी महतौ
१३८	मगर	करिया मगर, मगर थारु
१३९	मगराउट्या	
१४०	मगडबरिया	
१४१	मजगैयाँ	उत्तर मजगैयाँ
१४२	मनबुकरिया	
१४३	माढोगुनी	
१४४	रत्तैयाँ	गोहपुज्वा रत्तैयाँ, घन्टचोर रत्तैयाँ, घन्टही रत्तैयाँ, करिया रत्तैयाँ
१४५	रस्तेहवा	
१४६	राजवंशी	राजवंशी क्षेत्री, राजवंशी बभना, राजवंशी गुन्नी, राजवंशी ठाकुर चटेडगा, कटकी राजवंशी, मसुर राजवंशी, लालपंखी राजवंशी, कुशमा राजवंशी, ठाकुर राजवंशी, कुशल राजवंशी, कुशल कुशमी राजवंशी, ढकेहर राजवंशी, हरडिउला राजवंशी
१४७	राज पिटराइन	
१४८	राजसोरठी	
१४९	राना	उल्टहवा कुरी, खिप्ता/खिप्ता राना, गुलजहरिया राना, गिरी राना, गुन्नियाँ जुगिया, ढडग्रा/धनगरा राना, बडाथक राना, राउल राना, राउत राना, बट्टा राना, विसेना राना, देउवा राना, जिरी राना, भट्ट राना, राना ठाकुर
१५०	रावल बिस्र्या	
१५१	रौरा	

१५२	रभटिया / रभटिहा	
१५३	लमकोलिया	लमकोलिया कटौरा
१५४	ललडरिया	
१५५	लमा	
१५६	लोहटी	करिया लोहटी
१५७	लोहटिया	
१५८	लोहटेवा	
१५९	सत्तौवाँ	खैरा सत्तौवाँ
१६०	सुखोरिया	
१६१	सुखरिया गुर्वा	
१६२	सुप्पा मेह्रौवा / सुपामेरहुवा	सुप्पा मेह्रौवा अम्रैह्या, लौवा सुपामेरहुवा
१६३	सिर्जहुवा	
१६४	सिरवार	
१६५	सौरी	सौरी चौढरन्याँ
१६६	सोनाहा	
१६७	सोनचुकाहा	
१६८	सोनगडडी	
१६९	सोनचुटरिया	
१७०	शिरबगरिया	
१७१	सुनुवार	
१७२	सिंग्रहवा	
१७३	हरडिउला	
१७४	हरचव्वा	
१७५	हनुमान खर्गी	

३.२.१ कञ्चनपुर जिल्लाका थर, उपथरहरु

क्र.सं.	थरहरु	उपथरहरु
१	अहिरिया पट्टी	
२	ओसगोन्डी	
३	अंग्रहवा	
४	उल्टहवा / उल्टाहा	बौखही उल्टहवा, बखरिया उल्टाहा
५	उपाध्या	

६	उर्हेट्वा	
७	कनकट्वा	
८	कटलघेरा	
९	कठस्या	
१०	करिया कंग्रहवा	
११	करिया गुनी	
१२	करिया जिन्नौयाँ	
१३	करिया पडैट्या	
१४	करिया पहरिया	
१५	करिया बहरिया	
१६	करिया भुम्केट्वा	
१७	कुकुरच्चार	
१८	कुश्मी	अंग्रहवा कुश्मी, अगरबठुवा कुश्मी, कुचिला कुश्मी, कुश्मा कुश्मी, कोमस कुश्मी, गडपुहवा कुश्मी, चिक्ना कुश्मी, जोगी कुश्मी, टेलडेट्वा कुश्मी, ठप्नट्वा कुश्मी, ठन्कट्वा कुश्मी, ठाकुर कुश्मी, डंगौरा कुश्मी, थरजुडग्या कुश्मी, थपल्या कुश्मी, देवगुनी कुश्मी, पटनही कुश्मी, पिट्टर फक्वा कुश्मी, बगरिया कुश्मी, बगैशिर कुश्मी, बैदकुश्मी, ब्राह्मण कुश्मी, भोजपुरी कुश्मी, भैसोरी कुश्मी, रंगीन कुश्मी, लाल कुश्मी, शुक्ला कुश्मी, सनडुरिया कुश्मी, सुकलेरवा कुश्मी, सुखरिया कुश्मी, हरडिउला कुश्मी, कुश्मी लखोरिया, कुश्मी गायन डुलु
१९	कुसुम्याँ/कुसुम्या	करिया कुसुम्या, खुट्या कुसुम्या, छोटकी रौरा कुसुम्याँ, जोगला कुसुम्याँ, काली कुसुम्या, करजी कुसुम्याँ, कनपुज्वा कुसुम्याँ, जलिहा कुसुम्या, छोटकी रौरा कुसुम्या, जिनगुनी कुसुम्या, जोगला कुसुम्या, देवी कुसुम्या, बाहुन कुसुम्या, सोनाहा कुसुम्या, सुप्पामेरैया कुसुम्या,
२०	कोसम्या	कैला कोसम्या, निमाड कोसम्या, निमन कोसम्या, चुन्द्री कोसम्या, पछली कोसम्या, वैद्य कोसम्या, भिर कोसम्या, भेर्वा कोसम्या, भिट कोसम्या
२१	खयर चै	
२२	खवस्या	कोमस्या खवस्या
२३	खवस्या जोग्या	
२४	खाडर	

२५	खुना	
२६	ग्वालबंशी	
२७	गम्वाँ	करिया गम्वाँ, कोस्मैट्याँ गम्वाँ, नम्वा गम्वाँ, सेउड्या गम्वाँ
२८	गररिया	
२९	गरही	
३०	गोरिया	
३१	घेचकट्वा	
३२	घन्टचोर	
३३	घोटैली	
३४	घरच्चार	
३५	चुकाहा	
३६	चमारपद	
३७	चकोरेन	
३८	चिल्लहवाँ	
३९	चौधरी	
४०	जगनठ्या	शिरबंशी जगनठ्या
४१	जोगी	रटननाथ जोगी, बारपन्थी जोगी
४२	जोगेठ्वा	भुइयाँ जोगेठ्वा, सिद्ध जोगेठ्वा
४३	जुटकौह्वा / जुटकेहवा	
४४	जिनगुनी	जिन्गुनी महाडेव
४५	जोलहा	करिया जोलहा
४६	टेलडेह्वा	ठप्नहाँ टेलडेह्वा
४७	टेरा	
४८	ठाकुर	राजबंशी कुसुम्या ठाकुर, मुरगौह्वा ठाकुर, निरबंशी ठाकुर, राजबंशी ठाकुर
४९	ठकुरी	लौवापथ ठकुरी
५०	ठप्नह्वाँ	
५१	डाडगर्या गुनी	
५२	डुक्रिहवा	
५३	डुकरपुछ्या	
५४	डबरगैया	करिया डबरगैयाँ, गोरिया डबरगैयाँ
५५	डंगौरा	

५६	डेमनरौरा	
५७	डेमनडौरा	हरकट्वा डेमनडौरा
५८	डेबगुनी	
५९	ढरकट्वा	
६०	ढकेहर	
६१	ढम्लहवा	
६२	ढकनौह्या	
६३	थपा	
६४	थारु	
६५	द्यहित	कनपुज्वा दहित, कैयौ दहित, गरडग्गा दहित, घन्टही दहित, डोडरही दहित, नौखरी दहित, भगमल दहित, मुरगौह्वा दहित, लखोरिया दहित,
६६	नम्वाँ	
६७	नोनबुवा	
६८	पछलडंग्या	
६९	पलपरिया	
७०	पुर्वी	पुर्वी भिट्रिया,
७१	पिटर ठोक्वा	
७२	फुन्नह्वा	
७३	बर्काचर्ना	
७४	बंगलिया	
७५	बठ्वा	करिया बठ्वा, चर्नह्वा बठ्वा, डुन्हाँ बठ्वा, बिरबठ्वा, अखरिया बठुवा
७६	बेन्दुलिया	
७७	बैद्य	भालगुनी बैद्य
७८	बनराजी	
७९	बरबोडर	
८०	बसुन्ढरा	
८१	ब्राह्मण	लौवा बाह्मन, हरडिउला ठाकुर ब्राह्मन, ब्राह्मन लौव
८२	भगोरिया	करिया भगोरिया
८३	भुँरडुह्वा	
८४	भुँररेहुवा	

८५	मगर	करिया मगर
८६	मगराउट्या	
८७	मड्वा	मड्वा गुनी, जिन्गुनी मड्वा
८८	मगडबरिया	
८९	मजगैयाँ	उत्तर मजगैयाँ
९०	मनबुकरिया	
९१	माढोगुनी	
९२	रत्तैयाँ	गोहपुज्वा रत्तैयाँ, घन्टही रत्तैयाँ, करिया रत्तैयाँ
९३	रस्तेहवा	
९४	रभ्रटिहा	
९५	राजबंशी	कटकी राजबंशी
९६	राना	उल्टहवा कुरी, खिप्ता/खिप्ता राना, गुलजहरिया राना, गिरी राना, गुन्नियाँ जुगिया, ढडग्रा/धनगरा राना, बडायक राना, राउल राना, राउत राना, बट्टा राना, बिसेना राना, देउवा राना, जिरी राना, भट्ट राना, राना ठाकुर
९७	रावल बिस्स्या	
९८	लमकोलिया	
९९	ललडरिया	
१००	लमा	
१०१	लोहटी	करिया लोहटी
१०२	लोहटेवा	
१०३	लौलकख्या	
१०४	सत्तौवाँ	
१०५	सुखोरिया	
१०६	सुखरिया गुर्वा	
१०७	सुप्पा मेह्रौवा/ सुपामेरहुवा	सुप्पा मेह्रौवा अम्रैह्या, लौवा सुपामेरहुवा अम्रैह्या
१०८	सिग्रहवा	
१०९	सिर्जहुवा	
११०	सिरवार	
१११	सोनचुकाहा	
११२	सोनगड्डी	

११३	सोनचुटरिया	
११४	सौरी	सौरी चौढरन्याँ
११५	हरचव्वा	
११६	हरडिउला	

३.२.२ कैलाली जिल्लाका थर, उपथरहरू

क्र.सं.	थरहरू	उपथरहरू
१	अखरिया	
२	अगह्वा मन्डरिया	
३	अंग्रहवा	करिया अंग्रहवा
४	अहिर	
५	उल्टहवा	ठन्टहवा उल्टहवा, बखरिया उल्टहवा
६	उल्टाहा	हँरिहा उल्टाहा, बखरिया उल्टाहा
७	उमार	
८	कटकट्वा	कटकट्वा मडुवा खवस्या,
९	कनफट्टा	
१०	कठरिया	कठरिया भडरिया, बडायक कठरिया, बडौका कठरिया, बरबाइक कठरिया, रभ्नेटिहा पुर्बिहा कठरिया, रावटक कठरिया, महतो कठरिया, राजवंशी ठाकुर कठरिया, खप्तेहवा कठरिया, राना कठरिया, चर्रा कठरिया, गिरी कठरिया, पुर्बी कठरिया, राजवंशी कठरिया, राजवंशी रावत कठरिया, दहित कठरिया, पुर्बिहा कठरिया
११	कठायत	
१२	कठारी	
१३	कनगुइयाँ	
१४	कबलसिया / कबिलसिया	हरि कबलसिया
१५	कलकरह्वा	
१६	कहार	
१७	करिया कंग्रहवा	
१८	करिया जिन्जैयाँ	

१९	करिया डबरगैयाँ	
२०	कर्या बखरिया	
२१	करिया भुम्केहवा	
२२	करिया मघरिया	
२३	कायठ	
२४	कुच्लाकुच्ली बुकरौहा	
२५	कुचिला	राजाजोट कुचिला, राजाजोट खेटी कुचिलक मानक महटान
२६	कुम्हार/कुमार	उल्टाहा कुम्हार
२७	कुर्मी	
२८	कुररिहवा	
२९	कुश्मी	उमार कुश्मी, उज्जर कुश्मी, अगनी कुश्मी, अगलपथ कुश्मी, कलेल कुश्मी, कैली कुश्मी, कर्या कुश्मी, करिया कँगौरा कुश्मी, कुचिला कुश्मी, कुस कुश्मी, कुसल कुश्मी, कटकेहा कुश्मी, कुरी कुश्मी, कासी कुश्मी, कुश्मी श्रीगै, कुचिला कुश्मी, कोसम कुश्मी, खार कुश्मी, चिक्ना कुश्मी, गोरिया डबरगैयाँ कुश्मी, चन्ना बाँतर कुश्मी, जोगया कुश्मी, जलेवार कुश्मी, थापा कुश्मी, थपनट्वाँ कुश्मी, ठाकुर कुश्मी, ठन्कट्वा कुश्मी, डलगन्ज्वा कुश्मी, ढकेहर कुश्मी, डंगौरा कुश्मी, नउँवा कुश्मी, नागी कुश्मी, सोनपुरिया कुश्मी, सटेहरी कुश्मी, शिरबगरिया कुश्मी, शिव गोत्र कुश्मी, हरिबंशी कुश्मी, हरडिउला कुश्मी, हसनपुरिया कुश्मी, हरिबंशी कुश्मी, पटनहीं कुश्मी, पुर्बी कुश्मी, पुर्बीहा कुश्मी, पाँचपाण्डो कुश्मी, बन्डी कुश्मी, ब्राह्मन कुश्मी, बर्का कुश्मी, बट्वा कुश्मी, राज ठाकुर कुश्मी, राज कुश्मी, राजदेव कुश्मी, रत्नौ कुश्मी, राजपुट कुश्मी, ललडरिया कुश्मी, लभ कुश्मी, लाल कुश्मी, लौवा कुश्मी, मभर्रा कुश्मी, रंगेली कुश्मी, रंगीन कुश्मी, राजबंशी कुश्मी,
३०	कुसुम्याँ	चिक्ना कुसुम्याँ, छोटकी कुसुम्याँ, जोगला कुसुम्याँ, जलकुसुम्याँ, जोगेट्वा कुसुम्याँ, जलिहा कुसुम्याँ, दुकरिहवा कुसुम्याँ, पाँचपण्डा कुसुम्याँ, बैडी कुसुम्याँ, भिट्टहवा कुसुम्याँ, नाउँ ठाकुर कुसुम्याँ, रंगी कुसुम्याँ

३१	कोसम्या	नडुगी कोसम्या, निमाड कोसम्या, निमन कोसम्या, गगरिया कोसम्या
३२	खडगधारी	
३३	खवसिया/खवस्या	कटकट्वा मडुवा खवस्या, खवस्या थप्ला
३४	गुवालबंशी	गुवाल गदुबंशी, दहित कठरिया गुवालबंशी
३५	गडरिहवा	
३६	गम्वाँ	करिया गम्वाँ, बर्का गम्वाँ
३७	गायनडुल्लु	कुश्मी गायनडुल्लु
३८	गोंडजिहार	
३९	गोरिया	सुर्यबंशी गोरिया
४०	गुरुड थारू	
४१	घरचोर	
४२	घन्टचोर	
४३	घोटैली	
४४	घोडटहवा	
४५	घोटैला ढम्लाहाने	
४६	चुकाहा	कौवा चुकाहा, सिद्द चुकाहा, सिद्ध चुकाहा खार
४७	चिक्नहवाँ	
४८	चिलहवा	राजबंशी चिलहवा
४९	चौधरी	
५०	जुटकौहवा/जुटकेहवा	
५१	जोगी	कनफट्टा जोगी, कबरु जोगी, चिलहवा जोगी, थारू जोगी, नाथजोगी, रटननाथ जोगी, बारपन्ठी जोगी, हरडिउला जोगी
५२	जोगेठ्वा	सिद्द जोगेठ्वा
५३	टेरा	
५४	ठप्नौहाँ/ठप्नहवाँ	
५५	ठाकुर	नडगा राटमन ठाकुर, गुलावबंशी ठाकुर, ढकेहर ठाकुर, राजबंशी ठाकुर, लौवा ठाकुर, गोकुलबंशी ठाकुर, राज ठाकुर, कुरिहा राजबंशी ठाकुर, कुश्मी ठाकुर, निरबंशी ठाकुर, ठाकुर बनभी
५६	ठकुरी	राजबंशी ठकुरी

५७	डनुवार/दनुवार	
५८	डुक्रिहा/डुकहरिया/डुक्रिहवा	
५९	डुकरपुछ्या	
६०	डेमनरौरा	
६१	डेमनडौरा	
६२	डोहन गुनी	
६३	डंगौरा	फिरुवा डंगौरा
६४	ढरकट्वा	
६५	ढकेहर	कुशमीगोल ढकेहर, ढकेहर सोनगरहिया
६६	ढम्लहवा	
६७	ढिकरपुरया	
६८	ढोरकट्टा	
६९	थापा	कुशमीहाँ थापा
७०	थारु	
७१	दहित	अंग्रहवा दहित, कनपुज्वा दहित, कौवा दहित, कैयौ दहित, गरडग्गा दहित, घन्टही दहित, घनपट घन्टही दहित, चिम्टौह्वा दहित, चुरियारी दहित, डंगौरा दहित, पुछ्कट्वा दहित, बर्का दहित, भेरवा दहित, भँकरभार दहित, लखोरिया दहित, कुशमी दहित, ठाकुर दहित, टेरा दहित, राजबंशी दहित
७२	द्वारिका	
७३	नाउँठाकुर/ नौवाँठाकुर	नौवाँठाकुर बाहुन, राजबंशी नाउँठाकुर , कुशमी नाउँठाकुर, पुर्व्या नाउँठाकुर
७४	नम्वाँ	
७५	नोनबुवा	डंगौरा कुशमी नोनबुवा
७६	पछ्लडंग्या	
७७	पहरिया	करिया पहरिया, उट्टिउँ, पहरिया
७८	पलपरिया	लौला पलपरिया नड्गा पलपरिया
७९	पटनहीं	
८०	परनहवा	
८१	पिठागुरीन	
८३	पुछ्करकट्टा	

८४	पुर्वी	
८६	पण्डित थारू	खवसिया बाभन पण्डित
८७	पाँचपाण्डव	
८८	बर्काचर्ना	
८९	बठ्वा	करिया बठ्वा, डुन्हाँ बठ्वा, सोरठिहुवा बठ्वा
९०	वैद्य	
९१	बंगाली / बंगलिया	
९२	बसगोन्डरिया	
९३	बारपन्ठी	
९४	बाभन	उपाध्या बाभन
९५	बाँतर	कुचिला बाँतर, टेली बाँतर, पुर्वी बाँतर, पुर्वी तेली बाँतर, राजबंशी बाँतर
९६	बमरासी	
९७	भगोरिया	कासी कुश्मी भगोरिया
९८	भिट्टर बगरिया	
९९	भुइठर सिर्जाहा	
१००	भुरिया	
१०१	मड्वा	कटकट्वा मड्वा, जिनगुनी मड्वा, मड्वा गुनी
१०२	मोहर्या	
१०३	महतौ	सुर्यबंशी महतौ
१०४	मगर	मगर थारू
१०५	मजगैयाँ	
१०६	रत्नैयाँ	घन्टही रत्नैयाँ, घन्टचोर रत्नैयाँ
१०७	राजबंशी	राजबंशी क्षेत्री, राजबंशी बभना, राजबंशी गुन्नी, राजबंशी ठाकुर चटेडगा, कटकी राजबंशी, मसुर राजबंशी, लालपंखी राजबंशी, कुस्मा राजबंशी, ठाकुर राजबंशी, कुशल कुश्मी राजबंशी, हरडिउला राजबंशी, गुवाल राजबंशी, ढकेहर राजबंशी
१०८	राज पिटराइन	
१०९	राजसोरठी	
११०	रौरा	

१११	रभटिया	
११२	राना	उल्टहवा कुरी, खिप्ता/खप्ता राना, गुलजहरिया राना, गिरी राना, गुन्नियाँ जुगिया, ढडग्रा/धनगरा राना, बडायक राना, राउल राना, राउत राना, बट्टा राना, बिसेना राना, देउबा राना, जिरी राना, भट्ट राना, राना ठाकुर
११३	लमकोलिया	लमकोलिया कटौरा
११४	ललडरिया	
११५	लामा	
११६	लोहटी	करिया लोहटी
११७	लोहटिया	
११८	लौलम्ब्या	
११९	सतगौवाँ	खैरा सतगौवाँ
१२०	सुखोरिया	
१२१	सुखरिया गुर्वा	
१२२	सिरवार	
१२३	सौरी	सौरी चौढरन्याँ
१२४	सोनाहा	
१२५	शिरबगरिया	
१२६	हरडिउला	
१२७	हरचव्वा	
१२८	हनुमान खर्गी	

३.३ कर्णाली प्रदेश (सुर्खेत जिल्ला) थर,उपथरहरु

क्र.सं.	थरहरु	उपथरहरु
१	उल्टहवा	ठन्टहवा उल्टहवा, बखर्या उल्टहवा
२	कुसुम्याँ/ कुसुम्याँ	अगलडङ्ग्या कुसुम्याँ, कुहरिया कुसुम्याँ, कैलि कुसुम्याँ, कौवा चुकाहा कुसुम्याँ, खर कुसुम्याँ, गर्गहि कुसुम्याँ, गरेरन कुसुम्याँ, गाँढि कुसुम्याँ, गोरिया कुसुम्याँ, घनभर्वा कुसुम्याँ, चुकाहा कुसुम्याँ, डुहना कुसुम्याँ, ठक्नहवाँ गुनी कुसुम्याँ, डेमनडोरा कुसुम्याँ, डेमनडौरा कैलि कुसुम्याँ, ढम्लहवा कैलि कुसुम्याँ, पछलडङ्ग्या कुसुम्याँ, सुख्लेर्वा कुसुम्याँ, सुखोर्या कुसुम्याँ, हर्डि

		कुसुम्याँ, होरलङ्ग्या कुसुम्याँ, पुर्वि कुसुम्याँ, पुर्वि बालकन्या कुसुम्याँ, भिट्टर बगर्या कुसुम्याँ, राजवंशी कुसुम्याँ
३	कुम्हार	
४	कौसिला	
५	खाँ	खाँ खमानी
६	घोटैली	घोटैली जुट्कह्वा
७	चौधरी	
८	डेमनडौरा	डेमनडौरा (टेलभङ्गर्या), डेमनडौरा (पछलडङ्ग्या)
९	थारु	
१०	दहित	खट्खेरिँ दहित, गोंङ्ग्वा दहित, पुँछकटवा दहित, लखोर्या दहित
११	ढक्हेर	
१२	दनुवार	
१३	धारकटवा	
१४	नम्मोछिया	
१५	नम्वा	
१६	बाँतर/बाँटर	टेल्या बाँटर
१७	बँसगोडर्या	
१८	बन्जारा	
१९	भुँरपुज्वा	
२०	मड्वा	मड्वा (पछलडङ्ग्या टेलभङ्गर्या), मड्वा भेंवा
२१	रत्नौयाँ	
२२	राजी	
२३	लखोर्या	
२४	सिरवा	

३.४ लुम्बिनी प्रदेशका थर,उपथरहरु

क्र.सं.	थरहरु	उपथरहरु
१	अगलपठ्वा	
२	अंग्रहवा	उज्जर अंग्रहवा, कर्या अड्रहवा, मगरा अड्रहवा
३	अहिर	कृष्ण वंशावली (अहिर)
४	अगलपठ्या	

५	अघरिया (पुर्वी निमोरिया महटान खलक)	
६	उल्टहवा	बौखही उल्टहवा
७	उल्टा बौखल	
८	उपाध्य बाहुन	गराहा कोसम्याँ उपाध्य, डसी बाहुन, डुलडुल बाहुन, ठपल्या बाहुन, सुखोरया बाहुन
९	उमार	
१०	उर्मी	
११	कटकटवा	मडुवा कटकटवा
१२	कटहरिया थारू	
१३	कठरिया / कठारी	खप्तहवा कठरिया
१४	कनगुइयाँ	
१५	करिया गुनरहवा	
१६	कर्या कङ्ग्रहवा	
१७	कर्या जोलरहवा / करिया जोलरह्या,	
१८	कर्या पहर्या	
१९	कर्या बरिक्का	
२०	करिया बहरिया	
२१	करिया जल्हरिया	
२२	करंगविर	
२३	कस्लहवा	
२४	कारी बैड	
२५	कुचिला	कर्या कुचिला
२६	कुरिउहवा	
२७	कुशमा	डंगोरिया कुशमा, राजवंशी ठाकुर कुशमा
२८	कहार	
२९	कुकुरपुज्वा	
३०	कुकुर पुँछवा	
३१	कुशमी	अंग्रहवा कुशमी, उपाध्याय कुशमी, कुशमी ठकुरी, कुसुम्या जोगेठ्या कुशमी, ढकेहर कुशमी, ठाकुर कुशमी, नन्हाँ कुशमी, मच्छरमरवा राजवंशी कुशमी, राजपुट ठकुरी कुशमी, राजवंशी काँशीकुस्मी,

		राजवंशी कुशमी, रटननाथ कुशमी, राजकुशमी, ललडरिया कुशमी, साहा कुशमी, सुर्यवंशी कुशमी, हरडिउला कुशमी
३२	कुसुम्याँ/ कुसुम्ट्याँ	उपाध्य कुसुम्याँ, कर्या कुसुम्याँ, कर्या कुसुम्ट्याँ, कुचिला कुसुम्याँ, कनपुज्वा कुसुम्याँ, कुचिला कुसुम्ट्याँ, गोरिया कुसुम्याँ, गोरका कुसुम्याँ, कैली कुसुम्ट्याँ, खराहा कुसुम्या, ग्वारया कुसुम्याँ, गँरखोखरी कुसुम्याँ, ग्वालवंसी कुसुम्ट्याँ, गिटबोक्वा कुसुम्ट्याँ, गोर्या कुसुम्ट्याँ, घन्टही कुसुम्याँ, घोटैला कुसुम्ट्याँ, घरगुनि कुसुम्ट्याँ, चिक्नह्वाँ कुसुम्ट्याँ, चिक्ना कुसुम्याँ, चिरन्जिबी कुसुम्याँ, जलही कुसुम्ट्याँ, जिटली कुसुम्ट्याँ, जल कुसुम्ट्याँ, जल्होरिया कुसुम्याँ, जेठी काँसी कुसुम्याँ, जुट्टी कुसुम्याँ, जोग्या कुसुम्याँ, टानपारा भर्रा कुसुम्याँ, टेरिह्या कुसुम्याँ, ठणहवाँ कुसुम्ट्याँ, ठाकुर कुसुम्ट्याँ, टेलाहा कुसुम्याँ, डुढि कुसुम्ट्याँ, हरडिउला कुसुम्ट्याँ, ढरमराज कुसुम्याँ, नंगी कुसुम्याँ, निमनगुनी कुसुम्याँ, निमन कुसुम्याँ, निम कुसुम्याँ, पलपल कुसुम्ट्याँ, पुर्वी कुसुम्याँ, पडवा कुसुम्याँ, बनियाँ कुसुम्ट्याँ, बैड कुसुम्याँ, भर्रा कुसुम्ट्याँ, भिर कुसुम्ट्याँ, भेर्वा कुसुम्ट्याँ, मजगैयाँ कुसुम्याँ, माभी कुसुम्या, मभला कुसुम्याँ, राज कुसुम्याँ, राज मिठैह्या कुसुम्याँ, राजवंशी कुसुम्याँ, राजपुट कुसुम्ट्याँ, रावनगुनि कुसुम्ट्याँ, लालगुनी भेडै कुसुम्याँ, लहडवरया कुसुम्याँ, लालकुसुम्याँ, लय कुसुम्ट्याँ, ललडरिया कुसुम्ट्याँ, लोक्सिहवा बर्का कुसुम्ट्याँ, सुख्लेर्वा कुसुम्ट्याँ, सोनपुरिया कुसुम्ट्याँ, सिरवार कुसुम्याँ, सोनगरिया कुसुम्या
३३	कुशमीहाँ	बठ्वा कुशमीहाँ, नेन्द्रहवा कुस्मीहाँ
३४	कोटउरे	
३५	कोसम्याँ/ कोसम्ट्याँ	अहिरा कोसम्ट्याँ, कोसम्याँ गुइटा, अमृत कोसम्याँ, उसिट कोसम्याँ, कर्या कोसम्ट्याँ, काशी कोसम्याँ, कैली कोसम्याँ, हरडिउला कोसम्याँ, खर कोसम्याँ, ख्वानव्वाँट कोसम्याँ, गरर्या कोसम्याँ, घसोर राजपुत कोसम्ट्या, चक्वा कोसम्याँ, छेट्टही कोसम्याँ, छोटकी कर्या कोसम्ट्याँ, जलाहा कोसम्याँ, जुगला कोसम्ट्याँ, टेरहवा कोसम्याँ, टेलडेहवा कोसम्याँ, ठकलपुज्वा कोसम्याँ, डैडही कोसम्याँ, निमन कोसम्याँ, पंडलौ कोसम्याँ, पडमी कोसम्याँ, पिट्टर कोसम्याँ, पिटरठोक्वा कोसम्याँ, पुर्वी कोसम्याँ, पिटरौला कोसम्याँ, बर्का कोसम्याँ, बेन कोसम्याँ, बेडै कोसम्याँ, बन्डी कोसम्याँ, बेन कोसम्याँ, भुरा कोसम्याँ, मधिया कोसम्याँ, मोरगैयाँ कोसम्याँ, राजी कोसम्याँ, राज रजनियाँ

		कोसम्याँ, राजबंशी कोसम्याँ, लसकुस कोसम्याँ, रंगरंगी कोसम्याँ, सोन कोसम्याँ, हरडिउला कोसम्याँ
३६	कौवा उल्टहारकौवा उल्टहवा	
३७	कुचिला	
३८	कुर्मी	राजबंशी कुर्मी
३९	कुम्हार	जोगि कुम्हार, ढेलफोर कुम्हार (जलेवाढारि), ढनबोक्वा कुम्हार, थापा कुम्हार,
४०	कस्लहवा	
४१	कन्याँ भेडै	
४२	करंगबिर	
४३	कोल्हटुर्वा	
४४	कोरिया महटान	
४५	कन्यौ चैलहवा	
४६	कोटउरे	
४७	कठवाजी	
४८	कालुपुर्बी	
४९	खवसिया	खौसिया थारू, खवास थारू,
५०	खोंकेहवा	
५१	खरगढारी	
५२	खुडरचोरवा	
५३	खाँ थारू	
५४	खोकेहवा	
५५	ख्वान व्वाँट	
५६	खुना	
५७	गोइजिहार	
५८	गोरिया	
५९	गुल्मा गुनी	
६०	गरडव्वा	
६१	गम्वाँ	गम्वाँ करिया, गम्वाँ टेल्या, गम्वाँ खसरार, गुल्यार गम्वाँ, गुल्यर्वा गम्वाँ, ढुरखम्हाँ गम्वाँ, ढुरखम्ह्याँ गम्वाँ, सेवैया गम्वाँ, सेवइया गम्वाँ
६२	गुरगैयाँ	

६३	गँजेवा	
६४	गँररियाँ	करिया गरेरिया
६५	गुन्नी	
६६	गुरौ	
६७	गोलसोर	
६८	घन्टहीया	
६९	घिउहाली	
७०	घेंचकट्वा	
७१	घेचडुगवा	
७२	घोटैली	करिया घोटैली, गर्रही घोटैली, घोटैली मंडरिया खलक
७३	घोडटहवा,	
७४	घरच्चार / घरचोर्वा	
७५	घनच्चार	
७६	घण्टचोर	
७७	घेचपुज्वा	
७८	घेचकट्वा	
७९	घोडटहवा	
८०	चमार (मजगैयाँ)	
८१	चर्नाहा अखर्या	
८२	चिलहवा / चिलहवा	चिलहवा ख्वान राजीरोहान, चिलहवा ख्वान, चिलहवा खोन (भिट्टर बगार्या), चिलहवा (भिट्टर बगर्या), चिलहवा (वहार बगर्या)
८३	चर्नहवा	
८४	चिक्ना	
८५	चिम्लहवा	
८६	चुकाहा	कौवा चुकहा, भुव्वा चुकाहा
८७	चौधरी	
८८	छोरैगुनी	
८९	जोग्या / जोगी	कन्फट्टा जोगी, कुस्मिहाँ जोगी, जोगी थारू, भुइयाँजोगी, कवरजोगी, ठरजोगी
९०	जुट्टहवा	
९१	जोगेठ्वा	कटकटवा जोगेठ्वा, भुइयाँ जोगेठ्वा, रटननाथ कुश्मी जोगेठ्वा

९२	जिन्गुनी	मडुवा जिनगुनि, कर्या जिनगुनि
९३	जलगोरीयाँ	
९४	जैसी	
९५	जगनठ्या	
९६	जुटकौह्वा	
९७	भक्वा	करिया चुकाहा भक्वा,
९८	टिलरिया	
९९	टाडेल	
१००	टेरा/टेरहवा	
१०१	टेलडेह्वा	कहार (ट्यालडेह्वा), गरही टेलडेह्वा, टेलडेह्वा बाभन, ठपनहवाँ टेलडेह्वा, करडबिर टेलडेह्वा
१०२	टेडनेह्वाँ	कर्या टेडनहवा
१०३	ठपनह्वाँ	ग्वार्या ठपनहवाँ, ठपनह्वाँ गौरेह्वा, बरह्वा ठपनहवाँ
१०४	ठुट्ठीमैयाँ	
१०५	ठाकुर	अयोध्याबासी ठाकुर, उल्टा ठाकुर, ठाकुर कुश्मीराज, जुभरिया राजवंशी ठाकुर, राजवंशी ठाकुर, सिद्धठाकुर, सिद्धबाबा ठाकुर
१०६	ठनेट/थनेत	
१०७	डनुवाँ	
१०८	डुइभरवा	
१०९	डङ्गहा	
११०	डुकरपुच्छ्या	डुकरपुच्छ्या (भेर्वा), रत्तौ डुकरपुच्छ्या
१११	डुक्नेहवा	
११२	डगरवेरह्वा	
११३	पुछकट्वा	
११४	डंग्याल भुस्याल	
११५	ड्वाङ्ग्या	
११६	डेमनरौरा	
११७	डेमनडौरा	छुट्की डेमनडौरा, बर्का डेमनडौरा
११८	डोङ्गोङ्ग्या	
११९	डोहनगुनी (गिटबोक्वा)	
१२०	डनुवार/दनुवार	कुश्मीयाँ डनुवार/दनुवार

१२१	डगौरा	
१२२	डबरगैयाँ	ग्वार्या डबरगैयाँ,
१२३	ढरकट्वा / ढारकटवा	
१२४	ढकेहर	कुशमी ढकेहर, खरगढारी ढकेहर, गाइन डुल्ल ढकेहर, ढकेहर राउ, रत्नौ ढकेहर, राजबंशी ढकेहर
१२५	ढम्लहवा	गोरीया ढम्लहवा, गोर्वा ढम्लहवा, भौकहवा ढम्लहवा
१२६	ढोडकट्वा	
१२७	ढैरहवा	
१२८	ढुंगरला	
१२९	ढिरखोक्सा	
१३०	थापा	थापा मगर, बगाले थापा
१३१	थारु	
१३२	दहित	अहिर दहित, दहित पिलपिल, दहित लक्खोर्या, दहित घण्टही, दहित कनपुज्वा, कन्टालि दहित, कवल पुज्वा दहित, कँजपुज्वा दहित, कैइयौ दहित, कन्पुज्वा दहित, खट्खेरि दहित, गोडगवा दहित, गँरडगगा दहित, गोगवा दहित, घन्टही दहित, जोगिन्याँ दहित, चुरियारी दहित, टेरा दहित, डुड्ढी कुसुम्याँ दहित, डोडरहि दहित, पुँछकटवा दहित, पडैट्या दहित, पुटलही दहित, बँरवा दहित, मुन्डा दहित, लक्खोरिया दहित, लखोर्या दहित
१३३	दंगोरिया	
१३४	नम्वाँ	नम्वाँ लामा
१३५	नमकोलिया	
१३६	नम्मोछिया	
१३७	नरसिंह	
१३८	नवलपुरिया	
१३९	नाउ	
१४०	नोनबोउवा	
१४१	नोनबोक्वा	
१४२	नम्मोछीया	
१४३	नकडबर्या	
१४४	नेवार	
१४५	पल्परिया / पलपरिया	पल्परिया (कन्फट्टा)

१४६	पछुहा (डणहा)	
१४७	पंजियार	
१४८	पावे (खोजवार)	
१४९	फौजदार थारू	
१५०	पिटर/पिट्टर ठोक्वा	बर्का पिटरठोक्वा गुरही
१५१	पछलडंग्या	खर्गि पछलडंग्या, पछलडंग्या खरगी
१५२	पनसग्गा	
१५३	पच्छिउंहा	
१५४	पिठागुरिन	
१५५	पुछकट्वा	
१५६	फुन्नहवा	
१५७	पुर्विया/पुर्वियाँ	पुर्विया थारू
१५८	पासी	
१५९	पट्ठरफोरी	
१६०	फुन्नहवाँ	
१६१	बाँतर	अँरवटका बाँतर, कुचिला बाटर, डुकरपुँछिया (बाँटर), पुर्वी बाँटर
१६२	बखरिया	बखरिया उल्टहा
१६३	बनियाँ	
१६४	बँसगोडर्या	
१६५	ब्रम्हचारी	
१६६	बैडावा (बैद्य)	कुसुम्याँ बैडावा, जोग्या बैद्य, भालगुनी बैद्य, बैड गुनी (बैद्य)
१६७	बर्का बैढगुनी	
१६८	बाज लोहार	
१६९	बुकर्या	
१७०	बसगोन्डरीया	
१७१	बठुवा/बठ्वा	अखरिया बठुवा, कर्या बठ्वा, गर्वि बठ्वा, चर्ना बठ्वा, छैलहवा बठ्वा, जंग बठ्वा, डुन्हाँ बठ्वा, डुन्हाँ बठ्वा पुर्वी, ढनचोर्वा बठ्वा, दुप बठ्वा,
१७२	बन्डाले	
१७३	बन्जारा	
१७४	बसुन्डर	

१७५	बडुअला	
१७६	भगोरिया	छोटकी भगोरीया, जँरपुज्वा भगोरिया, टबला डोंकर भगोरिया, भगरिया पोखी, भोजपुरिया भगोरिया
१७७	भण्डारी	
१७८	भुइयाँ	भुइयाँ फुन्दर
१७९	भुम्केहवा	कर्या भुम्केहवा
१८०	भालगुनी	
१८१	भगनपुरया महटावाँ	
१८२	भेराहा	
१८३	भगमौरा	
१८४	भुँरपुज्वा	
१८५	भोजपुरिया	
१८६	मगर	थापा मगर, सेसी मगर, मगर थारू
१८७	मगरा	कर्या मगरा
१८८	मगराउट्या	
१८९	मडुवा	कटकट्वा मड्वा, जिनगुनी मड्वा,
१९०	महतो	
१९१	मगडबरीया	
१९२	मनबुकरिया	
१९३	मर्चहा	
१९४	मृडडगिया (मृडहा)	
१९५	मोहर्या	
१९६	मुसेहर	
१९७	मजगैयाँ	
१९८	मुखिया	मुखिया थारू
१९९	योगी	
२००	रहवा टटरेहवा	
२०१	रत्तैयाँ/रटगै	घन्टही रटगैयाँ, रत्तैयाँ घन्टही, रत्तैयाँ छिम्मर चोर्वा, चुरियारी रटगै, डोरहरिया खलक रटगै, ढकेहर रटगैयाँ
२०२	लोहटेहेहवा	
२०३	लखेहर	

२०४	रौरा	
२०५	रौना	
२०६	रवरिया	
२०७	रागु गुनी	
२०८	राजवंशी	कुशमा राजवंशी, चटुर राजवंशी, राजवंशी ठकुरी, राजवंशी कायठ, लालपंखी राजवंशी, हरडिउला राजवंशी
२०९	राज रजनियाँ राजी	
२१०	राय	
२११	रस्टेहवा	करिया रस्टेहवा, कर्या रस्टेहवा
२१२	रौतार	
२१३	लमकोलिया	
२१४	लम्मोछीया	
२१५	लम्पुछ्या	
२१६	लम्वाँ	गम्वाँ लम्वाँ, जोगेठ्वा लम्वाँ
२१७	लोलौट्या	
२१८	लोहडबरिया	
२१९	लोहटी	करिया लोहटी, कर्या लोहटी
२२०	लल्डरिया	
२२१	लोहटिहवा	
२२२	सिल्हा गुरिन	
२२३	सुख्लेर्वा भेर्वा	
२२४	सोनगडी	
२२५	सुखरिया	
२२६	सुरजवंशी	
२२७	सिरवार	लालडारी सीरवार
२२८	सिंग्रहवा	कर्या सिंग्रहवा
२२९	सुनुवार	
२३०	सुजी	
२३१	सुपा अम्रैट्या	
२३२	सतगौवाँ	
२३३	सटेहर	
२३४	सिंह	

२३५	सिंह थारु	
२३६	सोनचुटरी	
२३७	सोनाहा	
२३८	हरडिउला	कुश्मी ठाकुर हरडिउला, कुश्मी हरडिउला, जोगेठवा हरडिउला, टेरा हरडिउला, ठाकुर हरडिउला, राजवंशी ठाकुर हरडिउला, राजवंशी हरडिउला
२३९	हरचव्वा	
२४०	हिरासोहीन,	

३.४.१ बर्दिया जिल्लाका थर, उपथरहरु

क्र.सं.	थरहरु	उपथरहरु
१	अंग्रहवा	उज्जर अंग्रहवा, करिया अंग्रहवा,
२	अहिर	
३	अगलपट्या	
४	उपाध्य बाहुन	गराहा कोसम्याँ उपाध्य, डसी बाहुन,
५	उर्मी	
६	उल्टहवा	बौखही उल्टहवा, बखरिया उल्टहवा
७	उल्टा बौखल	
८	कटकटवा	
९	कठरिया/कठारी	खप्तहवा कठरिया
१०	कनगुइयाँ	
११	कन्यौ चैलहवा	
१२	कुश्मा	डंगोरिया कुश्मा, राजवंशी ठाकुर कुश्मा
१३	कुश्मी	उपाध्याय कुश्मी, कुसुम्या जोगेट्या कुश्मी, ठाकुर कुश्मी, ढकेहर कुश्मी, नन्हाँ कुश्मी, मच्छरमरवा राजवंशी कुश्मी, राजकुश्मी, राजपुट ठकुरी कुश्मी, राजवंशी काँशी कुश्मी, रटननाथ कुश्मी, राजवंशी कुश्मी, ललडरिया कुश्मी, साहा कुश्मी, सुर्यवंशी कुश्मी, हरडिउला कुश्मी
१४	कुसुम्याँ/कुसुम्याँ	उपाध्य कुसुम्याँ, कर्या कुसुम्याँ, गोरका कुसुम्याँ, गगोरिया कुसुम्याँ, खराहा कुसुम्याँ, गोरिया कुसुम्याँ, ग्वार्या कुसुम्याँ, गरखोखरी कुसुम्याँ, घण्टही कुसुम्याँ, घोटैली कुसुम्याँ, चिकना कुसुम्याँ,

		जलहोरिया कुसुम्याँ, जलकुसुम्याँ, जेठी कासी कुसुम्याँ, जुट्टी कुसुम्याँ, जोग्या कुसुम्याँ, टेरिया कुसुम्याँ, डुड्डी कुसुम्याँ, ढरमराज कुसुम्याँ, नंगी कुसुम्याँ, निमनगुनी कुसुम्याँ, निम कुसुम्याँ, पुर्वी कुसुम्याँ, पड्वा कुसुम्याँ, बेडै कुसुम्याँ, मजगैयाँ कुसुम्याँ, माभी कुसुम्याँ, राज मिठैह्याँ कुसुम्याँ, राज कुसुम्याँ, राजवंशी कुसुम्याँ, लालगुनी भेडै कुसुम्याँ, लहडवर्या कुसुम्याँ, लालकुसुम्याँ, सिरवार कुसुम्याँ, सोनगरिया कुसुम्याँ, जलही कुसुम्याँ
१५	कुश्मीहाँ	नेन्डहवा कुश्मीहाँ, बट्वा कुश्मीहाँ,
१६	कुचिला	
१७	कुर्मी	राजवंशी कुर्मी
१८	कुम्हार	
१९	कन्याँ भेडै	
२०	कस्लहवा	
२१	करंगविर	
२२	करिया गुनरहवा	
२३	करिया जल्हरिया	
२४	करिया जोलरह्या	
२५	करिया बहरिया	
२६	करिया बरिक्का	
२७	कुरिउहुना	
२८	कुकुरपुज्वा	
२९	कोटउरे	
३०	कोसम्याँ/कोसम्याँ	अहिरा कोसम्याँ, अमृत कोसम्याँ, उसित कोसम्याँ, कर्या कोसम्याँ, छोटकी कर्या कोसम्याँ, काशी कोसम्याँ, कैली कोसम्याँ, कोसम्याँ गुडुटा, खर कोसम्याँ, गरर्या कोसम्याँ, घसोर राजपुत कोसम्याँ, चोक्वा कोसम्याँ, जलाहा कोसम्याँ, जुगला कोसम्याँ, टेरहवा कोसम्याँ, टेलडेहवा कोसम्याँ, ठकलपुज्वा कोसम्याँ, डैडही कोसम्याँ, निमन कोसम्याँ, पड्लौ कोसम्याँ, पडमी कोसम्याँ, पिटर कोसम्याँ, पिटरठोक्वा कोसम्याँ, पुर्वी कोसम्याँ, पिटरौला कोसम्याँ, बर्का कोसम्याँ, बेन कोसम्याँ, बेडै कोसम्याँ, बन्डी कोसम्याँ, बेन कोसम्याँ, भुरा कोसम्याँ, मघिया कोसम्याँ, राजी कोसम्याँ, राजवंशी कोसम्याँ, रंगीरंगी कोसम्याँ, लसकुस कोसम्याँ, सोन कोसम्याँ, हरडिउला कोसम्याँ, हरडिउला कोसम्याँ
३१	कोरिया महटान	

३२	कौवा उल्टहार/कौवा उल्टहवा	
३३	कठबाजी	
३४	कालुपुर्वी	
३५	खोंकेह्वा	
३६	खुडरचोर्वा	
३७	गुल्मा गुनी	
३८	गोइजिहार	
३९	गोरिया	
४०	गोलसोर	
४१	गरडब्बा	
४२	गम्वाँ	दुरखम्ह्वाँ गम्वाँ, गम्वाँ करिया, गम्वाँ टेल्या, गम्वाँ खसरार, सेवइया, गम्वाँ
४३	गररिया	करिया गररिया,
४४	घन्टहिया	
४५	घिउहाली	
४६	घेंचकट्वा	
४७	घेचडग्वा	
४८	घोटैली	करिया घोटैली, गरही घोटैली, घोटैली मंडरिया खलक
४९	घोडटहवा	
५०	घरच्चार	
५१	घनच्चार	
५२	घण्टचोर	
५३	घेचपुज्वा	
५४	चर्नाहा अखर्या	
५५	चिलरह्वा	चिलरह्वा ख्वान राजीरोहान,
५६	चर्नहवा	
५७	चुकाहा	कौवा चुकाहा, भब्बा चुकाहा,
५८	चौधरी	
५९	चिक्ना	
६०	जोग्या/जोगी	कनफट्टा जोगी, कुश्मीहाँ जोगी, भुइह्याँजोगी
६१	जुट्टहवा	
६२	जोगेठ्वा	कटकट्वा जोगेठ्वा, रटननाथ कुश्मी जोगेठ्वा

६३	जिन्गुनी	करिया जिन्गुनी,
६४	जंगबट्वा	
६५	जैसी	
६६	जगनट्या	
६७	जुटकौट्वा	
६८	भब्वा	करिया चुकाहा भब्वा
६९	टेरा	
७०	टिलरिया	
७१	टाडेल	
७२	टेलडेह्वा	ठप्नह्वाँ टेलडेह्वा, गरही टेलडेह्वा, टेलडेह्वा बाभन
७३	थपा	बगाले थापा
७४	मगर	थापा मगर, सेसी मगर, मगर थारू
७५	ठप्नह्वाँ	ग्वार्या ठप्नह्वाँ, बरह्वा ठप्नह्वाँ,
७६	ठुट्ठीगैया	
७७	ठाकुर	उल्टा ठाकुर, कुश्मी ठाकुर, जुभरिया ठाकुर, ठाकुर कुश्मीराज, राजवंशी ठाकुर, सिद्धठाकुर, सिद्धबाबा ठाकुर,
७८	ठनेट/थनेत	
७९	थारू	
८०	डनुवा	
८१	डुइभरवा	
८२	दहित	अहिर दहित, कनपुज्वा दहित, कैयौ दहित, गुवालवंशी दहित, गोडगवा दहित, घण्टही दहित, चुरियारी दहित, टेरा दहित, दहित लक्खोर्या, दहित घण्टही, दहित कनपुज्वा, पडैह्या दहित, पुटलही दहित, बारवा दहित, मुन्डा दहित, लक्खोरिया दहित, दहित पिलपिल
८३	डुकरपुच्छ्या	रत्तौ डुकरपुच्छ्या,
८४	डगरबेरह्वा	
८५	ड्वाडग्या	
८६	डेमनरौरा	
८७	डेमनडौरा	
८८	डोहनगुनी(गिटबोक्वा)	
८९	डनुवार/दनुवार	कुश्मीयाँ डनुवार/दनुवार
९०	डंगौरा	
९१	डबरगैया	ग्वार्या डबरगैया

९२	डंग्याल भुस्याल	
९३	ड्वाङ्ग्या	
९४	ढरकट्वा	
९५	ढम्लहवा	गोरिया ढम्लहवा
९६	ढकेहर	कुश्मी ढकेहर, खडकधारी ढकेहर, गाइन डुल्ल ढकेहर, ढकेहर राउ, रत्नौ ढकेहर, राजवंशी ढकेहर,
९७	ढिरखोस्सा	
९८	नम्वा	नम्वा लामा
९९	नोनबुवा	
१००	नाम्मोछिया	
१०१	पछलङ्ग्या	
१०२	पनसग्गा	
१०३	पिटटर ठोक्वा	बर्का पिटटरठोक्वा गुरही
१०४	पुछकट्वा	दहित पुछकट्वा,
१०५	पलपरिया	
१०६	पासी	
१०७	पुर्वीया	पुर्वीया थारू
१०८	फुन्नहवाँ	
१०९	बाँतर	अरवटका बाँतर, पुर्वी बाँतर,
११०	बनिया	
१११	बैद्य	भालगुनी बैद्य, जोग्या बैद्य, बडै गुनी (बैद्य)
११२	बैडावा	कुसुम्याँ बैडावा,
११३	बर्का बैढगुनी	
११४	बसुन्ढर	
११५	बसगोन्डरिया	
११६	बठ्वा	अखरिया बठ्वा, करिया बठ्वा, चर्ना बठ्वा, डुन्हाँ बठ्वा, डुन्हाँ बठ्वा पुर्वी
११७	बन्डाले	
११८	बन्जारा	
११९	बडुअला	
१२०	बाज लोहार	
१२१	भगोरिया	तबला डोंकर भगोरिया, भगरिया पोखी
१२२	भुइह्याँ	भुइह्याँ फुन्डर
१२३	भुम्केहवा	करिया भुम्केहवा,

१२४	भालगुनी	
१२५	भेराहा	
१२६	भगमौरा	
१२७	महतो	
१२८	महरा	
१२९	मगराउट्या	
१३०	मगडबरिया	
१३१	मड्वा	कटकट्वा मड्वा, जिन्गुनी मड्वा
१३२	मनबुकरिया	
१३३	मोहर्या	
१३४	भगनपुरया महटावाँ	
१३५	मजगैयाँ	
१३६	योगी	
१३७	रागु गुनी	
१३८	रत्तैयाँ/रट्गै	चुरियारी रट्गै, डोरहरिया खलक रत्तै, ढकेहर रट्गैयाँ, रत्तैयाँ छिम्चर चोर्वा,
१३९	रौरा	
१४०	रौना	
१४१	रवरिया	रत्तैयाँ रवरिवा,
१४२	राज रजनियाँ राजी	
१४३	राजवंशी	चतुर राजवंशी, राजवंशी ठकुरी, राजवंशी कायठ, हरडिउला राजवंशी
१४४	रस्तेहवा	करिया रस्तेहवा, रस्तेहवा करिया
१४५	रहवा टटरेहवा	
१४६	लमकोलिया	
१४७	लम्मोछिया	
१४८	लम्पुछ्या	
१४९	लम्वाँ	गम्वाँ लम्वाँ, जोगेठ्वा लम्वाँ,
१५०	लोलौट्या	
१५१	लोहटबरिया	
१५२	लोहटी	करिया लोहटी,
१५३	लल्डरिया	
१५४	सुखरिया	

१५५	सुपा अम्रैह्या	
१५६	सुरजवंशी	
१५७	सिरवार	लालडारी सिरवार
१५८	सिंग्रहवा	
१५९	सत्तौवा	
१६०	सटेहर	
१६१	सोनचुटरी	
१६२	सोनहा	
१६३	हरडिउला	कुशमी ठाकुर हरडिउला, कुशमी हरडिउला, जोगेट्वा हरडिउला, टरा हरडिउला, ठाकुर हरडिउला, राजवंशी ठाकुर हरडिउला,
१६४	हरचब्बा	
१६५	हिरासोहिन	

३.४.२ बाँके जिल्लाका थर, उपथरहरु

क्र.सं.	थरहरु	उपथरहरु
१	अंग्रहवा	कर्या अड्रहवा
२	अघरिया (पुर्वी निमोरिया महटान खलक)	
३	उल्टहवा	उल्टहवा बौखही, उल्टहवा बखरिया, उल्टहवा घण्टही
४	उपाध्य बाहुन	डुलडुल बाहुन, ठपल्या बाहुन, सुक्खोर्या बाहुन
५	उमार	
६	कठरिया	
७	कर्या कड्ग्रहवा	
८	कारी बैड	
९	कुचिला	कर्या कुचिला
१०	कुश्मा	
११	कुसुम्याँ/कुसुम्याँ	कुचिला कुसुम्याँ, कनपुज्वा कुसुम्याँ, चिरन्जिबी कुसुम्याँ, टानपारा भर्रा कुसुम्याँ, टेलाहा कुसुम्याँ, ठपहवाँ कुसुम्याँ, डुन्हाँ बट्वा कुसुम्याँ, निमन कुसुम्याँ, बर्का कुसुम्याँ, बैड कुसुम्याँ, मभला कुसुम्याँ, राजवंशी कुसुम्याँ

१२	कोसम्याँ/कोसम्याँ	कर्या कोसम्याँ, खराहा कोसम्याँ, ख्वानव्वाँट कोसम्याँ, छेट्टही कोसम्याँ, टेरहवा कोसम्याँ, बट्टवा कोसम्याँ, भिर कोसम्याँ, मोरगैयाँ कोसम्याँ, सोन कोसम्याँ,
१३	खोंकेहवा	
१४	खरगहारी/ खड्गधारी	
१५	ख्वान/ ख्वान व्वाँट	चिलहवा ख्वान, चिलहवा खोन (भिट्टर बगार्या)
१६	खुना	
१७	गम्वाँ	गुल्यार गम्वाँ, दुरखम्याँ गम्वाँ,
१८	गुरगैयाँ	
१९	घोटैली	
२०	घरच्चार	
२१	घेचकट्टवा	
२२	घोडट्टवा	
२३	चिलहवा	
२४	चुकाहा	कर्या चुकाहा
२५	चौधरी	
२६	छोरैगुनी	
२७	जोग्या/जोगी	कन्फट्टा जोगी
२८	जोगेठ्वा	भुइयाँ जोगेठ्वा
२९	जलगोरीयाँ	
३०	जगनठ्या	
३१	भब्वा	
३२	टेरा/टेरहवा	
३३	टेलडेहवा	करडबिर टेलडेहवा
३४	टेडनेहवाँ	कर्या टेडनेहवाँ
३५	ठप्नहवाँ	ठप्नहवाँ गौरहवा
३६	ठाकुर	अयोध्याबासी ठाकुर, राजवंशी ठाकुर, ठाकुर(जलेउ वाला),
३७	डुकरपुच्छ्या	
३८	डुकरेहवा/डुकरेहवा	
३९	डेमनरौरा	
४०	डनुवार	
४१	डबरगैयाँ	ग्वार्या डबरगैयाँ,
४२	ढकेहर	
४३	ढम्लहवा	

४४	ढोडकट्वा	
४५	ढुँगरला	
४६	थपा	
४७	थारु	
४८	द्यहित	दहित घण्टही, दहित कौवा, दहित गडडिउला, चुरियारी दहित,
४९	नम्वाँ	
५०	नमकोलिया / नम्कोल्हिया	
५१	नोनबोउवा / नोनबुवा	
५२	नकडबर्या	
५३	नेवार	
५४	पिटर / पिट्टर ठोक्वा	
५५	पछ्लडंग्या	पछ्लडंग्या खरगी
५६	पट्ठरफोरी	
५७	बाँतर	कुचिला बाँतर
५८	ब्रम्हचारी	
५९	बसगोन्डरीया / बसगोन्ड र्या	
६०	बठ्वा	चर्नह्वा बठ्वा, बहिरा बठ्वा
६१	भगोरिया	छोटकी भगोरिया, भोजपुरिया भगोरिया
६२	भण्डारी	
६३	भिट्टर बगार्या	
६४	भोजपुरिया	
६५	मगराउट्या	
६६	मुसेहर	
६७	रत्तौयाँ	घन्टही रटगैयाँ, रत्तौयाँ घन्टही, ढकेहर रत्तौयाँ
६८	लोहटेहेह्वा	
६९	लोहटी	करिया लोहटी
७०	लखेहर	
७१	राजवंशी	कुशमा राजवंशी, लालपंखी राजवंशी, रभेट्या राजवंशी, हरडिउला राजवंशी
७२	रस्टेहवा	कर्या रस्टेहवा
७३	सुखरिया / सुक्वर्या	

७४	सिंग्रहवा	कर्या सिंग्रहवा
७५	सिंह	
७६	सिंह थारु	
७७	सुनुवार	
७८	सत्गौवाँ	
७९	हरडिउला	उल्टहवा हरडिउला, कुसुम्याँ हरडिउला,

३.४.३ दाड जिल्लाका थर, उपथरहरु

क्र.सं.	थरहरु	उपथरहरु
१	अगलपठ्वा	
२	अड्रहवा	कर्याअड्रहवा, मगरा अड्रहवा
३	उल्टहा	कौवा उल्टहा, घन्टहि उल्टहा, बखरिया उल्टहा, बौखही उल्टहा
४	कट्कटवा	मड्वा (कट्कटवा)
५	कर्या कड्ग्रहवा	
६	कर्या जोलरहवा	
७	कर्या पहर्या	
८	कर्या बरिक्का	
९	कहार	
१०	कुकुर पुँछवा	
११	कुसुम्याँ/कुसुम्याँ	कुचिला कुसुम्याँ, कुचिला कुसुम्याँ, गररिया कुसुम्याँ, ग्वालवंसी कुसुम्याँ, गिटबोक्वा कुसुम्याँ, गोर्था कुसुम्याँ, घरगुनि कुसुम्याँ, चिकनहवाँ कुसुम्याँ, जलही कुसुम्याँ, जिट्ली कुसुम्याँ, ठाकुर कुसुम्याँ, ठप्टहवाँ कुसुम्याँ, डिउला कुसुम्याँ, डुढि कुसुम्याँ, पलपल कुसुम्याँ, पासि कुसुम्याँ, पिटरठोक्वा कुसुम्याँ, पुर्वि कुसुम्याँ, बैडवा कुसुम्याँ, भर्ना कुसुम्याँ, भिर कुसुम्याँ, भेर्वा कुसुम्याँ, राजपुट कुसुम्याँ, राजवंशी कुसुम्याँ, रावनगुनि कुसुम्याँ, ललडँरिया कुसुम्याँ, लोक्सिहवा बर्का कुसुम्याँ, सुख्खेर्वा कुसुम्याँ, सोनपुरिया कुसुम्याँ,
१२	कुम्हार	ढनबोक्वा कुम्हार, ढेलफोर कुम्हार (जलेवाढारि), थापा कुम्हार,
१३	कोल्हटुर्वा	

१४	खवसिया	
१५	ख्वान ब्वाँट	
१६	गम्वाँ	गुल्यर्वा गम्वाँ, ढुरखम्हाँ गम्वाँ, सेवैया गम्वाँ
१७	गँजेवा	
१८	गँरियाँ	
१९	गुन्नी	
२०	घन्टाच्चार	
२१	घरचोर्वा	
२२	घोड्टहि	
२३	घोटैली	
२४	घोरचब्बा	
२५	चमार	चमार (मजगैयाँ)
२६	चिम्लहवा	
२७	चिल्लहवा	चिल्लहवा (भिट्टर बगर्या), चिल्लहवा (बहार बगर्या)
२८	चुकहा	कौवा चुकहा,
२९	चौधरी	
३०	जगरनठ्या	
३१	जिन्गुनी	कर्याजिनगुनि, मडुवा (जिनगुनि)
३२	जोगी	
३३	जोगेठ्वा	
३४	टेल्डेह्वा	कनगुइयाँ (ट्यालडेह्वा), कहार (ट्यालडेह्वा)
३५	टेर्/टेरहवा	
३६	ठाकुर	राजवंशी ठाकुर
३७	डुक्केहवा	
३८	डुकरपुँछिया	डुकरपुँछिया (भेर्वा)
३९	डेमनडौरा	छुट्की डेमनडौरा, बर्का डेमनडौरा
४०	डोड्डोड्या	
४१	ढक्केर	
४२	ढम्लहवा	गोर्वा ढम्लहवा, फघ्वा ढम्लहवा, भौकहवा ढम्लहवा
४३	ढारकटवा	

४४	थारु	
४५	दहित	कवल पुज्वा दहित, कन्टालि दहित, कँजपुज्वा दहित, खट्खेरि दहित, गँरडग्गा दहित, गोग्वा दहित, घन्टहि दहित, जोगिन्याँ दहित, डोड्रहि दहित, पुँछकटवा दहित, पुट्लहि दहित, लखोर्या दहित, कैइयौँ दहित
४६	नमकोलिया	
४७	नम्मोछिया	
४८	नम्वाँ	
४९	नरसिंह	
५०	नोनबोक्वा	
५१	नोनबोउवा	
५२	पछलडड्या	खर्गि पछलडड्या
५३	पल्परिया	पल्परिया (कन्फट्टा)
५४	पिठागुरिन	
५५	बठ्वा	कर्याबँठ्वा, गर्वि बँठ्वा, चर्ना बँठ्वा, छैँलहवा बँठ्वा, ढनचोर्वा बँठ्वा, दुप बँठ्वा, भालगुनि बँठ्वा
५६	बँसगोडर्या	
५७	बाँतर	डुकरपुँछिया (बाँतर)
५८	बुकर्या	
५९	बैडवा	बैडवा (बैद्य)
६०	भगोरिया	जँरपुज्वा (भगोरिया)
६१	भुँरपुज्वा	
६२	मगरा	कर्या मगरा
६३	रत्तौयाँ	
६४	रस्टेहवा	
६५	लोहटिहवा	कर्या लोटेहवा
६६	सतगौवाँ	
६७	सिल्हा गुरिन	
६८	सुख्नेर्वा भेंर्वा	
६९	सोनगड्डी	
७०	सुजी	
७१	हरचब्वा	
७२	हरडिउला	

३.४.४ कपिलवस्तु जिल्लाका थर, उपथरहरु

क्र.सं.	थरहरु	उपथरहरु
१	कठरिया	
२	कुम्हार	जोगी कुम्हार, ढनबोक्वा कुम्हार, ढेलफोर कुम्हार
३	कुशमी	
४	कोचिला	
५	खवसिया	
६	चौधरी	
७	ठरजोगी	
८	थारु	
९	डंगोरिया	
१०	ढक्केर	
११	नाउ	
१२	पछुहा	
१३	पुर्विहा	
१४	बांतर	
१५	रौतार	
१६	सिंह	

३.४.५ रुपन्देही जिल्लाका थर, उपथरहरु

क्र.सं.	थरहरु	उपथरहरु
१	कठरिया	
२	कुम्हार	
३	कुशमी	
४	कोचिला	
५	खवसिया	
६	चौधरी	
७	जोगी	ठरजोगी
८	डंगोरिया	
९	डडहा	
१०	थारु	
११	नवलपुरिया	
१२	नाउ	
१३	पछुहा	
१४	पुर्विहा	
१५	बाँतर	
१६	मर्चहा	
१७	मृडडगिया (मृडहा)	
१८	रौतार	
१९	सिंह	

३.४.६ नवलपरासी (वर्दघाट सुस्ता पश्चिम) का थर, उपथरहरु

क्र.सं.	थरहरु	उपथरहरु
१	कटहरिया / कठरिया	
२	कृष्ण वंशावली (अहिर)	
३	खाँ थारु	
४	खौसिया	खवास थारु
५	गुरौ	
६	चौधरी	
७	जोगी	जोगी थारु, कवरजोगी
८	दङ्गोरिया	
९	थनेत	
१०	थारु	
११	नवलपुरिया	
१२	पछुहा (डणहा)	
१३	पावे (खोजवार)	
१४	पंजियार	
१५	फौजदार	
१६	महतो	
१७	मुखिया	
१८	राय	
१९	रौतार	

३.५ गण्डकी प्रदेश (नवलपरासी वर्दघाटसुस्ता पूर्व)का थर,उपथरहरु

क्र.सं.	थरहरु	उपथरहरु
१	कटहरिया/कठरिया	
२	कृष्ण वंशी	
३	खोजवार	
४	गुरौ	
५	गोसाई	
६	चौधरी	
७	थनेत	
८	थनैत	
९	थरकुमहार	
१०	थारु	
११	दहित	
१२	धामी	
१३	पुरी	
१४	पजियार	
१५	पोवि धामि(पावे)	
१६	मर्दनिया	
१७	मुखिया	
१८	मोठी महतो	
१९	योगी	
२०	राजवंशी थारु	
२१	राना थारु	

३.६ बागमती प्रदेश (चितवन) का थर, उपथरहरु

क्र.सं.	थरहरु	उपथरहरु
१	कटहरिया / कठरिया	
२	काजी	
३	खवास	
४	खाँ थारू	
५	खोजवार	
६	खौसिया	
७	गुरौ	
८	गोरथ	
९	चौधरी	
१०	जोशी थारू	
११	थनैत	
१२	थरवोट	
१३	थरकुमहार	
१४	थारू	
१५	दहित	
१६	पञ्जियार	
१७	पावे	
१८	फनैत	
१९	बछार	
२०	बैद्य	
२१	मर्दनिया	
२२	महतो	
२३	राना थारू	
२४	राउत	
२५	वाँतर	
२६	सिंह	

३.७ मधेश प्रदेशका थर, उपथरहरु

क्र.सं.	थरहरु	उपथरहरु
१	अगुवान बखरिया	
२	अधिकारी	
३	अभिदुवाइ	
४	अरियार वरियार	अरियार वरियार जितु कुरहाय
५	ओरग्यान	
६	ओभैया	
७	इसरान	
८	एकतियाल मभियान)	
९	कठैत लवि	
१०	कठैया	
११	कन्हा खुशियाल	
१२	कन्हा मनियार	
१३	कन्हा पर्वत	
१४	कनौसिया कारी	
१५	कपैरिया	
१६	करमैन सिरमैन	
१७	कराइ माइभ	
१८	कामुर धाइम	
१९	कारी खुशियाल	
२०	कलावाला	
२१	केवाइर	
२२	खाँ	कुन खाँ (खाँखमान), खाँ(गजराज), चान खाँ, जसमत खाँ (खाँखमान), तेजपल्टु सोम खाँ, बासमैतन खाँ(खाँखमान), रन्मा खाँ
२३	खाँखमान	खाँखमान रामलक्ष्मण थारु, जुराइ चौधरी खाँखमान, धन्पैत माइभ खाँखमान, माडु माइभ खाँखमान, लवाई माइभ खाँखमान
२४	खोन्मा	
२५	खोहरिया	

२६	गडरा	
२७	गर्जुभूपाल	
२८	गुअरवि मकुन	
२९	गुरु	
३०	गुरो	
३१	गोजेवार	
३२	गोदहनियाँ	
३३	गौर गोविन्द कमल माइभ	
३४	गौरो	
३५	चान शोभित	
३६	चानी धन्पैत	
३७	चिकन भखरु	
३८	चानसिंह मानसिंह	
३९	चौधरी	पडरियावाला चौधरी
४०	जगाती रामकिसुन	
४१	जल्पैत	
४२	जसराज	
४३	जिवाइ सिवाइ	
४४	जोइश (जोशी)	
४५	टनटनिया शुक्ल	
४६	ठीकदार	
४७	डगरा खुशीयाल	
४८	डामैर डुमेर	
४९	डोकाय डडुरु	
५०	तिरहुत	
५१	तेलिया भातु	
५२	थनेत	
५३	थारु	
५४	दहैत	
५५	दत्तकिच्चा	दत्तकिच्चा मानपुर
५६	दलसिंह धामी	
५७	दसौनविसौन	

५८	दानी मानी	दानीमानी कारी
५९	दास	
६०	दौलेत पटवरी	
६१	धन्छवार	
६२	धन्पैत	
६३	धर्मपाल चौधरान	
६४	धर्मयान	
६५	धामी	
६६	नाथ माइभ	
६७	पचभैया	
६८	पञ्जियार	
६९	पन्हौर	
७०	पनुहर	
७१	पटवारी	
७२	फलमान	
७३	पावे	
७४	पोखरिया अगुवान	
७५	फत्तेपरिया	
७६	फनैत	
७७	फिर्तु शिवराम	
७८	फौजदार	
७९	बखरिया अगुवान	
८०	बखैरिया	
८१	बछार	
८२	बसबरिया	
८३	बन्ठा	
८४	बसार	
८५	वदल मनियार	
८६	बनुहर	
८७	बाँतर	
८८	बहिदार	
८९	विलु गंगाराम	

	(वरियार)	
९०	विश्वास	
९१	विरसिंवनिया	
९२	वैद्यनाथ (भैरवनाथ)	
९३	वैहरा दुमन	
९४	भैहरा भरथि	
९५	बोध माइभू शिवराम चौधरी	
९६	भगताही	
९७	भष्मारवि	
९८	भण्डारी	
९९	भतुवाही(सिंह)	
१००	भदैकदै	
१०१	भवनराइटर	
१०२	भरारी	
१०३	भागीपरिहत	
१०४	भिमरैता	
१०५	भुटन लुटन	
१०६	भेदरी माइभू	
१०७	भोज गुनगरवतहा कानन	
१०८	मछरावदल	
१०९	मभियान	
११०	मभियोर	
१११	मटवार	
११२	मधुवनिया कलरु	
११३	मन्सापुरिया	
११४	मण्डर	
११५	महतो	
११६	महाइसर	
११७	माभी	
११८	मानबोध गछिया	
११९	मिरदाहा	

१२०	मुर्हा	
१२१	मौजगालु	
१२२	मौगियाहा आशा	
१२३	यटहु मरर	
१२४	रगुवाही	
१२५	राज बुधाय	
१२६	राय	
१२७	रौताभागि	
१२८	रौहराउत	
१२९	प्रदुमन माइभ	
१३०	लगुर्वा	
१३१	लला मनियार	
१३२	लालमोहरिया	
१३३	लोहवरिया	
१३४	लेखी	
१३५	सगतोरा लवि	
१३६	सगुनियाँ वदली	
१३७	सबगैर हकार	
१३८	सत्तभैया	
१३९	सहनैया विक्रम	
१४०	सिकदार	
१४१	शिव थारु	
१४२	सिंह	
१४३	सिंह थारु	
१४४	सुब्बा	
१४५	सेठ	
१४६	सोरठिया	
१४७	हकरिया	
१४८	हथियाहा दौलैत	
१४९	हलदलिया (अधिकारी)	
१५०	हरिसिंह माइभ (वदलमनियार)	

१५१	हुजिदार	
१५२	परिहत	
१५३	भगीरथ	
१५४	घोचुवा नोचुवा	
१५५	शरण	

३.७.१ पर्सा जिल्लाका थर, उपथरहरु

क्र.सं.	थरहरु	उपथरहरु
१	ओभ्रैया	
२	खाँ	
३	गडरा	
४	गुरो	
५	गौरो	
६	चौधरी	
७	थारु	
८	दहैत	
९	दास	
१०	धामी	
११	पञ्जियार	
१२	पटहरी	
१३	पावे	
१४	फनैत	
१५	फौजदार	
१६	बन्ठा	
१७	भण्डारी	
१८	मभियार	
१९	महतो	
२०	राउत	
२१	राय	
२२	सिंह	

३.७.२ बारा जिल्लाका थर, उपथरहरु

क्र.सं.	थरहरु	उपथरहरु
१	अधिकारी	
२	खाँ	
३	गुरु/गुरो	
४	चौधरी	
५	थनैत	
६	थारु	
७	दास	
८	धामी	
९	पञ्जियार	
१०	पटहरी	
११	पनुहर	
१२	फनैत	
१३	फौजदार	
१४	बन्ठा	
१५	बनुहर	
१६	बाँतर	
१७	बसार	
१८	मटवार	
१९	महतो	
२०	मुर्हा	
२१	राय	
२२	सुब्बा	
२३	हुजियार	

३.७.३ रौतहट जिल्लाका थर, उपथरहरु

क्र.सं.	थरहरु	उपथरहरु
१	अधिकारी	
२	खाँ	
३	गुरो	
४	चौधरी	
५	थारू	
६	धामी	
७	पटवारी	
८	पनुहर	
९	फनैत	
१०	बन्डा	
११	बसार	
१२	मभियोर	
१३	महतो	
१४	राउत	
१५	राय	
१६	सेठा	
१७	हुजिदार	

३.७.४ सर्लाही जिल्लाका थर, उपथरहरु

क्र.सं.	थरहरु	उपथरहरु
१	खाँ	
२	चौधरी	
३	थारू	
४	दहैत	
५	धामी	
६	पञ्जियार	
७	बछार	
८	राय	
९	सिंह	

३.७.५ महोत्तरी जिल्लाका थर, उपथरहरु

क्र.सं.	थरहरु	उपथरहरु
१	खाँ	
२	चौधरी	
३	थारू	
४	धामी	
५	पञ्जियार	
६	फनैत	
७	दास	
८	बछार	
९	मभ्यौर थारू	
१०	राय	
११	सिंह	
१२	हुज्जदार	

३.७.६ धनुषा जिल्लाका थर, उपथरहरु

क्र.सं.	थरहरु	उपथरहरु
१	बछार	
२	चौधरी	
३	थारु	

३.७.७ सिरहा जिल्लाका थर, उपथरहरु

क्र.सं.	थरहरु	उपथरहरु
१	अभिदुवाइ	
२	ओरग्यान	
३	अरियार बरियार	
४	इसरान	
५	कपैरिया	
६	कामुर धाइम	
७	किसनी माइभ	
८	खाँ	रनमाखाँ, कारी जिमदार तुषाखाँ, चान खाँ
९	खाँखमान	जुराइ चौधरी खाँखमान, बासमैत खाँ(खाँखमान), माडु माइभ खाँखमान
१०	खोन्मा	
११	खोहरिया	
१२	गजराज	
१३	गोदहनियाँ	
१४	घोरफेका	
१५	चौधरान	
१६	चौधरी	बोध माइभ शिवराम चौधरी
१७	जसराज	
१८	जोइश	
१९	ठीकदार	

२०	तेलियाभात	
२१	थारु	
२२	धोतपिन्हा	
२३	फनैत	
२४	फतेपुरिया	
२५	बोधीचिन्तामैन	
२६	भगताही	
२७	भदैकदै	
२८	भागीपरिहत	
२९	भिमरैता	
३०	भोज गुनगरवतहा कानन	
३१	मछराबदल	
३२	मभियान	
३३	मानबोध गच्छिया	
३४	मधुवनिया कलरु	
३५	मन्सापुरिया	
३६	मिरदाहा	
३७	यटहु मरर	
३८	रौहराउत (परदुमन माइभ)	
३९	लगुवाही	
४०	लेखी	
४१	लोहवरिया	
४२	वैद्यनाथ (भैरवनाथ)	
४३	वहिरा भरथी	
४४	विलु गंगाराम (वरियार)	
४५	विश्वास	
४६	सगुनियाँबदली	
४७	हथियाहा दौलैत	
४८	ह्लदलिया	
४९	हरिसिंह माइभ (वदलमनियार)	

३.७.८ सप्तरी जिल्लाका थर, उपथरहरु

क्र.सं.	थरहरु	उपथरहरु
१	अगुवान बखरिया	
२	अभिदुवाइ	
३	ओरग्यान	
४	अरियार वरियार	
५	इसरान	
६	कठैत लवी	
७	कठैया	
८	कन्हा मनियार	
९	कन्हा खुशियाल	
१०	कन्हा पर्वत	
११	कनौसिया कारी	
१२	कपैरिया	
१३	करमैन सिरमैन	
१४	कराई माइभ	
१५	कामुर धाइम	
१६	कालावाला	
१७	कारी खुशियाल	
१८	खाँ	चान खाँ, तेजपल्टु सोमखाँ, जसमत खाँ, कुन खाँ, बासमैत खा, रनमा खाँ,
१९	खाँखमान	खाँखमान रामलक्ष्मण थारू, लवाइ माइभ खाँखमान, जुलाई चौधरी खाँखमान, समैत खाँ(खाँखमान), बासमैत खाँ(खाँखमान), माडु माइभ खाँखमान, धनपैत माइभ खाँखमान,
२०	खोन्मा	
२१	खोहरिया	
२२	गच्छियाहा	
२३	गजराज	
२४	गर्जुभूपाल	

२५	गुअरवी मकुन	
२६	गोजेवार	
२७	गोदहनियाँ	
२८	गौरगोविन्द	
२९	घोरफेका	
३०	चानी धन्पैत	
३१	चान शोभित / चानुशोभित	
३२	चिकन भखरु	
३३	चौधरी	पडरियावाला चौधरी, बोभ माइभ शिवराम चौधरी
३४	चौधरान	
३५	जगति रामकिसुन	
३६	जसराज	
३७	जलपैत	
३८	जितु कुरहाय	
३९	जिवाइसिवाइ	
४०	जोइश	
४१	टनटनियाँ शुक्ल	
४२	ठीकदार	
४३	डगरा खुशियाल	
४४	डामैरडुमैर	
४५	डोकायडडरु	
४६	तिरहुत	
४७	तेलिया भात	
४८	थारु	
४९	दतकिचा	
५०	दसौन विसौन	
५१	दानीमानी	दानीमानी कारी
५२	दौलैत पटवारी	
५३	धन्छवार	
५४	धमियान	धमियान(कामुर धाइम)
५५	नाथ माइभ	
५६	पहलमान	

५७	पोखरिया अगुवान	
५८	पन्हौर	
५९	भगताही	
६०	भतुवाही(सिंह)	
६१	फतेपुरिया	
६२	फिर्तु शिवराम	
६३	फनैत	
६४	बखैरिया	
६५	बछार	
६६	बदल मनियार	
६७	बसबरिया	
६८	बैद्यनाथ(भैरवनाथ)	
६९	भष्मारवि	
७०	भरारी	
७१	भिमरैता	
७२	भुटन लुटन	
७३	भेदरी माइभ	
७४	मछराबदल	
७५	मभियान	एकतियाल(मभियान)
७६	मण्डर	
७७	मधुवनिया कलरु	
७८	मन्सापुरिया	
७९	महाइसर	
८०	मानबोध गछिया	
८१	मिरदाहा	
८२	मौजगाल	
८३	यटहु मरर	
८४	रगुवाही	
८५	राज बुधाय/राजुबुधाय	
८६	रौताभागी	
८७	रौह राउत(प्रदुमन माइभ)	
८८	लगुरवा	

८९	लालमोहरिया	
९०	लेखी	
९१	लोहावरिया	
९२	लला मनियार	
९३	विश्वास	
९४	विलु गंगाराम (बरियार)	
९५	वीरसिंबनिया	
९६	वैहरादुमन	
९७	वैहराभरथी	
९८	सगुनियाँ बदली	
९९	सगतोरा लवी	
१००	सतभैया	
१०१	सबगैर हकार	
१०२	सहनैया विक्रम	
१०३	सिकदार	
१०४	सोरठीया	
१०५	हकरिया	
१०६	हथियाहा दौलैत	
१०७	हुजदार	
१०८	हेवकी देवकी	

३.८ कोशी प्रदेशका थर, उपथरहरु

क्र.सं.	थरहरु	उपथरहरु
१	अकेला	
२	अगवान बखरिया	
३	अधिकारी	
४	अभिदुवाई	
५	अमरिया	
६	अरियार बरियार	
७	ओरज्ञान(बोरग्यान)	

८	इस रान	
९	कठैत	
१०	कनफटा	
११	कमलमाईभ	
१२	कांकर गोनर	
१३	कानगोय	
१४	केवाइर	
१५	खवास	
१६	खरैर	
१७	खाँ	कून खाँ, कुलाइखाँ, बासमैत खाँ, जसमत फकिरखाँ
१८	खाँखमान	खाँखमान करणीमाईभ, खाँखमान डडमारा, जुराइ चौधरी खाँखमान, भडडु माइभ खाँखमान, बाला माइभ खाँखामन, सरिखाँ खाँखमान,
१९	खोजवार	
२०	खोनमा	
२१	खोहरिया	
२२	गच्छदार/गच्छदार	
२३	गणेशमाइभ	
२४	गजराजी	
२५	गोजेवार	
२६	गोदहनिया	
२७	घोचुवा नोचुवा	
२८	घोडफेका	
२९	चमरुबुधाइ	
३०	चानसिंह मानसिंह	
३१	चैतन्या	
३२	चौधरी	
३३	चौधरानइसर	
३४	चौधरान	धरमराज चौधरान
३५	जसराज	
३६	जागेभोकाइर	
३७	जेवार	

३८	जोइस(जोसी)	
३९	टिकनभोकाइर	
४०	तवदार	
४१	तिरहुतिया	
४२	थनेत	
४३	थन्दार	
४४	दास	
४५	देवान	
४६	धामी	दलसिह धामी, रामदेव धामी
४७	धोतराज	
४८	पटवारी	
४९	पटियाबुना	
५०	पनहैर	
५१	परिहत	
५२	प्लमान	
५३	पांचभैया	
५४	पेशकार	
५५	फटराफागु	
५६	फनेत	
५७	फौदार (फौजदार/ फौजदार)	
५८	फतेपुरिया	
५९	बखैरिया	
६०	बछार	
६१	बदल मनियार	
६२	बसबिटिया	
६३	बहरदार	
६४	बहिरादुमन	
६५	बिलु गंगाराम (बरियार)	
६६	बिसहरिया	
६७	बिश्वास	
६८	भगत	
६९	भटगमिया	

७०	भीमरैता	
७१	भंडारी	
७२	भषमा रवि	
७३	मछराबदल	
७४	मडर/मंडर	
७५	मण्डल	
७६	माभी	
७७	माइभ	बोध माइभ शिवराम, रौहताउत (परधुमन माइभ), लवाइ माइभ
७८	मभियान	मर्थी मभियान,
७९	मभियौर	
८०	मधुवनिया कलरु	
८१	मिर्घा	
८२	मिश्रा	
८३	मोदी	
८४	मौगियाही आशा	
८५	मृदाहा	
८६	यटहु मरर	
८७	रजघरिया	
८८	राजधामी	रजहैन (राजधामी),
८९	रौतार	
९०	लखनीइसर	
९१	लगुर्वा	
९२	लालमोहरिया	
९३	लेखी	खडगपुरिया लेखी
९४	लोहवरिया	
९५	सगतोडा	
९६	सरगुरुवा	
९७	सरदार	
९८	सिंह	
९९	सुथियार(सुतिहार)	
१००	शरण	

१०१	शाक्यवंशी(सगतोरा लवी)	
१०२	हजारी	
१०३	हलदलिया	
१०४	हेवकीदेवकी	
१०५	हथिया दौलत	

३.८.१ उदयपुर जिल्लाका थर, उपथरहरु

क्र.सं.	थरहरु	उपथरहरु
१	अभिदुवाइ	
२	इसरान	
३	ओरग्यान	
४	कछरिया	
५	काकर गोनर	
६	खाँ	कुन खाँ, वासमैत खा, रनमाँ खाँ,
७	खाँखमान	जुराइ चौधरी खाँखमान, बाला माइभ खाँखमान, माडु माइभ खाँखमान, सरिखाँ खाँखमान
८	खोन्मा	
९	खोहरिया	
१०	गजराज	
११	गोजेवार	
१२	गोदहनियाँ	
१३	चौधरी	
१४	जोइश	
१५	डामैर डुमैर	
१६	तिरहुत	
१७	थारु	
१८	धर्मराज चौधरान	
१९	फलमान	
२०	पंजियार	

२१	फतेपुरिया	
२२	भष्मारवि	
२३	मंभियान	
२४	मधुवनिया कलरु	
२५	माइभ	बोधमाइभ शिवराम चौधरी, रौहराउत (परदुमन माइभ), लवाइ माइभ
२६	मिरदाहा/मिर्धा	
२७	यटहु मरर	
२८	राजधामी	रजहैन(राजधामी)
२९	लालमोहरिया	
३०	लेखी	
३१	लोहवैरिया	
३२	वदलमनियार	
३३	विलु गंगाराम (बरियार)	
३४	सगतोरा लवी	
३५	सिकदार	
३६	हथिया दौलैत	
३७	हुजदार	
३८	हेवकी देवकी	
३९	शाक्यवंशी (सगतोरा लवी)	

३.८.२ सुनसरी जिल्लाका थर, उपथरहरु

क्र.सं.	थरहरु	उपथरहरु
१	अकेला	
२	अगवान बखरिया	
३	अमरिया	
४	अरियार बरियार	
५	ओरज्ञान(बोरग्यान)	
६	कठैत	
७	कनफटा	
८	कानगोय	

९	केवाइर	
१०	खवास	
११	खरैर	
१२	खाँ	कुलाइ खाँ, जसमत फकिर खाँ
१३	खोजवार	
१४	खोनमा	
१५	गछदार	
१६	गजराजी	
१७	गोजेवार	
१८	घोडफेका	
१९	चमरुबुधाइ	
२०	चौधरी	
२१	चौधरान	चौधरानइसर
२२	जसराज	
२३	जागेभोकाइर	
२४	जेवार	
२५	टिकनभोकाइर	
२६	तवदार	
२७	थन्दार	
२८	थारु	
२९	दास	
३०	देवान	
३१	धामी	दलसिंह धामी, रामदेव धामी
३२	धोतराज	
३३	पनहैर	
३४	परिहत	
३५	पांचभैया	
३६	पेशकार	
३७	फटराफागु	
३८	फनेत	
३९	फौदार(फौजदार)	
४०	बसबिटिया	

४१	बहरदार	
४२	बिश्वास	
४३	भगत	
४४	भटगमिया	
४५	भीमरैता	
४६	भंडारी	
४८	मछराबदल	
४९	मडर/मंडर	
५०	मण्डल	
५१	माभी	
५२	माइभ	कमल माइभ, खाँखमान करणी माइभ, गणेश माइभ
५३	मभियौर	
५४	मर्थीमभियान	
५५	मिर्धा/मृदाहा	
५६	मौगियाहीआशा	
५७	रजघरिया	
५८	राजधामी	
५९	रौतार	
६०	लगुर्वा	
६१	लालमोहरिया	
६२	लेखी	खड्गपुरिया लेखी
६३	लोहबरिया	
६४	शरण	
६५	सगतोडा	
६६	सरदार	
६७	सिंह	
६८	सुथियार(सुतिहार)	
६९	हजारी	
७०	हलदलिया	

३.८.३ मोरङ जिल्लाका थर, उपथरहरु

क्र.सं.	थरहरु	उपथरहरु
१	अगवान बखरिया	
२	अरियार बरियार	
३	ओरज्ञान	
४	कानगोय	
५	खरैर	
६	खवास	
७	खाँ	कुलाइखाँ
८	खाँखमान	खाँखमान करणी माइभु
९	खोनमा	
१०	गच्छदार	
११	घोडफेका	
१२	चौधरी	
१३	चौधरान	चौधरान इसर
१४	जसराज	
१५	तवदार	
१६	थन्दार	
१७	थारु	
१८	दास	
१९	देवान	
२०	धामी	दलसिंह धामी
२१	पटवारी	
२२	परिहत	
२३	पांचभैया	
२४	पेशकार	
२५	फनेत	
२६	फौदार(फौजदार)	
२७	बिश्वास	

२८	भगत	
२९	भटगमिया	
३०	भिमरैता	
३१	मभियौर	
३२	मडर(मरर)	
३३	मण्डल	
३४	मभियान	मर्थी मभियान
३५	माइभ	गणेश माइभ
३६	माभी	
३७	मिर्धा/मृदाहा	
३८	मौगियाहा आशा	
३९	मिश्रा	
४०	मोदी	
४१	रजघरिया	
४२	रौतार	
४३	लेखी	खडकपुरिया लेखी
४४	सरदार	
४५	सिकदार	
४६	सुथियार(सुतिहार)	
४७	हजारी	
४८	हलदलिया	

३.८.४ भापा जिल्लाका थर, उपथरहरु

क्र.सं.	थरहरु	उपथरहरु
१	अगवान बखरिया	
२	अधिकारी	
३	अरियार बरियार	
४	ओरज्ञान (बोरग्यान)	
५	कछरिया	
६	खवास	
७	खाँ	कुलाइखाँ,
८	खाँखमान	इसरान खाँखमान, खाँखमान डडमरा, जसमत फकिरखाँ, खाँखमान करणीमाइभ
९	खोनमा	
१०	घोचुवानोचुवा	
११	घोडफेका (छोडफेका)	
१२	चौधरी	
१३	चैतन्या	
१४	चौधरान	चौधरान इसर
१५	चानसिंह मानसिंह	
१६	डुमर डामर	
१७	तिरहुतिया	
१८	थनेत	
१९	थारु	
२०	दास	
२१	धामी	दलसिंह धामी
२२	धोतराज	
२३	पञ्जियार	
२४	पटियाबुना	
२५	परिहत	
२६	पांचभैया	खाँखमान पांचभैया

२७	फनेत	
२८	बखैरिया	
२९	बछार	
३०	बहिरादुमन	
३१	बिश्वास	
३२	बन्ठा	
३३	भटगमिया	
३४	माइभ	गणेश माइभ, जसराज माइभ
३५	माभी	
३६	मृदाहा(मिरदाहा)	
३७	मोदी	
३८	मौगियाहा आशा	
३९	राय	
४०	रौतार	
४१	लखनीइसर	
४२	लोहवरिया	
४३	लेखी	
४४	सतगुरुवा	
४५	सरदार	
४६	सिंह	
४७	हुजदार	
४८	हलदलिया	

३.९ लिखित प्रयोगमा रहेका र अन्य जातिसँग मिल्न गएका थारु समुदायका थरहरु

३.९.१ लिखित प्रयोगमा रहेका थारु समुदायका थरहरु

जिल्ला	थरहरु
१.कञ्चनपुर	१. उमार २. उमार कुशमी ३. उल्टाहा ४. उल्टहवा ५. उल्टा कुम्हार ६. अंग्रहवा दहित ७. अहिर ८. करिया डबरगैयाँ ९. कुचिला बाँतर १०. करिया बठ्वा ११. करिया लोहटी १२. करिया कंग्रहवा १३. करिया मघरिया १४. कुशमी १५. कुशमीहाँ १६. कुम्हार १७. कुमाल १८. कुर्मी १९. कठायत २०. कठारी २१. कठरिया २२. कठरिया भडरिया २३. कौवा दहित २४. चुकाहा २५. कौवा चुकाहा २६. कुचिला २७. करिया बठ्वा २८. खवसिया २९. थारु ३०. चौधरी
२.कैलाली	१. उमार २. उमार कुशमी ३. उल्टाहा ४. उल्टहवा ५. उल्टा कुम्हार ६. अंग्रहवा दहित ७. अहिर ८. करिया डबरगैयाँ ९. कुचिला बाँतर १०. करिया बठ्वा ११. करिया लोहटी १२. करिया कंग्रहवा १३. करिया मघरिया १४. कुशमी १५. कुशमीहाँ १६. कुम्हार १७. कुमाल १८. कुर्मी १९. कठायत २०. कठारी २१. कठरिया २२. कठरिया भडरिया २३. कौवा दहित २४. चुकाहा २५. कौवा चुकाहा २६. कुचिला २७. करिया बठ्वा २८. खवसिया २९. थारु ३०. चौधरी ३१. महतौ ३२. महतो
३. सुर्खेत	१. डेमनडौरा, २. दहित ३. चौधरी ४. थारु
४. बर्दिया	१. अंग्रहवा २. अहिर ३. अगलपठ्या ४. कटकटवा ५. कटकटवा मड्वा ६. कठरिया ७. कर्या कोसम्याँ ८. कुशमी ९. काशी कोसम्याँ १०. कैली कोसम्याँ ११. कुकुरपुज्वा १२. दहित १३. कन्पुज्वा दहित १४. घन्टही दहित १५. गोइजिहार १६. गम्वा १७. घोटैली १८. घरच्चार १९. कठवाजी २०. चिलहवा २१. चुकाहा २२. चर्ना बठ्वा २३. जल कुसुम्या २४. जोगेठ्वा २५. जिन्गुनी २६. टेंरा २७. टेलडेहवा २८. थापा २९. ठप्नहवा ३०. डनुवा ३१. डुकरपुच्छ्या ३२. डेमनरौरा ३३. डेमनडौरा ३४. धरकट्वा ३५. ढम्लहवा ३६. ढकेहर ३७. नम्वा ३८. नम्मोछिया ३९. पछलडड्या ४०. पूर्वी कुसुम्या ४१. बैद्य ४२. बसगोन्डरिया ४३. बौखही उल्टहवा ४४. भगोरिया ४५. मगराउट्या ४६. योगी ४७. रत्नैयाँ ४८. रौरा ४९. राजवंशी ५०. लम्मोछिया ५१. लक्खोरिया दहित ५२. लालकुसुम्या ५३. लोहटी ५४. लडरिया ५५. सोनचुटरी ५६. हरडिउला ५७. हरचब्वा ५८. बन्डाले ५९. पल्परिया ६०. पनसग्गा ६१. थारु ६२. चौधरी

५. बाँके	१. अंग्रहवा २. उल्टहवा बौखही ३. उल्टहवा बखरिया ४. हरडिउला ५. कर्या कोसम्ह्याँ ६. कोसम्ह्याँ ७. दहित ८. घोटैली ९. जोगेठ्वा १०. ठम्लहवा ११. डेमनरौरा १२. पछलडंग्या १३. रत्तैयाँ १४. जोगेठ्वा १५. धरकट्वा १६. ढकेहर १७. सत्तौवाँ १८. थारु १९. चौधरी २०. सिंह थारु
६. दाङ्ग	१. अड्डहवा २. कर्याकड्डहवा ३. कर्याबरिक्का ४. कुसुम्ह्याँ ५. गम्वाँ ६. घोटैली ७. डेमनडौरा ८. दहित ९. नम्वाँ १०. नम्मोछिया ११. पछलडङ्ग्या १२. पल्परिया १३. बैद्य १४. भगोरिया १५. मजगैयाँ १६. रत्तैयाँ १७. राजबंसी १८. सतगौवाँ १९. सोनपुरिया २०. हरडिउला २१. थारु कुमाल २२. थारु २३. चौधरी
७. कपिलबस्तु	१. ढक्केर २. रौतार ३. थारु ४. चौधरी
८. रुपन्देही	१. डंगोरिया २. रौतार ३. थारु ४. चौधरी
९. नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पश्चिम)	१) गुरौ २) पञ्जियार, ३) चौधरी, ४) महतो थारु ५) मुखिया ६) खाँ थारु ७) राय ८) खवास थारु ९) फौजदार थारु १०) कवरजोगी ११) थनेत १२) पश्चिमा (डणहा) १३) कटहरिया थारु १४) नवलपूरिया थारु १५) खौसिया थारु १६) जोगी थारु १७) दङ्गेरिया थारु १८) मुखिया थारु १९) रौतार थारु २०. थारु
१०. नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)	१. गुरौ २. खोजवार ३. गोसाई ४. पुरी ५. पञ्जियार ६. थनेत ७. थनेत ८. चौधरी ९. महतो १०. कटहरिया ११. थारु १२. मर्दनिया १३. धामी १४. योगी १५. थरकुम्हार १६. मुखिया १७. दहित १८. राजवंशी थारु १९. राना थारु २०. मोढी महतो
११. चितवन	१. महतो २. गुरौ ३. राउत ४. फनेत, ५. पञ्जियार ६. खोजवार ७. दहित ८. गोरथ ९. वाँतर १०. काजी ११. थरकुम्हार, १२. मर्दनिया १३. राना थारु १४. बैद्य १५. खौसिया १६. कटहरिया १७. चौधरी १८. थारु १९. सिंह २०. पावे २१. खवास २२. खाँ थारु
१२. मकवानपुर	१) बछार २) थारु ३) पञ्जियार ४) महतो ५) जोशी थारु ६) थनेत ७. चौधरी
१३. पर्सा	१. चौधरी २. खाँ ३. थारु ४. राउत ५. गुरौ ६. गुरौ ७. दास ८. ओभैया ९. सिंह १०. भण्डारी ११. महतो
१४. बारा	१. चौधरी २. धामी ३. फौजदार ४. पञ्जियार खाँ ५. थारु ६. राउत ७. बन्ठा ८. अधिकारी ९. राय
१५. रौतहट	१. चौधरी २. धामी ३. खाँ ४. थारु ५. राउत ६. बन्ठा ७. अधिकारी ८. राय
१६. सर्लाही	१. चौधरी २. धामी ३. थारु
१७. महोत्तरी	१. चौधरी २. बछार ३. सिंह ४. पञ्जियार ५. हुज्जदार ६. खाँ ७. दास ८. धामी ९. राय १०. थारु
१८. धनुषा	१. बछार २. चौधरी ३. थारु

१९. सिरहा	१. चौधरी २. अधिकारी ३. फनैत ४. सिंह ५. खोन्मा ६. जसराज ७. थारु
२०. सप्तरी	१. लेखी २. जोशी ३. चौधरी ४. मण्डर ५. सिंह ६. तिरहुत ७. थारु
२१. उदयपुर	१. चौधरी २. कछरिया ३. गोजेवार ४. जोइस(जोसी) ५. पञ्जियार ६. भस्मारवि ७. राजधामी ८. लेखी ९. खाँ १०. सिकदार ११. हुजदार १२. शाक्यवंसी (सगतोरा लवीको नयाँ थर) १३. सरिखाँ १४. फत्तेपुरिया १५. थारु
२२. सुनसरी	१. अकेला (नयाँ थर) २. कानगोय ३. खवास ४. खाँ ६. गछदार ७. चौधरी ८. तवदार ९. थन्दार १०. दास ११. देवान १२. धामी १३. पेशकार १४. फौदार(फौजदार) १५. विस्वास १६. भगत १७. भंडारी (भण्डारी) १८. मरर १९. माभी २०. मभियौर २१. मिर्धा २२. राजधामी २३. रौतार २४. शरण २५. सरदार २६. सिंह २७. सुथियार (सुतिहार) २८. हजारी २९. हलदलिया ३०. लेखी ३१. सिकदार ३२. थारु
२३. मोरङ	१. कामगोय २. खवास ३. गछदार ४. चौधरी ५. तवदार ६. थन्दार ७. दास ८. फौदार(फौजदार) ९. धामी १०. पेशकार ११. विस्वास १२. भगत १३. मभियौर १४. मरर १५. मण्डल १६. माभी १७. मिर्धा १८. मोदी १९. रौतार २०. सरदार २१. सिकदार २२. सुथियार(सुतिहार) २३. हजारी २४. हलदलिया ३५. देवान ३७. खाँ ३८. मिश्रा (नयाँ थर) ३९. थारु
२४. झापा	१. चौधरी २. विश्वास ३. दास ४. कछरिया ५. थनेत ६. धामी ७. पञ्जियार ८. हुजदार ९. माभी १०. रौतार ११. सरदार १२. लेखी १३. सिंह १४. हलदलिया १५. खवास १६. खाँ १७. थारु

३.९.२ अन्य जातिसँग मिल्न गएका थारू समुदायका थरहरू

जिल्ला	थरहरू
१. कञ्चनपुर	१. उपाध्या २. मजगैया ३. राजवंशी ४. लामा
२. कैलाली	१. राजवंशी २. गुरुङ्ग ३. उपाध्या बाभन
३. बर्दिया	१. जैसी २. मजगैयाँ ३. योगी ४. महतो, ५. वैद्य ६. वन्जारा ७. सोनहा ८. राजवंशी,
४. बाँके	१. उपाध्या बाहुन २. सुनुवार ३. नेवार ४. थापा ५. राजवंशी ६. वैद्य ७. भण्डारी ८. चौधरी
५. दाङ्ग	१. मजगैयाँ २. थापा ३. वैद्य ४. ठाकुर ५. बनियाँ ६. राजवंशी ७. राजपुत ८. कहार ।
६. नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पश्चिम)	१. योगी २. पुरी ३. गोसाइ ४. चौधरी ५. धामी ६. मुखिया

७.नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)	१.चौधरी २.महतो ३.मुखिया ४.राय
८.चितवन	१.महतो २.राउत ३.वाँतर ४.सिंह ५.खवास ६.वैद्य ७.चौधरी
९.मकवानपुर	१.जोशी
१०.पर्सा	१.चौधरी २.धामी ३.राउत ४.भण्डारी ५.सिंह ६.महतो ७.दास ८.गुरो
११.बारा	१.चौधरी २.धामी ३.राउत ४.राय ५.सेठ ६.अधिकारी ७.पनुहर ८.गुरु ९.दास १०.सुब्बा ११.पञ्जियार १२.महतो
१२.रौतहट	१.चौधरी २.धामी ३.राउत ४.राय ५.सेठ ६.अधिकारी ७.पनुहर ८.गुरो
१३.सर्लाही	१.चौधरी २.धामी ३.राय ४.सिंह ५.पञ्जियार
१४.महोत्तरी	१.सिंह २.धामी ३.राय
१५.सिरहा	१.सिंह २.अधिकारी
१६.सप्तरी	१.सिंह २.चौधरी
१७.उदयपुर	१.चौधरी २.जोशी ३.खाँ ४.शाक्य
१८.सुनसरी	१.चौधरी २.माभी ३.बिश्वास ४.खाँ ५.भगत ६.सरदार ७.सिंह ८.सुतिहार ९.हजारी १०.मण्डल ११.भण्डारी १२.देवान
१९.मोरङ्ग	१.चौधरी २.दास ३.विश्वास ४.मण्डल ५.सरदार ६.सुतिहार ७.हजारी ८.देवान ९.खाँ १०.भगत ११.माभी
२०.भापा	१.चौधरी २.दास ३.सरदार ४.माभी ५.सिंह ६.खाँ ७.विश्वास

माथिको सामान्य सूची हेर्दा चौधरी जुन थारू समुदायले सबैभन्दा बढी प्रयोग गर्ने गरेको छ, त्यो नै गैरथारूले पनि प्रयोग गरेको देखिन्छ । त्यस्तै, राजवंशी, गुरुङ, सुनुवार, नेवार, थापा, वैद्य, ठाकुर, जोशी, अधिकारी, धामी, भण्डारी, माभी लगायत निकै चलनचल्तीमा रहेको थर पनि थारू समुदायले अंगालेको देखिन्छ । तर यी गैरथारू थरबाट नागरिकता लिने अपवादका रूपमा मात्रै रहेका छन् । सो थर आफ्नो भएको दावी गरे पनि प्रयोगमा भने खासै ल्याएको देखिदैन । गैर थारूका थर अंगाले पनि यी थर प्रयोग गर्नेहरूले थारू मरुवा, देउथान तथा आफ्नो घरको डेहरार(पूजाकोठा) मा थारू विधिबाट पूजापाठ गर्ने तथा थारू भाषा बोल्ने, थारू समुदायकै चाडवाड मनाउने भएकाले अन्य गैर थारू समुदाय भन्दा स्वतः अलग छन् । तिनको पहिचान स्वतः छुटिन्छ ।

परिच्छेद-४: थारू समुदायका थरको मिथकहरू

थारू थरको नामाकरणबारे अनेक रोचक मिथक किम्बदन्ती पाइन्छ। तर सूचीकृत सबै थरको मिथक किम्बदन्ती भने भेटिदैन। गाउँठाउँको नाम, पूजापाठ गर्नेविधि, पेशा व्यवसाय लगायतबाट थरको नामकरण भएको देखिन्छ। जो आफैमा मौलिक इतिहासको रूपमा प्रतिविम्बित हुन्छ। यहाँ केही मिथकको चर्चा गरिन्छ।

सुर्खेत क्षेत्रको मिथक:

कुर्हरिया कुसुम्ह्याँ

उ बेला घरमा एक जना बालक थिए। उनी पानी पर्दा बादलको गर्जन हुँदा या अरुबेला पनि निकै डराउँथे। पछि उनलाई कुर्हार (बन्चरो) बनाएर कन्धुनिमा बाँधी दिए। उनले आफूसंग हतियारको रूपमा बन्चरो रहेकाले डराउन छाडे। हिम्मत ठूलो बनाए। पछि गाउँमा उनको कन्धुनिमा बन्चरो देखेर कुर्हरिया कुर्हरिया भन्दा भन्दै पछि थरको रूपमा स्थापित भयो।

-स्रोत: टेकबहादुर चौधरी (५३) वीरेन्द्रनगर नगरपालिका-२ ठौरी। सचिव। सूर्योदय कृषि सहकारी संस्था लि।

गाँधी कुसुम्ह्याँ

पहिले क्षेत्र व्यवस्थापनका लागि प्रगान्ना प्रथा रहेको थियो। प्रत्येक प्रगान्नामा रेखदेख गर्ने एक जना डेसबँढिया गुरुवा हुन्थ्यो। आआफ्नो क्षेत्रमा आफूलाई शक्तिशाली भएको देखाउनको लागि शक्ति गुरुवाहरूबाट शक्ति प्रदर्शन गरिन्थ्यो। धान पसाउने बेला एक डेसबँढिया गुरुवाले आफ्नो जादु मन्त्रले सबै गाँधी किरा छिमेकीको खेतमा सारे। छिमेकी डेसबँढिया गुरुवा पनि कम थिएनन्। उनले पनि खेतमा ढरिया (ढर्या) थापेर जादु मन्त्र गरेर त्यही ढरियामा सबै गाँधी किराहरूलाई बल्काए।

साँभ परेपछि हाम्रो डेसबँढियाले घरमा विभिन्न परिकारका खानपिन बनाएर छिमेकी डेसबँढियालाई बोलाए। र, जुन कोठामा गाँधी किराहरू बल्काएर राखिएको ढर्या थियो, त्यसैको छेउमा बस्न दिएर खानपिन टक्न्याए। छेउमै गाँधी किरा कराउन थालेपछि, उनले जिज्ञासा राखे। जवाफ हजुरले हाम्रो खेतमा सबै गाँधी सार्नु भएको थियो। मैले त सबै यही ढरियाँमा बल्काएर राखेको छु।

यति कुरा सुनेपछि छिमेकी डेसबँढिया ढोग सलाम गरी आफ्नो हार स्वीकार गर्दै केही पनि नखाएर फर्किए। त्यसपछि गाँधी किरा पासोमा पार्ने गुरुवा परिवारको थर 'गाँधि कुसुम्हियाँ' भयो।

-स्रोत: भुजीलाल चौधरी, वीरेन्द्रनगर नगरपालिका-२ लौववस्ता, सुर्खेत

धनभर्वा कुसुम्ह्याँ

पहिले गुरुवाहरूमा आफ्नो शक्ति प्रदर्शनबाट अस्तित्व कायम गर्ने चलन थियो । दुश्मनहरू हाम्रो वंश नाश गर्न धानको घानमा लगेर गोरुले कुल्याएर मार्ने योजना बनाए । हाम्रा पुर्खाहरूलाई नियन्त्रणमा लिएर माथिबाट धान राखेर ननिखुनजेलसम्म गोरुले धान दाँडि गरे । धान निखेपछि पराल निकाल्दा दैवीय शक्तिले जिवितै निस्किए र आफ्नो वंशज कायम राखे । धान भार्दा जिवितै निस्केकोले पछि सबैले धनभर्वा भन्न थाले र अहिले पनि धनभर्वा कुसुम्ह्याँ थर नै स्थापित छ ।

-स्रोत: मानबहादुर चौधरी (४०) शिक्षक । वीरेन्द्रनगर नगरपालिका-सुर्खेत ।

छुट्कि डेमनडौरा

उहिले जमानामा जादु मन्त्र सिक्न गुरु कहाँ जानु पर्थ्यो । एकदिन केही समयको लागि चार भाइ छोराहरू गुरु कहाँ मन्त्र सिक्न निस्किए । गुरुको मा गएपछि एकजना भान्से बन्नु पर्ने भयो । कसलाई जिम्मा दिउँ भन्ने भएपछि सबैले कान्छो सानो छ, उसैलाई जिम्मा दिउँ भन्ने टुंगोमा पुगे । कान्छो सबैभन्दा कान्छो भएकोले पनि दाजुहरूको कुरा काट्न सकेन ।

बिहान उठ्ने वित्तिकै सबै भाइ मन्त्र सिक्न गुरुको कोठामा पुग्थे तर कान्छो भाइ भान्सा बनाउनमै व्यस्त हुन्थ्यो । पछि उसले पनि जसरी भएपनि मैले सिक्नु पर्छ भनेर आँट्यो । ऊ छिटो छिटो भान्सा सकाउथ्यो र दाजुहरूले सिक्ने कोठाको भ्याल छेउमा गएर बाहिरबाट सुन्थ्यो । यसरी ऊ दाजुहरूसँग बसेर सिक्ने अवसर नपाएपनि भ्यालबाट सुनेरै अथवा चोरजस्तो कान थापेर भएपनि उसले सबै मन्त्रहरू सिक्न थाल्यो ।

समय बितेपछि सबै घर फर्किनु पर्ने भयो । फर्किदा बाटोमा एउटा ठूलो पीपलको सुकेको रुख लडेको थियो । सबैले त्यो रुख मन्त्र लगाएर उभ्याउनु पर्छ भन्ने सल्लाह गरे । शुरुमा सबैले कोसिस गरे तर कसैले सकेनन् । अन्तिममा कान्छो भाइ बाँकी थियो । उसले आफ्नो मन्त्रले शुरुमा बोक्रा बनायो, पात, हाँगा हुँदै जीवित रूप तयार गरेर रुख उभ्याइ दियो । यसरी नै सबै भाइमध्ये सबैभन्दा तीक्ष्ण गुरुवा कान्छा ठहरियो र आफूहरू उनकै सन्तान रहेकोले हामीहरूलाई छुट्कि (कान्छो) डेमनडौरा भन्न थाले ।

-स्रोत: लालबहादुर चौधरी (५५) अध्यक्ष भैरव कृषि तथा पशुपालन सहकारी संस्था लि. वीरेन्द्रनगर नगर पालिका-२ कोलडाँरा, सुर्खेत ।

ढम्लहवा

उहिले जमानामा घरमा एउटा अनौठो घटना घट्यो । घरभित्र रहेको चुलोमा अचानक ढम्ला भन्ने रुख उम्रियो । राति उम्रिएको उक्त रुख रातभरिमै घरको छानो फोडेर बाहिर निस्कियो र बढेर ठूलो रुख भयो । त्यसपछि सो घरका थारू परिवारको थर ढम्लहवा हुन पुग्यो ।

-स्रोत: धनिराम चौधरी, वीरेन्द्रनगर नगरपालिका-९ पातलगांगा, सुर्खेत ।

दहित

कुनै समय एक महिला नदीको किनारमा आफ्नो नबालक बच्चा सुताएर कपडा धोइरहेकी थिइन् । उनी कपडा धुनमै व्यस्त थिइन् । अचानक बच्चा पानीमा बगदै-बगदै तलसम्म आइपुग्यो ।

छेउमा गाउँका गोठाला गाई-गोरु चराइरहेका थिए । दिउँसो निकै घाम भएकोले गाई-गोरु पानी खान नदी तिर गए । तर, नदी पुग्दा बस्तुभाउ एकाएक बिचकिएर भागे । ग्वालाहरू नदीमा हेर्दा पानीको सट्टा रातै रगत बगिरहेको थियो । त्यही रगत र बच्चा देखेर बस्तुभाउ भागेका रहेछन् । पछि ग्वालाहरूले नदीसँग अनुरोध विसाए । नदीले एउटा सर्त राख्यो । यदि गाई-गोरुहरूलाई पानी खुवाउने हो भने यो बेवारिसे बच्चाको लालन-पालन गर्न मन्जूर भए मात्रै पानी खुवाउन पाउँछौं, नत्र यसरी नै रगत बगिरहन्छ ।

उनीहरूले नदीको सर्त माने र बच्चालाई त्यहाँबाट उठाए । नदीमा सड्लो पानी बग्नु थाल्यो । बस्तुभाउले पानी खाए । गोठालाहरूले तिनै गाईको दूध खुवाएर हुर्काए, बढाए । ऊ जवान भयो । जवान भएपछि उसले आफ्नो पहिचान खोज्न थाल्यो । ऊ नदीमा बगेको बेवारिसे बच्चा थियो । उसको कुनै थर पहिचान हुन सकेन । पछि उसलाई 'पहाँट' (जात रुपान्तरण) गरेर थारू बनाउने सल्लाह गाउँलेहरूले गरे । पहाँट लिदा गाउँभरिका मानिसहरूलाई डाकेर सुँगुर, खसी-बोका, कुखुरा, जाँड-रक्सी लगायतका पक्वान बनाएर खुवाएपछि समाजले मान्यता दिने चलन छ । तर उसको घरमा यावत् कुरा थिएन । उसको घरमा गाइ-भैंसी रहेकोले उसले सबै गाउँलेहरूलाई दही खुवाएर पहाँट लियो । त्यस पछि ऊ र उसको सन्तानलाई सबैले दहित भनेर चिन्न थाले । समय बित्दै गयो । ऊ जवान पनि भयो । एक दिन सबैले मिलेर दुलही खोजेर उसको विवाह पनि गरिदिए । उनीहरूको संसारिक दैनिकी चलन थाल्यो ।

दशैं आयो । थारू गाउँमा सबैको घरमा दशैंको पूजापाठ चलन थाल्यो । तर उनीहरूको घरमा कुनै रौनकता देखिएन । हरेक दशैंमा माइतीमा रमभ्रम हुने नवदुलहीको घरमा भने सुनसान रहेपछि उनले आफ्नो माइतीको देउता चोरेर ल्याइन् र घरको आँगनमा लुकाएर राखिन । यो कुरा आफ्नो दुलहालाई घरको देउता चोरेर आँचलमा लुकाएर ल्याएको सुनाइन् । उसले रिसाउँदै भन्यो, 'किन चोरेर ल्याएको ? खाली खर्च बढाउनलाई । कहाँ कुखुरा छन्, कहाँ सुँगुर बोका छन् ? म त यो पुज्दिन तिमीले आफै पूज, घरमा पनि नलुयाउनु, उतै आँगनमा पुज्नु !' त्यसैले दहितहरूको महिलाहरूले दशैं पुज्ने गर्छन्, त्यो पनि घरभन्दा बाहिर ।

-स्रोत: जागुराम चौधरी (६५) वीरेन्द्रनगर नगरपालिका-१० बुदबुदी, सुर्खेत

नम्वाँ

कुनै समयमा घरको देउता बनाउँदा गुर्वाहरूलाई सबै संस्कार प्रक्रिया पुगाउँदा रातभरि लाग्छ । यसैक्रममा देउता बनाउनका लागि घरको गोठमा बाँधेर राखेको बोका राती चोरले चोरेर लान्छ । त्यहाँ एउटा कुकुर ल्याएर बाँधेर जान्छ । बिहान पुजे बेला, बोका थिएन कुकुर मात्रै बाँधेरहेको थियो । पछि गुर्वासंग यो कुरा राख्दा उनले यतिखेर कहाँ बोका खोज्न जाने भनेर त्यही कुकुर भएपनि पुजे जनाएपछि त्यही लामो पुच्छर भएको कुकुर पुजेको हुँदा कालान्तरमा नम्वाँ भएको हो ।

-स्रोत: औसिया थारू (७६) वीरेन्द्रनगर नगरपालिका-२ खोलीगाउँ, सुर्खेत ।

बँसगोडरिया

हाम्रो पुर्खाले दशैको टीका लगाउन ससुराल जाने बेला मचिया, हाते पंखा, दुइटा कुखुरा एउटा जिउँदै र अर्को पोलेरै अनि साथमा एउटा गौनको र अर्को बाँसको गरी दुइटा गुन्डी लग्ने चलन थियो । तर ससुरालमा चलनचल्तीमा बाँसको गुन्डी थिएन । त्यसैले सबैलाई बाँसको गुन्डी नौलो लाग्यो । हामीले बाँसको पंखा नौलो कोशेली लगेकाले बँसगोडरिया भन्न थालियो र पछि यही नै स्थापित भयो । अहिले यही नै हाम्रो थर बँसगोडरिया भएको छ ।

स्रोत: मौरंगे थारू (५७) किसान । वीरेन्द्रनगर नगरपालिका-२ तिलपुर, सुर्खेत ।

भुरपुज्वा

हरेक वर्ष थारू समुदायमा आफ्ना पुर्वजहरूको सम्भनामा दसै पुजे चलन छ । यस अवसरमा आफ्नो पुर्वजहरूलाई निम्तो गरेर मिष्ठान्न पक्वानसहित सम्मान गर्ने चलन पनि छ । जसमा कुखुरा, बोका, सुंगुर लगायतका पशुपन्छी पुजे चलन छ । यसक्रममा एउटा परिवारमा यस्तो समस्या आयो । दसैमा पुजे कुखुरा उपलब्ध हुन सकेन । घरमा त थिएन नै, बाहिर गाउँमा खोज्दा समेत नभेटिएपछि त्यो समस्या भएको थियो । यस्तो समस्या आइसकेपछि अब के गरौं, के गरौं भयो ।

जहाँ समस्या त्यहाँ उपाय भने जस्तै त्यसै घरमा अघिल्लो दिन कुखुरा काट्दा भुँडी (भुर) फाल्न बिसिएका थिए । त्यही भुँडी पुजे भएपनि दसै मनाउनु पर्‍यो भनेर घरमुलीले देउता पुजा त्यही भुँडी पुजेछन् । त्यसपछि उनलाई भुरपुज्वा भन्न थालियो । कालान्तरमा गएर त्यही नै उनको सन्तानहरूको थर पनि भुरपुज्वा कायमै रह्यो ।

अर्को तर्कअनुसार एउटा घरमा एकजना उमेर पुगेकी महिला थिइन् । उमेरकै कारण उनको सबै दाँत भरेका थिए । उनलाई मासु खान गाह्रो हुन्थ्यो । अरुबेला कुखुराको मासु खान नपाइने, खानलाई दसै पखिनुपर्ने हुन्थ्यो । दसै आएपछि उनले सोच थालिन् । घरकाले कुखुरा पुजे भने मलाई मासु खान गाह्रो हुन्छ, वरु कुखुराको भुँडी पुजे भने नरम हुन्छ, म खान पनि सक्छु । त्यसैले यो वर्ष दसैमा कुखुराको भुँडी पुजे भन्ने सोच बनाइन् र भनिन् पनि । हो, न हो, पुराना पुर्खाले भनेको पनि मान्नु पर्छ भनेर घरका सबैले यो कुरा माने । दसै आएपछि कुखुरा काटेर भुँडी पुजे । त्यसपछि उनीहरूको सन्तानलाई भुरपुज्वाक सङ्खान भन्न थाले पछि यही भुरपुज्वा नै थर हुन पुग्यो ।

दाड देउखुरी क्षेत्रको मिथकः

खवसिया

कुनै समयमा एक चेलीको छिमेकी गाउँमा विवाह भयो । उनको घर परिवारमा लोग्ने-स्वास्ती बाहेक कोही थिएन । चाड पर्व आयो भने घरमा ताल्चा मारेर हिंड्नु पर्थ्यो । त्यसैले माइतीले पनि यो कुरा बुझेर खास खास पर्वमा मात्रै बोलाउँथे । यस्तै आज-आज भोलि-भोलि भन्दा-भन्दै दसैं पनि आइपुग्यो । दसैंमा उनको भाइ लिन आइपुग्यो । तर उनको घरमा उनी बाहेक दसैंमा पूजाआजाका लागि सहयोग गर्ने कोही थिएन । अर्को कुरा भाइ आएको बेला मांसहारी खाना खुवाउन पाए राम्रो हुन्थ्यो भन्ने पनि थियो । तर घरमा भोलि विहान पुज्जलाई एउटा मात्रै कुखुरा थियो, अर्को थिएन ।

उनले एउटा उपाय सोचिन् । भोलि पुज्जुपर्ने देउता आजै पुजे भने माइती पनि समयमा जान पाइने र भाइको स्वागत पनि राम्रोसँग गर्न पाउने हुन्छ । त्यसैले उनले आफ्नो पतिलाई पहिलो दिन नै देउता पुज्ज लगाइन् । यसो गर्दा अघिल्लो दिनको काम पनि सकियो र लिन आएको भाइको पनि स्वागत भयो । अनि समयमा आफू पनि माइती जान पाइन् । यसरी समयभन्दा अगावै खाने व्यक्तिलाई थारू समुदायमा खवसिया भनिन्छ । पहिल्यै पुजेर खाएकोले उनको थर नै खवसिया भन्न थालियो ।

घोटैली

दाड थारू समुदायको आदिम थलो हो भनेर विभिन्न अनुसन्धानकर्ता र इतिहासकारले भन्दै आएका छन् । थारू समुदायको अधिकांश थर निर्माण पनि दाड जिल्लाकै घटना, स्थान नै विशेष आधार बनेको पाइन्छ । घोटैली थर निर्माणमा पनि दाडकै घोराही उप-महानगरपालिका-१० अमराइमा रहेको मन्ठोरिया ठानसंग जोडिएको छ ।

किम्बदन्तिअनुसार एक पटक ठूलो चर्म रोगको महामारी फैलियो । मान्छेहरू मरेर पुरै गाउँ नै सुनसान हुने अवस्था आयो । गुर्वा वैद्यले पनि त्यो रोगको निवारण गर्न सकेनन् । सबैतिर हाहाकार भयो । भएभरको गुर्वाहरू बोलाएर आछटपाटी गर्दा समेत साम्य हुने कुनै संकेत देखिएन । गुर्वाहरू आफै त्यही रोगको शिकार हुन थाले ।

यसैबीच एकजना गुर्वाले सपना देखे । सपनामा एक अप्सरासँग भेट भयो । उनी निकै सुन्दर थिइन् । वास्तवमा उनी देवी थिइन् । उनी अप्सराको भेषमा रोगको निवारणका लागि प्रकट भएकी थिइन् । उनलाई देखेपछि गुर्वाले आफ्नो समस्या दर्शाए । देवीले उनको कुरा सुनेर भनिन् । मन्ठोरियामा एउटा कुवा छ, जुन ठूलो जाँतोले ढाकिरहेको छ । त्यो कुवाको जाँतो हटाएर पानी ल्याउन सक्छौ र त्यही पानीले सफासँग नुहाएर पानी खायो भने यो सबै रोग निको हुन्छ भनेर भनिन् र केही बेरमा उनी अलप भइन् ।

गुर्वाले देवीले भनेकै जस्तै गरे । रोग निको भयो । यसैगरी रोग लागेका मानिसहरू पनि मन्ठोरियाको कुवाको पानीमा सफा (थारू भाषामा घोटैल) सँग नुहाउन थाले र रोग पनि पूर्ण रूपमा निको भयो । यसरी घोटैल (सफा) भएर नुहाएमा चर्म रोगजस्ता महामारी पनि निको हुन्छ भनेर सिकाउने उनै देवीको नाम पछि घोटैली हुन पुग्यो । त्यहाँ नुहाएर निको हुने परिवार घोटैली भनिन थाले । उनका अनेक नामहरू छन् जस्तै जस्तै ठाउँ अनुसार चौढर्या, पिटोर्न्या आदि पनि भनिने गरिन्छ ।

-स्रोतः गजलाल थारू (७६) घोराही उप-महानगरपालिका-८ बुढौरा, दाड

चमार (मजगैयाँ)

एक किम्बदन्ती अनुसार एक थारूको विहेमा चमार ढोल बजाउन आए । विहे नसकिदै उनको घरबाट अचानक बोलावट आयो । चमारले छिट्टै आजै आउँछु भनेर ती थारूको घरबाहिर ढोल टाँगेर हिंडे । विहेभोजको रमभ्रम सकियो तर ती आएनन् । पछि घरबाहिर टंग्याइएको ढोल आफै आफै बज्न थाल्यो । थारू गुरुवा (धामी) हरूले जोखाना हेर्दा चमारले देउताको रूपमा स्थान माँगेको बताए । ती थारूले अपशकुन हुने ठानी चमारको नाममा पनि पूजाको भाग प्रसाद चढाउन थाले । यसरी ढोल बज्न छाड्यो । तर चमार देउतालाई पूजा गरेको भनेर तिनको थर नै चमार भयो ।

अर्को किम्बदन्ती अनुसार एक थारूको विहेमा चमार ढोल बजाउन आए । विहे सकिएपछि उनीहरू फर्किए । फर्किँदा त्यही विवाह भएको थारूको घरको पछाडिपट्टि टंग्याएर गएका थिए । उनीहरू गएको लामो समयसम्म फर्केनन् । पछि ढोलको काठ जति सबै घुनले खाइदिए, छाला मात्रै बाँकी रट्यो । घरमा छाला मात्रै टाँगिएको देखेर गाउँलेहरूले चमार भन्न थाले, कालान्तरमा आएर त्यही नै थर बन्यो । समयक्रम अनुसार चमार भनेको दलित भित्रको एक समुदाय बुझाउने भएकाले आफ्नो मौलिक थर परिवर्तन गरी अहिले मजगैयाँ लेख्न थालेका छन् ।

(स्रोत: विरानन्द चौधरी (५४) लमही-३, उत्तर मजगाउँ)

चिल्लरहवा

पुरानो जवानामा एक किसान जग्गा जोत्न गए । जुन जग्गा उनी जोत्न गएका थिए, त्यो जग्गा भूतको कब्जामा थियो । भूतले कसैलाई खनजोत गर्न दिदैनथ्यो । त्यस दिन किसानलाई देखेर भूत आइपुग्यो । किसानलाई जोत्नबाट रोक्यो । किसान चतुर थिए । उनीले जोत्ने अडान लिए । यसरी किसानले न मानेपछि भूतले एउटा सर्त राख्यो । यदि यो जग्गा जोत्ने हो भने मलाई भोग चढाउनु पर्छ । यति कुरा गर्दा किसान आपतमा परे । उनीसँग बोका, सुंगुर, कुखुरा केही थिएन । कसरी भूतलाई मञ्जुर गराउने भनेर दोधारमा परे । तर पनि उनी हुन्छ भनेर मञ्जुरी सुनाए र खेत पनि जोते । केही दिनपछि किसान फेरि खेत लगाउन जान्छन् । भूत फेरि आइपुग्छ र सोध्छ खै त मलाई भोग दिएको ? किसानले अभै मैले सबै तयारी गरी भ्याएको छैन, भ्याएपछि दिन्छु भनेर कुरा टारे । त्यसपछि उनले कुनै वास्ता गरेनन् । केही समय पछि खेतमा उनी पानी हेर्न गए । भूत फेरि टुपलुक्क आइपुग्यो । पहिलेको जस्तै भोग माग्थे । किसान पनि तयारी नपुगेकोले न दिएको भनेर उसलाई मनायो । धान काट्ने बेला पनि त्यसै गयो ।

धान बोक्ने बेला फेरि भूत आइपुग्यो । यस पटक भूत रिसायो । सँधै मलाई ढाँट्छस् मात्रै, मेरो सराप भो । “तैले दाँइ गरेको धान एक घानमा एक मुरी मात्रै फल्छ ।” किसान पनि चलाख थिए । एक खेप धानको एक घान बनाएर दाँइ गर्न थाले । प्रत्येक पल्ट एक मुरी धान भित्र्याउन थाले । यता भूतको भोगको आश मरेको थिएन । ऊ खल्यानमै आइपुग्यो र फेरि किसानसँग भोग माग्नु थाल्यो । यस पटक किसान रिसायो र भन्यो, ‘ल ठिक छ, तँलाई चाहिएको एक थोपा रगत त हो, ल यही रगत खा !’ आफ्नो कपालको जुम्माको (चिल्लर) उसलाई चढाइदियो । त्यसपछि उक्त किसानलाई चिल्लर पुज्वा भन्दा भन्दै उनको शाखा सन्तानको थर नै चिल्लरहवा हुन पुग्यो ।

-स्रोत: जगवीर चौधरी, अध्यक्ष चिल्लरहवा समाज दाङ ।

जँरपुज्वा (भगोरिया)

पुर्खाहरूको भनाइ अनुसार एक चेलीको विहेपछि पनि सन्तान भएन । पछि उनी सुँढेनीको काम गर्न थालिन् । सुँढेनी काम गर्दा सबैले स्वागतमा जाँडपानीले स्वागत गर्थे । उनी जाँड बाहेक रक्सी खाँदैन थिइन् । पछि उनको कालगतिले मृत्यु भयो । थारू संस्कृति अनुसार निसन्तान महिलाको घर र माइतीमा पनि काजक्रिया गर्नुपर्ने भएकोले दुबैतिर गरियो ।

केही समयपछि विभिन्न संकेतहरू देखिन थाले । पछि गुर्वासँग आछट पाटी गर्दा चेलीले थान खोजिरहेको छ, भनेपछि थान दिएर उनको प्रिय खान्की जाँड पुज्ना थाले । यसले घरमा राम्रो भयो । कालान्तरमा आएर जाँड पुज्ने भएर जँरपुज्वा थर भयो ।

-स्रोत: मन्सिराम चौधरी (५६) लमही नगरपालिका-३, उत्तर मजगाउँ, देउखुरी ।

अर्को तर्कअनुसार घरमा एक जना भगत थिए । उनले विहेवारी गरेका थिएनन् । भगत भएकोले माछा, मासु, दारू केही खाँदैन थिए । तर, उनले जाँड भने खान्थे । उनी नाचगानमा निकै सौखिन थिए । नाचगानमा बहुत रमाउँथे । त्यसैले उनले महिलाको जस्तो नाक पनि छेदन गरेका थिए । तर उनको जवान छँदै मृत्यु भयो । मृत्युपश्चात थारू संस्कार अनुसारको रोटी भात दिनेबेला जाँड पनि दिएका थिए । पछि घरमा अनेक विपतका संकेतहरू देखिन थाल्यो र जोखना हेराउँदा गुर्वाले ठान (स्थान) खोजेको भनेपछि घरको डेहुरारमा उसको ठान दिएर जाँडको छाँकी चढाएर पूजा गरे । यसरी उनको हरेक दसैँमा विशेष जाँड 'नक्छेडियक जाँर' भनेर बनाउनु पर्छ र त्यही जाँड पूजिन्छ । त्यसरी जाँड पुज्नेहरू जँरपुज्वा भए ।

-स्रोत: हरिप्रसाद चौधरी (५३) अध्यक्ष-जँरपुगवा गोट्यार समिति, देउखुरी ।

अर्को भनाइ अनुसार कुनै समय एक जना मगर थरका व्यक्ति गाउँ डुल्न आए । उनी धेरै जाँड खान्थे । एक दिन उनको मृत्यु भयो । घरमै मृत्यु भएपछि उनलाई बाहिर लगेर गाडियो । तर केही समयपछि उनको आत्माले दुःख दिन थाल्यो । गुर्वा कहाँ गएर जोखाना हेराउँदा गुर्वाले मगरले त ठान खोज्दैछ । यदि उसलाई कुनै ठाउँमा ठान दियो भने शान्त हुन्छ भनेपछि उसको एक कुना ठान राखियो र उनी जाँड खाने भएकोले उनको ठानमा पनि जाँड छाँकीको रूपमा पुज्ना थालियो । यसरी कालान्तरमा त्यसरी पूजा गर्नेहरूको थर नै जँरपुज्वा हुन गयो ।

तर, उनै जँरपुज्वाहरू दाडका जमिन्दारहरूले निकै सताउन थालेपछि आफ्नो गाउँठाउँ छाडेर भागेर बाँके बर्दिया, कैलाली, कञ्चनपुर गए । यसरी भागेर गएको हुनाले उनीहरूलाई भगोरिया भनिएको हो । अर्को कथन अनुसार दाडको भगवारबाट बसाई सरेर अन्यत्र गएकोले बसाई सरेर आएको गाउँको नामबाट भगोरिया भनिएको हो ।

-स्रोत: माधवप्रसाद चौधरी (५७) वडाध्यक्ष घोराही उपमहानगरपालिका-३ भिडनी दाड ।

दहित

कुनै समय दाडको उर्वर फाँटमा एक नामी गुर्वा थिए । उनको चार भाइ छोराहरू थिए । ती चार भाइ मध्य एक जनाको मात्रै दुइटी छोरीहरू जन्मिए । छोरीहरू जवान भए । विवाहको कुरा चल थाल्यो । कान्छी छोरीलाई धेरैले रुचाउँथे र उनको विवाह चाँडै भयो । कान्छी विवाह भइसक्दा जेठीको नहुनुमा समाजले पनि गलत दृष्टिकोणले हेर्न थाल्यो । घरमा पनि कुरा उठ्न थाल्यो । घरका महिलाहरूले पनि दवाव दिन थाले । चारै भाइहरूले पनि आफ्नो जोरबलले दुलहा खोजे तर भेटाउन सकेनन् । उपाय न लागेपछि एक दिन घरका महिलाहरूले यदि दुलहा नभेटाए घर न फर्किनु र कुनै घरकाले खान दिएमा छाता र लड्डी नछोड्नु भनेर पठाएका थिए ।

उनीहरूले दिनभरि खोजे, अर्को दिन पनि खोजे तर दुलहा भेटाउन सकेनन् । एक दिन भूमक साँभ पयो । बास बस्न भनेर एक घरमा पसे । त्यो घर अहिरको थियो । यसरी राती बास मान्न आएपछि अहिरले सोध्यो, 'तपाईंहरू कहाँबाट आउनु भयो ? केही खाएर आउनु भयो कि भोकै प्यासै आउनु भयो ? उनीहरूले सबै वृत्तान्त सुनाए ।

अहिरको पनि एउटा जवान छोरा थियो । उनीहरूले अहिरको जवान छोरो देखेपछि उसैसँग छोरीको विवाह गर्ने प्रस्ताव राखे । अहिरले जातभातको कुरा सुनाउँदै भन्यो, 'हामी त अहिर हौं, हाम्रो घरमा भैसी पाल्छौं दुध, दही, घ्यू मट्टा खान्छौं । तपाईंहरू माछ, मछरी, दारु जाँर खानु हुन्छ । त्यसैले खानपिन केही मिल्दैन । कसरी बहारी बनाउन सकिन्छ ।'

अहिरको तर्क ठिकै थियो । तर उनीहरूलाई जसरी भए पनि छोरीको दुलहा खोज्नु थियो । त्यसैले जस्तोसुकै अवस्था भएपनि अहिरलाई स्वीकारी दिन वाचा कबुल गराए । यता अहिरले पनि छोरासँग सल्लाह गर्‍यो । छोराको स्वीकृति दिएपछि विवाहको टुङ्गो लाग्यो । उनीहरू घर फर्किए ।

केही दिनपछि धुमधामसँग विवाह भयो । थारू गुर्वाकी छोरीसँग विवाह भएपछि ज्वाइलाई पनि अहिरबाट थारूमा रूपान्तरण गर्नका लागि पहाँट लिने निधो गरे । सोही अनुरूप अहिर आफ्नो तर्फबाट खानपिनको लागि पाहुन बोकेर आउँछ । पाहुनमा अहिरको घरमा भएको दुध दही मात्र थियो । गाउँका सबै गाउँलेहरूलाई दही खुवाएर जात रूपान्तरण गरे । यसरी दही खुवाएर थारू बनाइएकोले अहिरको नयाँ पुस्तालाई दहित भन्न थालियो ।

यसरी पहाँट लिइसकेपछि जात त रूपान्तरण भयो तर सांस्कृतिक रूपमा त्यो परिवार परिवर्तन भएको थिएन । घर सामान्य संसारिक दिनचार्य चलिरहेको थियो । जब दसैं आयो । सबै घरमा रमभूम रौनक थियो । तर उनको घर सुनसान थियो । सँधै दसैंमा माइतीघर रमाइलो रहने, यसपाली सुनसान भएपछि उनलाई पनि नरमाइलो लाग्यो र आफ्नो माइतीको देउता चोरेर ल्याएर स्थापना गर्ने सोचिन् । एक दिन चोरेर ल्याइन् पनि । यो कुरा आफ्नो पतिलाई सुनाइन् । तर पतिले सहजै स्वीकार्न सकेनन् र भने तिमीले चोरेर ल्याएको देउता तिमीले नै पूज, म त यो काम गर्दिन । तिमीले रहर गरेर ल्याएको देउता घरभन्दा बाहिर लगेर उतै पूज । त्यस दिनदेखि पत्नीले आफैँ पुज्नु थालिन् । र अहिले पनि यो चलन कायमै छ । डंगौरा थारूमा दहित महिलाहरूले मात्रै दसैं पुज्ने चलन छ, अरु आम थारूमा पुरुषहरूले नै दसैं पुज्छन् ।

-स्रोत: कनैलाल चौधरी (४१) घोराही उप-महानगरपालिका-८ बुढौरा, दाड

अर्को कथन अनुसार उहिलेको जमानामा एउटा निकै धनी परिवार थियो । त्यो घरमा धेरै गाई गोरुहरू थिए । गाईगोरु हेर्ने काम छिमेकी गाउँको एक अहिरले गर्थे । उनको एउटा जवान छोरो पनि थियो । केही समय पछि अहिरको बुढाबुढीको मृत्यु भयो । बुढाबुढी मरेपछि गाईगोरु स्याहारने काम छोराले गर्न थाल्यो । समय बित्दै गयो । केटो जवान पनि भयो । जवान भएपछि उसको विवाह गरिदिने कुरा उसको मालिकले घरमा चलाए । दुलही खोज्ने कुरा आयो । यसैबेला घरमालिकले आफ्नै छोरी दिने कुरामा राजी भए । उसको विवाह आफ्नै मालिकको छोरीसँग भयो ।

केही दिनपछि मालिकको घरमा फेरि अर्को कुरा चलन थाल्यो । ज्वाइ त अहिरको सन्तान हुन् । उहाँलाई अब रूपान्तरण गरेर थारू बनाउनु पर्‍यो भनेर । यसको लागि पहाँट लिनु पर्छ । यसरी घर सल्लाह भइसकेपछि एक दिन दुलहा केटालाई यो प्रस्ताव राखे । केटो मञ्जुर भयो । तर उसलाई पहाँट लिँदा के के गर्न पर्छ भनेर थाहा थिएन । त्यसैले आफूले गर्नुपर्ने कुरा आफ्ना ससुरासँग सोध्यो । ससुराले जवाफ दिए, 'सुंगुर, बोका-खसी, भेडा, कुखुरा मारेर गाउँभरिका मानिसलाई खाना खुवाउनु पर्छ ।' यो कुरा सुने पछि जवाफमा केटोले भन्यो, 'मेरो घरमा त सुंगुर, बोका-खसी, भेडा, कुखुरा केही छैनन् । कसरी खुवाउन सक्छु । म अहिरको जात, मेरो घरमा गाईभैसी मात्रै छन् । त्यसले सबैलाई दही खुवाएर पहाँट लिन मिल्दैन ससुराज्यू ?'

उसको ससुराले पनि मञ्जुरी जनाए । त्यसपछि गाउँभरिका मानिसहरूलाई निम्त्याएर दही खुवाएर पहाँट लिएर अहिर छोरालाई थारू बनाइयो । यसरी दही खुवाएर थारू बनाएकोले सबैले दही-दही भनेर सबैले खिसि गर्न थाले । दही-दही भन्दाभन्दै पछि दहित हुन पुग्यो ।

दुलहीको बुवा गुर्वा थिए । त्यसैले गाउँमा भारफुक गर्न जाँदा भारफुक गरेवापत मीठा मीठा परिकार, माछा, मासु आउँथ्यो । दुलहीलाई लागेको थियो कि माइतीको यही देउताले हो हामीलाई माछा, मासु र मीठो पक्वान खुवाउँछ । त्यसैले एक दिन माइती गएको बेला माइतीको देउता चोरेर ल्याइन् र आँगनमा एक कुनामा लुकाएर राखिन् । सो कुरा आफ्नो पतिसँग राखिन् । पतिले पनि सहमति जनाए र भने, 'ठीक छ, ल्याइसकेको देउता किन फिर्ता गर्नु ? बरु यो देउता तिमीले नै पुज्नु पर्छ । किनकी के कसरी पुज्नु पर्छ भन्ने कुरा मलाई त केही थाहा छैन । तिमीलाई त सबै कुरा थाहा छ । त्यसैले अहिले तिमी जुन ठाउँमा देउता राखेका छौ । त्यही ठाउँमा ठान पनि बनाइदेउ ।' त्यसैले दहितहरूको देउता आँगनमा हुन्छ । त्यति मात्रै होइन, उनीहरूले दसैं पुज्ने केही सामग्री चोरेर ल्याएर पनि पुज्नु पर्छ । जुन मान्यता अहिले पनि छ ।

-स्रोत: शेरबहादुर चौधरी (४९) लमही नगरपालिका-६, लंगडी, देउखुरी, दाङ ।

दहित थरमा पनि धेरै उपथरहरू पनि रहेका छन् । उनीहरूको परिवार जसरी घर छुट्टिदै गए । विभिन्न घटनाक्रम, ठाउँ र संस्कृतिले उनीहरूको हरेक भाइको पनि आफ्नो अलग्गै पहिचान रहेको देखिन्छ । जस्तै केही समय अगाडिसम्म थारू समुदायमा गोरु डाम्ने चलन थियो । यसरी गोरु डाम्ने क्रममा एकथरि दहितहरूको गोरुको मलद्वार छेउमा दुइ वटा धर्को तानेर डाम्ने चलन छ । यसरी मलद्वार अर्थात् गाँर डाम्ने दहितलाई गाँरडग्गा दहित भनिन्छ भने गोरुको शरीर नापेर पुच्छर काट्ने दहितलाई पुछकटवा दहित, पुच्छर नकाट्ने दहितलाई नम्पुछिया भनिन्छ । त्यसैगरी स्थान विशेषका थरहरू रहेका छन् । जस्तै दाङको लखवारवाट बसाँइ सरेकाहरू लखोर्या दहित । यसैगरी काँज (बासी माँडको अमिलो भोल) पुज्ने दहितलाई काँजपुजा, मृत्यु संस्कारमा पुतला बनाएर संस्कार गर्ने दहितलाई पुटलहि दहित भन्ने गरिएको पाइन्छ ।

पुटलहि दहित

कुनै समयमा एक जना मानिस नदीमा माछा मार्न गए । माछा मार्न गएको बेला उनी नदीमै बेपत्ता भए । बेपत्ता भएपछि उनको मृत्यु भयो भन्ने उनको परिवारलाई विश्वास भयो । तर उनको परिवारमा संस्कार कसरी पुरा गर्ने भन्ने कुरा चिन्ता हुन थाल्यो । पछि कुशको पुतला बनाएर संस्कार पुरा गरे । पछि यही चलनले निरन्तरता पायो । अहिले पनि मृतकको पुतला बनाउने चलन छ । यसरी पुतला बनाएर मृत्यु संस्कार पुरा गर्ने भएकोले त्यस खलकका दहितहरूको थर पुटलहि दहित हुन पुग्यो ।

-स्रोत: जग्गु चौधरी (५७), दाङ

बखरिया उल्टहा

कुनै गाउँमा एक जना बाहुनको घर थियो । बाहुनको घरमा थारू समुदायका मानिसहरू कमैयाँ कम्मलहरी बसेका थिए । त्यही गाउँकी एकजना चेली उनै बाहुनको घरमा काम गर्थिन् । हरेक बिहान बाहुन बाजे सुनको घन्टी बजाउँदै पूजा गर्थे । उक्त चेलीलाई बाहुनले बजाएको सुनको घन्टीको धून खुब मन पर्थ्यो । सुनौलो रंगको त्यो घन्टी भन्नु सुन्दर लाग्थ्यो । एक दिन घरमा कोही नभएको बेला तिनै चेलीले घन्टी चोरेर ल्याइन् । घन्टी चोरेर त ल्याइन् तर, लुकाउने कहाँ हो भनेर अर्को समस्या आइपुग्यो । पछि उनले धान राख्ने बखारी (भकारी)मा लुकाएर राखिन् । त्यो घन्टी कसैले पनि पत्ता लगाउन सकेनन्, सुरक्षित रह्यो । पछि त्यही बखारीमा राखिएको घन्टीको पूजा गर्न थाले । यसरी बखारीमा देउता लुकाएको कुरा धेरै पछि थाहा भयो । यो रहस्य थाहा पाएपछि सबैले बखरिया उल्टाहा भन्न थाले ।

-स्रोत: जगवीर चौधरी (५९) दाङ

बौखही उल्टहा

कुनै जमानामा एउटा परिवारको खरले छाएको कच्ची घर थियो । त्यो प्रत्येक वर्ष बैशाख, जेठ पर्दा हावा हुरीले उडाइ दिन्थ्यो । बर्खामा घर चुहने हुन्थ्यो । यसरी धेरै दुःख पाउँथे । यसरी पटक पटक घर उजाडिएपछि उनीहरूले सल्लाह गरेर घर नै उल्टो बनाए । उत्तर तिर हुनुपर्ने संरचना दक्षिण र दक्षिण हुनुपर्ने संरचना उत्तर पारेर बनाए । त्यसपछि उनीहरूको घर हावा हुरीले उडाउन छोड्यो । उल्टो घर बनाएकोले सबैले उल्टहवा भन्न थाले । पछिसम्म यही कुरा कायम रह्यो र उल्टहा नै थर रहन गयो ।

सतगौवाँ/सतगैया

दाङको देउखुरी उपत्यका कुनै समय ६ वटा क्षेत्रमा बाँडिएको थियो, जसलाई प्रगन्ना भन्ने चलन थियो । ती ६ प्रगन्नामध्ये सात गाउँ प्रगन्नाको त्यहीका स्थानीय सतगौवाँ/सतगैयाहरूको पूर्खाहरू मालिक थिए र व्यवस्थापन पनि उनीहरूले हेर्ने गर्थे । पछि सतगौवाँ भन्दाभन्दै थर नै सतगौवाँ हुन पुगेको हो ।

-स्रोत: खड्गबहादुर चौधरी (७३) अध्यक्ष-सतगौवा समाज संघ, देउखुरी ।

अर्को तर्क अनुसार कुनै समय सतगौवाँहरूको ठूलो परिवार थियो । तिनै परिवार घर छुट्टिदा सात वटा गाउँमा बाँडियो । पछि तिनीहरूलाई नै सतगौवाँ भन्न थालियो ।

-स्रोत: रामप्रसाद चौधरी (५१) सचिव-सतगौवा समाज संघ, देउखुरी ।

त्यसैगरी अर्को भनाइ अनुसार नेवार जातिसँग बिहेवारी गरी जन्मेका सन्तानहरू सात गाउँसम्म फैलिएर रहेको मौजामा उनीहरू नै हर्ताकर्ता मालिक भएकोले स्थानीयले सतगौवाँ भन्दाभन्दा भन्दै सतगौवाँ थर स्थापित भएको हो ।

-स्रोत: कुन्ननारायण चौधरी(६४)सल्लाहकार-थारू कल्याणकारिणी सभा, देउखुरी ।

सोनपुरिया कुसुम्ह्याँ

कुनै समय एक घरमा एक जनाको मृत्यु भयो । थारू समुदायको मृत्यु संस्कारअनुसार सबै रीत गर्दा त्यहाँ सोनपानी (सुनपानी) दिने बाभन (पुरेत) भेटिएन । नभेटिएपछि समस्या देखा पर्‍यो । पछि सबैको सल्लाह अनुसार त्यही परिवारबाट तेल-पानी चलाउन सक्ने नियमको विकास गर्ने कुरामा सहमति भएपछि तेल-पानी, सुन-पानी दिने काम शुरु भयो । कालान्तरमा पछि उनीहरूको सुनपानी चल्ने भएकोले यो सोनपुरिया कुसुम्ह्याँ थरको रूपमा स्थापित भयो ।

-स्रोत: धनिराम चौधरी सोनपुरिया कुसुम्ह्याँ (५६) दाड

मड्वा, भँवा, जगनठ्या, डेमनरौरा

दाड उपत्यकाका थारू समुदायको सन्दर्भमा थारूका थर उपथरबारे एउटा किम्वदन्ती छ । दाड उपत्यकालाई थारू समुदायले प्रशासनिक प्रयोजनका दृष्टिले अगला सवारी, पछला सवारी, छिल्ली, पाटु र पछला प्रगन्ना गरी पाँच प्रगन्नामा विभाजन गरेका थिए । प्राचीन कालमा थारू समुदायमा एकजना घनपट नामका प्रसिद्ध व्यक्ति थिए, जसका मड्वा, भँवा, जगनठ्या, डेमनरौरा गरी चार भाइ छोरा थिए । तिनै चार भाइका नामबाट मुख्य थर र यिनै थर अन्तर्गत उपथरहरू प्रचलनमा आएको विश्वास छ (दिवस र प्रधान, सं, २०६५: ३५) ।

बारा, पर्सा, रौतहट क्षेत्रको मिथक:

चौधरी

पहिले थारू समुदायमा जमिनदारी प्रथा थियो । एउटै जमिनदारको हजारौं विघा जमिन हुन्थ्यो । जमिनदारहरूले विपन्न वर्गका जग्गा जमिन नभएकाहरूलाई खेतको र घरको काम गर्नको लागि जिरैता दिने चलन थियो । त्यो समयमा जमिनदारहरूले जोतहा किसानहरूलाई अनाज, जीविकोपार्जन गर्नको लागि रूपैयाँ पैसा ऋण दिने गर्थे । र आफ्नो अधिनमा जोतहा किसानहरूलाई राख्थे । किसानहरू जमिनदारको सेवाका लागि रहन्थे । थारू समुदायका धनी जमिनदारहरूले आफ्नो शान, मान, इज्जतका लागि चौधरी थर लेख्न थाले । तर अहिले थारू समुदायमा मात्र चौधरी नभएर अन्य जातिहरूमा पनि चौधरी थर लेख्ने गरेको पाइन्छ ।

-निलम चौधरी र सुरेश चौधरीसँग २०७७/०७/०१ को कुराकानीमा आधारित)

अर्को भनाइअनुसार जंगबहादुर राणाले कर उठाउन केही निश्चित मान्यजन थारूहरूलाई जिम्मेवारी दिएका थिए, जसलाई चौधरी पद दिइयो । कालान्तरमा सबै थारूले चौधरी नै लेख्न थाले ।

अधिकारी

राणा भारदारहरू तराईको जंगलमा सिकार खेलन दल बलका साथ पुग्ने गर्थे । जंगी पोशाकमा हात्ती, घोडामा सवार राणाहरूलाई देख्ने वितिकै गाउँलेहरू डरले घर घरमा लुक्थे । एक दिन राणाहरू जंगलबाट शिकार खेलेर गाउँ फर्किनै लाग्दा गाउँलेहरू राणाहरूलाई देखेर डरले लुक्न थाले । तर एक जना मानिस निडर भएर उभिइरहे । राणा भारदारका टोली नेताले ती निडर गाउँलेलाई भन्यो, 'हामीलाई देखेर तिमी भागेनौ, तिमी साहसी र निकै आँटिलो रहेछौ । अबदेखि यो गाउँमा तिमिले अधिकार गर्नेछौ । त्यसबेलादेखि ती निडर गाउँलेको थर नै अधिकारी हुन गयो ।

(रामचन्द्र अधिकारीसँग मिति २०७७/०७/१८ को कुराकानीमा आधारित)

राय

कुनै समयमा थारूहरू राजा थिए । राजा महाराजाले राज्य चलाउनको लागि मन्त्रीहरू नियुक्त गर्नु स्वभाविक थियो । राजाले मन्त्रीहरूसँग राय, सल्लाह, विचार माग्थे । राजाले राय सल्लाह दिने मन्त्रीलाई राय सम्बोधन गरेर बोलाउथे । पछि राय सल्लाह दिने थारू मन्त्रीको थर नै राय हुन गयो ।

(रमाकृत चौधरीसँग मिति २०७७/०७/१९ को कुराकानीमा आधारित)

खाँ

जब भारतमा मुस्लिम शासकहरूले हिन्दु राज्यहरूलाई आक्रमण गर्न थाले तब आफ्नो प्राण जोगाउन धेरै मानिसहरू नेपालको जंगलमा प्रवेश गरे । उनीहरू मुसलमानहरूको आक्रमणबाट जोगिन 'खान' थर लेख्न थाले । लामो समयको अन्तरालपछि जब पृथ्वी नारायण शाहले हिन्दु धर्महरूलाई प्राथमिकता दिन थाले, त्यसपछि खान थारूहरू आफूलाई सुरक्षित महसुस गरी खान शब्दलाई परिमार्जित गरी खाँ लेख्न थाले ।

(लक्ष्मण खाँ थारूसँग मिति २०७७/०७/१० को कुराकानीमा आधारित)

बन्ठा

पहिले जमिनदारहरूले आफ्नो शान मान, इज्जतको लागि घोडा रेखदेख गर्न तबेलामा हेरालु राख्थे । घोडालाई दानपानी ख्वाउने, हेरचाह गर्ने व्यक्तिलाई बन्ठा भनिन्थ्यो । त्यही बन्ठा परिवारबाट जन्मेको सन्तानहरू बन्ठा भनेर बोलाइन थाले ।

(हृदय नारायण चौधरीसँग २०७७/०८/२० को कुराकानीमा आधारित)

दास

ईश्वरको भक्तजन, श्रद्धालु व्यक्ति, ईश्वरको सेवामा पुजा पाठमा आफ्नो सम्पूर्ण जीवन समर्पित गर्ने व्यक्तिलाई दास भनिन्थ्यो । त्यस भक्तजनको परिवारबाट जन्मेको सन्तानलाई दास भनेर गाँउहरूले बोलाउन थाले । पछि तिनीहरूको थर नै दास हुन गयो ।

(अर्जुन दाससँग २०७७/०९/१५ को कुराकानीमा आधारित)

पञ्जियार

जमिनदारहरूको घरमा पञ्जिकृत गर्ने वा लेखाजोखा गरिदिने व्यक्तिलाई पञ्जियार भनेर गाउँहरूले सम्बोधन गर्थे । लेखपढ गर्ने परिवारका कारण थारू समुदायमा पञ्जियार शब्द सम्माननीय, आदरणीय मानियो । त्यसैले लेखापढी गर्ने परिवारले आफ्नो थर पञ्जियार लेख्न थाले ।

(नन्दकिशोर पञ्जियारसंग २०७७/०७/२८ को कुराकानीमा आधारित)

सुनसरी, मोरङ क्षेत्रको मिथक:

गच्छदार

थारू गाउँको अगुवा बरघर हुन्छ । जसलाई स्थान विशेष अनुसार ककनदार, महटाँवा, भलमन्सा भनिन्छ । सुनसरी, मोरङका थारू गाउँमा अगुवाको रूपमा मुखिया राख्ने चलन छ, जसलाई गच्छदार भनिन्छ । पछि यही नै एउटा थर भयो । (रेग्मी: २०३५) ।

राउत

राणाहरूको पालामा थारूका धेरै थरको नामकरण भएको भनाइ छ । थारूहरू हात्ती कज्याउन सिपालु थिए/छन् । राणाकालमा हात्ती चढाए वापत थारूहरूले बकसस्वरूप भूमि प्राप्त गरेका थिए । 'राउत' कुनै पनि शाही हात्तीसारका नेता हुन्थे । उनीहरूको उच्च स्थान हुन्थ्यो, जसका लागि राउतले सम्मानस्वरूप फेटा प्राप्त गर्दथे, जुन शाही अधिकारको प्रत्यायोजनको महत्त्वपूर्ण प्रतीक थियो (क्राउसकोफ, २०५८: ५७) । पछि हात्ती समात्ने कला भएका थारू समुदायका व्यक्तिका सन्तानको उपथर नै राउत हुन गयो ।

हजारी

पहिले पहिले राजा देवानको शासन चल्ने गर्दथ्यो । उनीहरूले मौखिक रूपमा नै कानून बनाउने गर्थे र त्यसको पालना सबैलाई गर्नु पर्थ्यो । कुनै पनि सामूहिक स्थान, भोजभतेर, खलिहयानमा जुता चप्पल लगाएर जान बन्देज लगाएको थियो । त्यसै क्रममा एउटा भोजमा एकजना चप्पल लगाएर प्रवेश गर्‍यो । त्यसपछि उसलाई एक हजार जरिवाना गर्‍यो । उ नहिचकिचाई सजिलैसँग जरिवाना तिरयो । यसरी जरिवाना तिरै पनि उ सचेत भएन यस्ता किसिमका जरिवाना उसलाई बारम्बार तिर्नु पर्थ्यो । यसरी जतिपटक जरिवाना लगाए पनि उ सजिलै सँग तिरी दिन्थ्यो । हुँदा हुदा पछि उसलाई सबैले हजारी भनेर सम्बोधन गर्न थाल्यो । यसरी नै हजारी थर बन्न पुग्यो ।

(स्रोत : हरेशलाल हजारी)

नवलपरासीको मिथकः

कटहरिया

नवलपरासी (व.सु.पू.) अर्थात नवलपुरमा धेरैजसो कटहरिया थारूको बसोबास छ। कटहरको पातलाई दियो वनाइ गाईको गोबरमा राखी बत्ति वालेर कूल देवताको पूजा गर्ने भएकोले कटहरिया नामकरण भएको हुन सक्छ।

(शिवराज थनेतसंगको कुराकानी)

गुरो/गुरौ

गुरोहरूको काम गुरुवाइ, विरुवाइ गर्ने, झारफूक गर्ने, भूत, पिचाश, बोक्सी भगाउने हुन्छ। यही गुरुवाइ गर्ने पेशाबाट थर नै गुरो रहन गयो। गुरोको पनि वर्गिकरण हुन्छ। खर गुरो जो कोही व्यक्ति हुन सक्छ। तर टिकेत गुरो जो कोही हुन सक्दैन। गुरौ वंशावलीकै हुनु पर्दछ।

(तेज बहादुर गुरौ, कमल गुरौसंगको कुराकानी)

धामी

गुरौ थर अन्तर्गतको थर धामी हो। नवलपुरमा यिनीहरूको थर धामी भए पनि खासै धामी लेख्ने गरेको पाइँदैन। अलि पुराना अग्रजहरूको नागरिकतामा थारू र हाल कसैले महतो, कसैले चौधरी लेख्ने गरेका छन्। यिनीहरूको वंशज पूर्व भापा, सुनसरीतिर छन्।

धामीभिन्न पनि २ प्रकारका वंशज एउटा सोभै धामी र अर्को पोवी धामी रहेका छन्। विशेष गरी यिनीहरूले आफ्नो समुदायमा वैद्यको काम गर्ने गर्दथे। पोवी धामीहरूले डाक बजाउछन् अनि मात्र पूजा सम्पन्न हुन्छ।

(योगमान धामी र कमल राज गुरौसंगको कुराकानी)

मर्दनिया

पहिले पहिले यो जातिले कपाल काट्ने पेशा अपनाएकोले यिनीहरूलाई मर्दनिया भनिएको हो। थारू समुदायमा वच्चाको मुन्डन र मानिस मर्दा यिनीहरूबाट नै कपाल फालेमा मात्र चोखिएको मानिन्थ्यो। पहिला पहिला यो थरको मानिसहरूले गाउँघरमा कपाल काट्दै आफ्नो पेशालाई निरन्तरता दिएका थिए। हाल समयअनुसार यिनीहरूको पेशा परिवर्तन भएको छ।

गोसाई

नवलपुरमा गोसाईवावाको ठूलो महत्व छ। पहिलेका ठूला वडा थारू जिम्मदारले गोसाईको सेवा गर्दै राम्रो काम गरेको परिवारलाई नै गोसाई थर दिएको भनाइ छ। यिनीहरूले आफूहरूलाई पर्वतिया जोगीको रूपमा लिने गर्दछन्। कनफुक्का जोगीबाट कान फुकाउने र आफूलाई शुद्धिकरण गर्ने, शुभकार्यमा गइ दान लिने र थारूको जोगी जातमा पर्ने र प्राचीन ऋषिमुनीहरूको वंशजको रूपमा आफूलाई लिने गर्दछन्।

(बिकाराम गोसाई (७५) संगको कुराकानी)

पुरी

नदी किनारको बालुवाबाट बाल पुरीको उत्पत्ति भएको भनाइ रहेको छ । बाल पुरीका शाखा सन्तान पुरी थरका थारू भए । यिनीहरू थारूकै देवाइ पूजा गर्ने भएकोले थारू हुन् । कनफट्टा जोगीअर्न्तगत पर्ने बालपुरीका वंशज भएको र अरु थारू जोगी जस्तै गोसाई र योगीहरूसंग हाडनाता नपर्ने भएकोले विहेवारी चल्छ ।

(बुद्धिराम पुरी (७८)

सप्तरी, सिरहा, उदयपुर, सुनसरी, मोरङ क्षेत्रको मिथक:

अभिदुवाई

वृजपितामह रामछोर माइभको चौथो पुस्ताका अभि माइभ तथा दुवाइ माइभ दुवै दाजुभाई भाँक्री विद्यामा पारङ्गत मानिए । जीवित छदै अभि र दुवाइ दाजुभाई जगतको सेवा आफ्नो प्रभाव शक्तिले गरेको कारण पूजिए अर्थात् देवत्व ग्रहण गर्न पुगे । हाल उनीहरूको थानसप्तरीको बनौलीमा पाइएको कारण बनौली नै अभिदुवाई थारू वंशको मूलथलो मान्न थालियो । यस वंशका थारूहरूले महर्षिया अर्थात् गौरा महादेव तथा पार्वतीलाई पूजे गर्दछन् । असार पूर्णिमा र मंसिर पूर्णिमाका दिन यस वंशका थारू पान, सुपारी, तुलसीको पात, आछत तथा लड्डु देवता घरमा चढाउने गर्दछन् । तर मुण्डन गर्दा केराको पातले पिठी छोपेर बलि प्रदान गर्ने गरेको हुन्छ । हाल यो वंशका थारू १५औं पुस्तामा निरन्तरता पाउँदै आएका छन् ।

(श्रोत-अभिदुवाई वंशावली पुस्तिका, २०७२ दोश्रो संस्करण) ।

ओरग्यान

तिब्बति बुद्धिष्टहरू बीच पद्मसम्भव चिरपरिचित एवम् प्रतिष्ठित नाम हो । उनी तिब्बती लामा धर्मको संस्थापक गुरु मानिन्छन् । उनलाई तिब्बतीहरूको दुःखको समुद्रबाट मुक्ति दिने व्यक्ति तथा तान्त्रिक धर्म प्रचारक मानिएको छ । साथै अर्को बुद्धको रूपमा पुजिन्छ । आठौं शताब्दीमा उदियना नामक ठाउँबाट आएको बुझिन्छ । त्यस बखत नालन्दा विश्वविद्यालयको प्रख्यात आचार्य थिए उनी । उदियना हाल पाकिस्तान र अफगानिस्तानको सिमामा पर्दछ । अभि यसलाई के भन्न सकिन्छ कि काश्मिरको उत्तर पश्चिममा पर्ने धाज्नीको आसपास पर्दछ ।

पद्मसम्भव एक सिद्ध पुरुष थिए । त्यसैले उनलाई तिब्बतीहरू रिम्पोचे भनी सम्बोधन गर्दछन् । पद्मसम्भवको यी ज्ञान अर्थात् सबैभन्दा पहिलो सत्य असल विचार भएको तथ्यलाई आर्यज्ञानको रूपमा मान्न थाले । तिब्बती भाषामा यसलाई उग्येन वा उर्गेन भन्न पुग्यो । यसरी उर्गेन शब्दबाट परिवर्तित रूप ओरग्यान हुन पुगेको हो भन्न सकिन्छ । यही समयदेखि हालपर्यन्त उदियानाका मानिसहरू भूत जगाउने, देउता खेलाउने, जादुगरी कार्यमा निपूर्ण मानिन्छन् । उनीहरूबाट ती कार्य अभि पनि गरिआएको पाइन्छ ।

गुरु थापेर दशैको बेला सप्तमीसम्म चैठसार बसेको देख्न सकिन्छ । ओरग्यान काली पूजे थारू हुन । घरको कुल देवता कालि मानिआएको छ । त्यसैले अरु कुल देवताको तुलनामा संस्कार अलग छ । हाल यो थाक वंशको १८औं पुस्तामा निरन्तरता पाइआएको छ ।

(श्रोत-ओरग्यान वंशावली, २०५४ प्रथम संस्करण)

खाँ खमान

एक किम्बदन्ती अनुसार प्राचीन समयमा युद्ध चन्द्र खाँ नाम गरेका राजाले थार देशमा राज्य सञ्चालन गरेका थिए । त्यसबखत चौध कोशको राज्य थियो । राज्य-राज्यविच संघर्ष भएर सीमा हेरफेर भइरहनथ्यो । मुगल सम्राटको आक्रमण पनि बढ्दै थियो । सोही समय किराती राजासंग दौत्य सम्बन्ध विस्तार गरी युद्ध चन्द्र खाँले राज्य जोगाउन कोशिश गरे । तर केही सीप नलागी उनी आफ्ना सेनासहित थार देशबाट ज्यान जोगाउन उत्तरतिर आए । उत्तरतर्फ अगाडि बढ्ने क्रममा किराती राजा माथि पहाड उक्ले भने युद्ध चन्द्र खाँले समथर भूगोल रोजे, जुन उर्वर भूमि पनि थियो । त्यसबखत किराती राजाले भने-“लौ भाई तिमि थार देशबाट आएकोले अब थारू भयौ, समथर तराई भूभागमा तिमि आफ्नो राज्य विस्तार गर ।” सो दिनदेखि युद्ध चन्द्र खाँ थारू कहलिए । तिनकै वंशजले थारू भित्रको खाँ खमान नामले पहिचान बनाए । युद्ध चन्द्र खाँ थारू राजाको वंशजले नेपालमा सम्बत् २००३ सम्म राजकाज गरेको प्रमाण ब्रिटिश संग्रहालयमा सुरक्षित छ । (श्रोत- माडु माइभू खाँ खमान वंशावली २०७६, दोश्रो संस्करण)

इतिहासकार इमानसिंह चेम्जोङका अनुसार कुचविहारमा आजभन्दा ५०० वर्ष पहिले निलध्वज खाँ, चक्रध्वज खाँ र चन्द्र सिंह खाँले करिब ९७ वर्षसम्म राज्य गरे । चक्रध्वज खाँ शक्तिशाली राजा भएकोले उनको समयमा आसामसम्म राज्य विस्तार गर्न पुगे । जब उनीहरू हिन्दु मत धारण गरी राजकाज चलाउन शुरु गरे, कुचविहारका जनता समेतले हिन्दु बन्न निवेदन गरे । तर उक्त जनभावनालाई राजाले लत्याइ दिए । त्यसको विपरित उनीहरूले मुसलमानसंग भाइचारा कायम गर्दै वंगाली मुसलमानको आडमा विद्रोह गरे । राजा चन्द्र सिंह खाँ लगायत उनका सेनाहरू कोशी पारी आइ सप्तरीमा बास बस्न थाले । यही वंशज आज खाँ खमानको रूपमा कोचिला थारूमा पहिचान बनाएको छ ।

(श्रोत-चेम्जोङ, इमान सिंह : विजयपुरको किरातकालीन इतिहास)

माडु माइभू वंशजका थारू कुल देवताको रूपमा घरभित्र महाकाली र बाहिर हनुमान पूज्ने गर्दछन् । हालसम्म सप्तरी, सिरहा, उदयपुर, सुनसरी, मोरङ र भापा सम्म विस्तार भएको माडु माइभू वंश १६औं पुस्ताले निरन्तरता पाएको देखिन्छ ।

खोहरिया

वृजपितामह राइस माइभू रहेको यस वंशका थारूमा राइस माइभूका छोरा नाथ माइभूले आफ्नो घर छेउमा सुंगुर पाल्नका लागि खोहार अर्थात खोर बनाउन लगाए । अन्य जातका मानिसहरू विशेषगरी डोम/मुसहरले पाल्ने सुंगुर अब खोहार बनाई नाथ माइभूले खोहार बनाई पाल्न शुरु गरेको कारण यस वंशको पहिचान नै खोहरिया बन्न पुग्यो । उनीहरूको कुल देवता पनि काली भएको र मुण्डन कर्ममा कालीलाई सुंगुरको बलि दिने गरेको चलन छ । हाल १५औं पुस्ताले निरन्तरता पाएको यस वंशको बसोबास सिरहा, सप्तरी, उदयपुर, सुनसरी, मोरंगसम्म विस्तार हुन पुग्यो ।

(श्रोत- खोहरिया वंशावली, २०६९ दोश्रो संस्करण)

गजराज

महेन्द्र राजमार्गदेखि १५ कि.मी. दक्षिण र भारतको सीमादेखि ५कि.मी. उत्तरमा सप्तरीको खडगपुर गाउँ पर्छ । गजराज वंशका थारूको मूलथलो यही खडगपुर मानिन्छ । यी वंशका थारूको बसोबास हाल सप्तरी, सिरहा, उदयपुर, सुनसरी, मोरंग र भापासम्म विस्तार भएको पाइन्छ । पर्सि खाँ देखि हालसम्म यो वंशका थारू १७औं पुस्तामा निरन्तरता पाइआएको छ ।

यो वंशमा नवौ पुस्ताका वाला चौधरीलाई देउताको रूपमा पुजिन्छ भने लहान नगरपालिकाको मटियर्वास्थित बाबा वाला पोखरीको पश्चिम डिलमा वाला चौधरीको थान स्थापना गरिएको देखिन्छ । पर्सि खाँ समृद्धशाली व्यक्ति भएकोले उनको गजधारण शुभकार्यको लागि अगाडि राखिन्छ । हाम्रो भावी सन्तानको वंश गजराज नै रहोस्, सधैं गज (हात्ती) को राजा रहिरहोस् भनी नामकरण गरेको देखिन्छ । गजराज वंशको कुलदेवता महादेव, गौरा पार्वती, बाबा तुम्रो मुखिया हुन् । तुम्रो मुखिया किराती देवताको रूपमा चिनिन्छन् । यहाँ असार पूर्णिमा र मंसिर पूर्णिमामा विशेष पूजा अर्चना गर्ने चलन छ ।

(श्रोत- गजराज वंशावली ०६४, प्रथम संस्करण)

जोइस (जोशी)

वृजपितामह कमल माइभका छोरा गुदर माइभको समयमा कुल देवता कोइशका स्थापना गर्दा नै कोइशकाबाट अपभ्रंश भई कोइश र अन्तमा जोइस हुन गएको भनाइ छ । मुख्यतः सप्तरी, सिरहा, उदयपुर, सुनसरी, मोरङसम्म फैलिएको यो वंश हाल १६औं पुस्तामा निरन्तरता पाइआएका छन् । कुलदेवता महर्षिया अर्थात् महादेव, गौरापार्वतीको पूजा गर्दै आएको बुझिन्छ । तर कोइशका देवतालाई बलि दिने चलन पनि रहि आएको छ ।

जसराज

किम्बदन्तिअनुसार आदिकालमा एकजना राजपुतना क्षेत्री जातिका प्रख्यात राजा थिए । राजा भएका कारण उनको दरवारमा जनता जस अर्थात् आशिर्वाद लिन जान्थे । ती राजाले ज-जसलाई आशिर्वाद दिन्थे, ती सबैको फलिफाप हुने विषय राज्यभरि नै प्रचार भयो । देवताहरूको थानमा जस लिन श्रद्धालुहरू ओइरिएभै दरवारमा समेत जस लिन मानिस ओइरिन थाले । पछि तिनै राजाको नाम जसराज रहन गयो । तिनै राजाका सन्ततिहरू वीर, पराक्रमी निस्के जसले आफ्नो राज्य उत्तरतर्फ विस्तार गरे ।

अर्को जनश्रुति अनुसार जसराजका सन्तानहरूले दिल्ली, उत्तराखण्ड, सिम्रौनगढ, सिन्ध प्रदेश, राजस्थान, विहारसम्म आफ्नो राज्य विस्तार गरेको र तिनै थारू समुदाय नेपालका विभिन्न जिल्लाहरूमा बसोबास गरे । यसको उदाहरण वि.सं. १४५० मा काभ्रे बनेपामा रहेको लायकु दरवारमा प्रतिस्थापना गरेको सूर्य देवको मूर्तिमुनि लेखिएको शिलालेखमार्फत पुष्टि हुन्छ । उक्त शिलालेखको बारेमा डा. डिल्लीरमण रेग्मीले आफ्नो पुस्तक मेडिएभल नेपाल (पृ. ३५) मा यसरी उल्लेख गरेका छन्-

“सरस्थापिता आदित्य मूर्ति देवता ॥ द्विज श्रीराजश्रमेन यथामनासर्बोः । विष्णुदेव सुगतिराम पद्मसींह जसराज मनतेज भीम रहस्यपति जय वन जगसीह जीवा लपयि मेगराम धर्म्मा”

जसराज वंशावली अनुसार हालसम्म यो वंशका थारू १६औं पुस्तामा निरन्तरता पाइआएका छन् ।

(श्रोत : आपन पहिचान २०७६, दोश्रो संस्करण प्रकाशक- उदयपुर थारू जागरण समाज, काठमाडौं)

चिकन भखरु

चिकन भखरु नाम यो थाक वंशको सातौं पुस्तावाट शुरु भएको हो । श्रुतिअनुसार सप्तरीको मैटगरहास्थित भखरु माइभ नामक व्यक्ति आफ्नो समय कालका उदारवादी तथा विद्वान व्यक्ति मानिन्थे । थारू समुदायको विकास तथा समृद्धिमा उनी लागि पर्थे । उनले सप्तरी, प्रसवनीका भातु पटवारीसंग सम्धीयारी जोडे । तर थारू समाजमा त्यो अपाच्य जस्तै भयो । यसको छिनोफानो गर्न कनकपटी गाउँमा गादी चौरासी सभा बोलाइयो । करिब २२ प्रगन्नाका मुख्तियार (माइन्जन)हरू भेला भए । भखरु माइभ समेत सम्धीसंगै सभामा हात्तीमा सवार भइ उपस्थित भए । सो समय तिरहुत माइभ बरमभियाका प्रभावशाली व्यक्ति तथा चौरासी गादीका माइन्जनको सर्वेसर्वा थिए । भखरु माइभलाई हात्तीमा सवार भइ उपस्थित भएको देखेर तिनले भखरु माइभलाई भने- “ नाम हमर छेल उच्च, आव कान भेल हमर बुच्च ।” अर्थात् म तिरहुत माइभ जति प्रभावशाली भए पनि हात्तीमा सवार भई चौरासी सभामा उपस्थित हुन नसकेको तर भखरु माइभ आज यसरी उपस्थित हुँदा मभन्दा भखरु माइभ नै राम्रो देखिएकोले भखरु माइभले जे निर्णय सुनाउँछ, त्यही नै आजको चौरासी सभाको निर्णय ठहर हुनेछ । त्यसपश्चात भखरु माइभले त्यहाँ उपस्थित २२ प्रगन्नाका माइन्जनहरूको चितबुभ्दो तरिकाले निर्णय सुनाएपछि चिकन (चितबुभ्दो) शब्द भखरुको अगाडि थपिन पुग्यो । सोही वंशका थारू आज चिकन भखरुले परिचित छन् ।

(श्रोत : आपन पहिचान २०७६, दोश्रो संस्करण प्रकाशक-उदयपुर थारू जागरण समाज, काठमाडौं)

डगरा खुशियाल

प्रत्येक थारू गाउँमा खासगरी गाउँको दक्षिणमा डिहवार थानको स्थापना हुन्छ । एक गाउँमा खुशीलाल नाम भएका व्यक्ति धेरै भएपछि कुन खुशीलाल भनी गाउँलेहरूलाई छुट्याउन कठिन भयो । एकजना खुशीलालको घर डगर अर्थात् मूलवाटोमै पर्ने हुँदा डगरा खुशीलाल भनी बोलाउन थाले । यसरी डगरा खुशीलाल कालन्तरमा अपभ्रंश भई डगरा खुशियाल र पछि डडराहा खुशियाल थाक वंश बन्न पुगेको हो । यो थाक वंशको वंशावली तयार हुन नसकेको कारण कति पुस्ताले निरन्तरता पाउँदै गरेको पत्तो भएन तर १७ पुस्तासम्म अनुमान गर्न सकिन्छ ।

(श्रोत : श्याम कुमार चौधरी, सदस्य-डगरा खुशियाल वंशावली तयारी समिति)

जुराई चौधरी खाँ खमान

शुरुमा खरखन बुद्ध थाक वंशमार्फत चिनिने गरेको थारू अहिले आएर जुराई चौधरीलाई वृजपितामह मानी आफ्नो वंशको पहिचान गराउन थालेका छन् । यिनीहरू आफूलाई खाँ खमान अन्तरगत समावेश गराएका छन् । सप्तरी, सिरहा, उदयपुर, सुनसरी, मोरङ तथा भ्वापासम्म विस्तार भएको यो वंश हाल १६औं पुस्तामा निरन्तरता पाउँदै छ । यो थाकवंशले कुल देवताको रूपमा काली पूज्छ ।

(श्रोत: खाँ खमान जुराई चौधरी वंशावली २०७४ दोश्रो संस्करण) ।

बासमैत खाँ-खाँ खमान

वृजपितामह बासमैत माइभू खाँ खमान वंशका कलियाहा थारू हुन । अर्थात् कुल देवताको रुपमा काली पूजिन्छ । सप्तरी, सिरहा, उदयपुर सुनसरी लगायत अन्य जिल्लामा फैलिएका यस वंशका थारू हाल १६औं पुस्तामा निरन्तरता पाएको देखिन्छ ।

(श्रोत : बासमैत चौधरी (खाँ खमान) वंशावली २०७५, दोश्रो संस्करण)

वैद्यनाथ

किन्तु माइभूको छोरा शिरमैन माइभू, शिरमैन माइभूको छोरा मानपुर माइभू, मानपुर माइभूको छोरा सोमाइ माइभू, सोमाइ माइभूको छोरा ठकनु माइभू । ठकनु माइभूको छोरा भखरु पटवारी जसको लामो समयसम्म सन्तान प्राप्ति हुन नसकेको कारण उनी वैद्यनाथ धाम पुगेर भाकल गरे । कि छोरा अथवा छोरी जेसुकै सन्तान भए पनि म सुनको बसाहा चढाउनेछु । भाकलसंगै करिब १ पाउ तौल भएको बच्चा जन्मियो । जसको नाम वैद्यनाथ राखियो । विस्तारै ठूलो हुँदै गए पछि ती वैद्यनाथले ५२ मौजाको चौधराइ पदवी हासिल गरे । साथै शाहवंशीय राजाद्वारा लालमोहर समेत प्राप्त गरे । आफ्नो जीवनकालमा वैद्यनाथ चौधरीले हरेक वर्ष भण्डारा (भोज) साधुसन्तलाई दिए । समाज विकासमा अग्रणी भूमिका खेले । तत्पश्चात यस वंशका थारू वैद्यनाथ वंशको पहिचान बनाए । हाल यस वंशका थारू सप्तरी, सिरहा, उदयपुर, सुनसरी मोरङसम्म फैलिएका छन् र १२ औं पुस्तामा निरन्तरता पाएको देखिन्छ । कुलदेवताको रुपमा यस वंशका थारू पाँचुनाथ पूजे गर्दछन् ।

इसरान

विदेह गणराज्य नष्ट भएपछि सिम्रौनगढ राजधानी बनाई तिरहुत राज्यको स्थापना राजा नान्यदेवसंग जोडिएको इतिहास पाइन्छ । नान्यदेवको छैठौं पुस्ताका राजा हरिसिंह देवले कुनै बेला आफ्नो राज्य विस्तार नेपालसम्म गरेको र मल्ल वंशका चेली देवल देवीसँग वैवाहिक सम्बन्ध स्थापित भए पछि सो राज्य त्यहीका मल्लहरूलाई फिर्ता दिए । यता इसरा देवीसंग हरिसिंह देवको विवाह पहिल्यै भएको र दुइ छोरा मानसिंह देव तथा श्याम सिंह देव गदिसिन नहुँदै मुसलमान शासक गयासुद्दिन तुगलकले युद्ध मार्फत हरिसिंह देवलाई हराए । त्यस पछि मानसिंह देव सप्तरीको जंगलमा आइ मानराजा दरवार खडा गरेर बसे । हरिसिंह देव शरण लिन नेपाल राज्यतिर गएको र १३२६ सालमा तीन पाटनमा उनको बाटोमै मृत्यु भयो । श्यामसिंह देवको एक छोरी मात्र थिइन् र उनको विवाह जयस्थिति मल्लसंग गरेपश्चात वंश विस्तार हुन सकेन ।

यता मानसिंह देवले इसर मानराजा क्षेत्रमा राजकाज शुरु गरे । यिनकै वंश अहिले २५ पुस्ता पार गरी २६औं पुस्तामा प्रवेश गरेको बुझिन्छ । रानी इसराको कोखबाट जन्मेका मानसिंह देव इसरको सन्तान दरसन्तान अहिले थारू समुदाय भित्र इसरा वंश भनी पहिचान बनाएको बुझिन्छ । यही वंशका व्यक्तिहरू सप्तरी वरमभियामा केन्द्र बनाई २०१३ सालसम्म गादी चौरासीको नेतृत्व गरी आए । धनपुरीका इसरा वंशकै भगवतीप्रसाद चौधरी र पातोका उमाकान्त चौधरी क्रमशः माइन्जन र देवान

भई गादी चौरासीको काम कारवाही चलाउँदै आएको र लवजुगिया तथा पुरनजुगिया थारू बीचको संघर्ष चर्केर गादी चौरासीको अन्त्य भएको कतिपयको भनाई छ ।

कारण जेहोस् तर इसरा वंशका थारूकै इतिहासमा प्राप्त विभिन्न स्यामोहर, लालमोहर, रुक्का तथा मानपदवी संग्रह गरी नेपालका राजाहरू र तराईका थारू पुस्तक नै तयार हुन पुगेको छ । यसले इसरा वंशको गौरवपूर्ण गाथा बोल्छ । इसरा वंशका थारूको मूल थलो सिम्रौनगढ देखिए पनि पछिल्लो समय आफूलाई मानराजाको बासी दावी गर्न थालेका छन् । अहिले सप्तरी, सिरहा, उदयपुर, सुनसरी, मोरङसम्म यो वंशको विस्तार भएको देखिन्छ ।

इसरा थारूको कुलदेवता कंकालिनी देवी मानिए पनि उनीहरू हाल घरभित्र कालीको पूजाअर्चना गर्ने र बाहिर हनुमानको पूजा गरेको पाइन्छ । मुसलमानहरूले मोहरमको दिन हरिसिंह देवलाई बन्दी मुक्त गरेको अवसरलाई समेत इसरा वंशका थारूहरूले हाल मोहरमलाई सद्भावको रूपमा मनाउने गरेको देखिन्छ । राजा मानसिंह देव इसरले शुरु गरेको त्यो परम्परा अहिले पनि पातो बरमभियाका इसरा थारूहरूले मनाउँदै आएको देखिन्छ ।

(श्रोत: इसरा थारू वंशावली) ।

चौधरान

भोज चौधरी बाल्यकालदेखि नै अति साहसी, निडर र लडाकु थिए । जंगली हात्ती, बाघ, भालुगायत अन्य जनावरहरूले खेतीवाली विगार गर्दा आफ्नो समयमा भोज चौधरीले ती जंगली जनावरहरूको समूह धपाउन अदम्य साहस देखाए । जंगली जनावर धपाई सो क्षेत्रका बासिन्दालाई खुशी पारेको देखेर त्यस समयका शासकले बक्सिसस्वरूप उनको नाममा सात विघा जमीन दिए । हाल सो जमीन कटहा जिरायतको नाममा लहान नगरपालिका भित्र पर्दछ । सोही समयमा उनलाई चौधरान पदवी पनि दिइएको कारण तिनका वंशजले अहिले चौधरान थारूको पहिचान बनाए । चौधरान थर हाल १४औं पुस्ताले निरन्तरता पाइआएको देखिन्छ । कुलदेवताको रूपमा महर्षिया अर्थात् महादेव, गौरापार्वती मानिआएता पनि दशैको समयमा प्रति वर्ष पाठापाठी चढाउने गरेका छन् ।

(श्रोत: धर्मराजको सेवक चौधरान परिवारको वंशावली पुस्तक २०५५) ।

हरिसिंह माइभ (वदल मनियार)

हरिसिंह माइभको छोरा श्यामसुन्दर माइभ र तिनका दुई भाई छोरा वदल माइभ र मनियार माइभ आफ्नो समयका प्रभावशाली व्यक्ति थिए । उनीहरूले समाजलाई नेतृत्व दिन महत्वपूर्ण भूमिका खेलेका कारण वदल मनियार थाक वंश भनी तिनका सन्तति दरसन्ततिले अपनाए । पछि वृजपितामह हरिसिंह माइभले स्वीकार गरेपछि हरिसिंह माइभ (वदल मनियार) भनी आफ्नो पहिचान स्थापित गर्ने काम भयो । वदल मनियार महर्षिया थारू भएकोले महादेव, गौरापार्वती पूज्ने गरेका छन् । असली थातथलो किटान गर्न नसकेका यो वंशका थारू हाल १६औं पुस्तामा निरन्तरता पाइ आएका छन् ।

(स्रोत : हरिसिंह माइभ (वदल मनियार) वंशावली दर्पण २०७४, दोश्रो संस्करण)

मृदाहा

मृदाहा वंशको वृजपितामह माधवी मृदाहा स्वीकार गरिएको देखिन्छ, जसको दुई भाइ छोरा राँक र जयराम मृदाहा थिए । राँकको छोरा खीरु र खीरुको छोराहरू जगत, भगत, मगत, अगुवान मृदाहा थिए । तीमध्ये मगत वीर, सत्यवादी तथा प्रतापी थिए जो साथीभाइहरूसंग बस्दा अथवा माछा मार्न जाँदा अनेक किसिमका लिला देखाउँथे । उनी देवशक्तिको रूपमा मानिनुको महत्व त्यस वखत भल्किन्छ, जब मगत आफ्ना साथीभाइसंग कोशी र खासगरी मेजुरनी खतामा माछा मार्न जान्थे । त्यसवेला बाटोमा हिंडुदा मगतको कुनै एउटा खुट्टै गायब भईदिने र साथीभाइले त्यसबारे कुरा गर्दा फेरी आफ्नै स्वरूपमा देखा पर्ने गर्दथे । त्यस्तै कुनै समय हात नै गायब बनाउथे ।

एक दिन माछा मार्न कोशी पुगे । संयोगवश त्यो दिन मगतको साथीभाइको जालमा एउटै माछा परेन तर मगतको डेली (माछा राख्ने बाँसको भाँडो) भरियो । मगतलाई उनका साथीभाइले दुखेसो पोखे कि हामी त आज माछा नपाएर फर्किँदै छौं, राती चाहि के खाने नि ? त्यसपछि मगतले थोरै थोरै सबैको डेलीमा राखिदिए । बाटोमा सबैको डेली भरिए । जंगलको बाटो फर्किँदै गर्दा बाघसंग जम्का भेट भएछ । बाघले मगतलाई भ्रम्टन थाल्यो, तिनका साथीहरू डराए तर मगत विना डर अगाडि बढ्दै गए । बाघले मगतलाई घिसारेर लग्यो । साथीहरूको भागाभाग भयो । उनीहरू गाउँमा आई मगतलाई बाघले जंगलको बाटोमा घिसारेर लगेको कुरा सुनाए ।

गाउँलेहरू मगतलाई खोज्न जंगल पस्दा खोजीको क्रममा 'मगत ! तिमी कता छौं ?' भनेर बोलाउँदा 'म यता छु' भन्ने उत्तर दिएछन् । त्यहाँ पुग्दा मगत उत्तर दक्षिण सुतेको पाइयो । त्यहाँ बाघले घाइते बनाएको कुनै संकेत थिएन । गाउँलेहरू मगतको लाश उठाउन खोज्दा सकेनन् । पछि सोही जंगलमा दाहसंस्कार गरिदिए । यसरी मगतको मृत शरीरलाई दाहसंस्कार गरेको कारण मगतका सन्ततिहरू मृदाहा कहलिन थाले ।

अर्को कथनअनुसार मेजुरनी खातामा मगत नियमित माछा मार्न जाने गर्थे । त्यहाँ एक दिन विभिन्न लिला साथीभाइलाई देखाउने क्रममा उनको टाउको गायब भएछ । त्यो देखेर साथीभाइ खाता बाहिर आई गाउँतिर भागे । भरे मगतलाई खोज्न जाँदा मृत अवस्थामा पाइयो । उनको लास घरमा ल्याउन खोजे पनि सम्भव भएन । त्यही ठाउँमा उनको संस्कार गरियो । सोही कारण मृत र दाह अर्थात् जलाएको कारण मृदाहा हुन पुग्यो । हाल मगतको थान सप्तरीको ओद्राहामा स्थापना गरी विगत लामो समयदेखि वैशाख २ गते वर्षेनी त्यहाँ मेला लाग्ने गरेको छ ।

(श्रोत: मृदाहा वंशावली २०७०, दोश्रो संस्करण)

मन्सापुरिया

भारत, विहारको दरभंगा राज्यमा महेश प्रसाद ठाकुर र उनका सन्ततीहरूले सन् १५५६ देखि १९४७ सम्म शासन व्यवस्था सम्हाल्ने काम गरे । मन्सापुरिया वंशावलीको छैठौं पुस्ता क्रममा रहेका पर्वत माइभको जेष्ठ पुत्र मानबोध माइभ एक दिन वयलगाडामा साथीहरूसंग दरभंगा जाने भए । बाटोमा रात पत्थो । त्यहाँ आँपको विशाल बगैँचा थियो जहाँ दरभंगा महाराज विहान विहार गर्थे । रात बसेका गाडावाल खाना बनाउन थाले र मसला पिठ्ठे काम मानबोधको जिम्मा भयो । यसरी काम बाँडिएपछि

मानबोध पर रहेको विशाल ढुङ्गा एकलै बोकेर खाना बनाउने ठाउँमा ल्याइ पुऱ्याए । त्यो ढुंगामा महाराज विश्राम गर्थे । अर्को दिन ती गाडावालहरू दरभंगामा आफ्नो सामान बेचेर आवश्यक सामान किनमेल गर्दै थिए कि महाराजका सुरक्षाकर्मीहरू उनीहरूलाई खोज्दै आइपुगे ।

सबै गाडावालहरूलाई दरवारमा लगियो । केरकार गर्दा मानबोध माइभले मसला पिध्न सजिलो होस् भनी आफूले नै ढुंगा उचालेर लगेको स्वीकारे । महाराजले खुशी व्यक्त गर्दै भने-“तिमी निकै बलवान र साहसी पनि रहेछौ । तिमी जस्तै मानिसको दरवारमा खाँचो छ । तिमी दरवारमा बस ।” महाराजले पछि केही गर्लान् कि भनेर दरवारमा बस्न मानबोध मानेनन् । ‘उसो भए के चाहन्छौ ?’ भन्ने महाराजको प्रश्नमा आफूलाई केही आवश्यकता नभएको मानबोधले बताए ।

केही समयपछि राजा खुशी भएर बलुवा, जौहरी पोखरी, सोनवर्षा भन्ने ठाउँको कामकाज हेर्न मानबोधलाई नियुक्त गरे । कामकाज सम्हाल्ने क्रममा बालुवाले पुरिएको सो गाउँमा बसी राजाको सेवा गर्न थाले । पछि मानबोधलाई नै सो मौजा विर्तामा दिइयो । त्यहाँ बसोबास गर्ने क्रममा मानबोध माइभको इच्छा आकंक्षा पुरा भएको कारण बालुवादेखि उत्तरतर्फ केही टाढा अर्को बस्ती बसालेर बस्तीको नाम मन्सापुर राखे । त्यहाँ मानबोधकै पालामा बनाएका मन्दिर तथा पोखरी आज पर्यन्त देखिन्छ । अहिले पनि इष्टदेवताको सो मन्दिरको पूजारी मन्सापुरिया वंशकै हुन्छन् । बलुवा र मन्सापुर अहिले नेपालको सप्तरी जिल्लाको सवरणपट्टीदेखि ७ कि.मी. दक्षिण मधुवनी, विहारमा पर्दछ । सोही समयदेखि मानबोधका सन्ततीहरू शंकरनाथ माइभ तथा चतुरनाथ माइभ आफ्नो थाक वंश मन्सापुरिया भएको बताउँछन् ।

(श्रोत : आपन पहिचान २०७६, दोश्रो संस्करण । प्रकाशक- उदयपुर थारू जागरण समाज, काठमाण्डौ)

मोहनी माइभ खाँ खमान

मोहना नाम गरेको एक गरिव परिवारको छोरो युवावस्थामा केही गर्नुपर्छ भनी घर परिवार छाडी नोकरीको खोजीमा निस्के । उनले एक राज्यमा कुनै राजवंशकहाँ मुन्सीको काम पाए । उनी आकर्षक जीउडालका निडर व्यक्ति थिए । अनुशासित र लगनशील उनी मधुर बोलीमार्फत चाँडै नै राजपरिवारको प्रिय पात्र बने । राजपरिवारमा केशिया राजकुमारी र रुनु राजकुमार थिए । उनीहरूको रेखदेख जति मोहनाले गर्नु पर्थ्यो ।

समयक्रमसंगै राजकुमारी पनि वयस्क भइन् । जवान मोहनाको राजकुमारीसंग हिमचिम बढ्यो । एक दिन राजकुमारीले मोहनाको विवेक जाँच्ने सोचका साथ उसलाई बोलाएर भनिन्-“यो शहरभन्दा ५ कोश पश्चिम जंगलको वीचमा हाम्रो पूख्यौली पोखरी छ । पोखरीको वीचमा पहेलो कमलको फूल फक्रिएको छ । त्यो फूल तिमी राती १२ बजे गएर कसैलाई नदेखाई मलाई ल्याइदिनेमा ठूलो इनाम दिने भएँ । मलाई त्यो फूल भोलानाथलाई चढाउन चाहिएको छ ।”

वफादार मोहना त्यो पोखरी जान तयार हुन्छ । नभन्दै घनघोर जंगलको वीचमा एउटा विशाल पोखरी हुन्छ । पोखरीको वीचमा कमलको फूल फक्रिएको कारण त्यहाँको दृष्य अजिवको देखिन्थ्यो । त्यो फूलसंगै त्यहाँ प्रज्वलित प्रकाशको चमकले मोहना केही समय अलमलमा पर्छ । मनमनै कुलदेवता नरसिंह नाथलाई सम्झिन्छ र दोहाई नरसिंह भन्दै पोखरीमा हाम फाल्छ । आफ्ना सबै देवताहरूलाई सम्भरेर उसले त्यो फूल टिपी प्रमाणको रूपमा जैठको चारैतिर बेरिएको सुनको परेवा पनि उखेलेर

ल्यायो । उक्त फूल र सुनको परेवा समेत दरवारमा ल्याई मन्दिरको एक छेउमा एउटा डालीमाथि राखी दियो ।

विहानको मिर्मिरेसंगै रानी व्युँभिइन् । भ्यालवाट ज्योतिको प्रकाश भलमल्ल हुँदा उनको नजर मन्दिर तिर पुग्यो । राम्ररी हेर्दा आफ्नो पुख्यौली पोखरीको फूलसंगै सुनको परेवासमेत देखिन् । रानीले राजकुमार, राजकुमार लगायत दरवारका भारदारहरू बोलाइन् । राजा समेत आफ्नो ३० विधामा खनाएको पुख्यौली पोखरीको निशानी सुनको परेवा भएको जैठको हो भनी पहिचान गरियो । पोखरीको निशानी तोडफोड भएको कारण राजा रिसाए । उनले राजसभा डाकेर पोखरीको निशानी यसरी तोडफोड कसले र किन गरे भनी पता लगाउन भने ।

मोहनले राजकुमारी केशियाको आदेशअनुसार भोलेनाथलाई पूजा गर्न आफूले कठिनका साथ फूल टिपेर ल्याएको बतायो । राजकुमारी केशियाले पनि मोहना वहादुर पुरुष भएकोले उसलाई दण्ड भन्दा ठूलो पुरस्कार दिनुपर्ने बताइन् । तर राजाले रिसको भोकमा मोहनलाई जेल हाले । पछि फाँसीको सजाय सुनाए । मोहना जेलभित्र नरसिंह नाथलाई निरन्तर पूजा गर्दै रथ्यो । उसको भक्ति देखेर नरसिंह नाथ प्रकट भइ उनको भक्ति देखेर आफू प्रसन्न भएको र वर माग्न माग्न भने ।

तर वर माग्नु सट्टा मोहना मौन रथ्यो । मोहनलाई आजवाट तिमीले चिताएको कुरो पुरा हुन्छ भन्दै नरसिंह नाथ विलुप्त भए । त्यसपछि जेलको ढोका आफैँ खुल्यो । मोहना ५ माइल टाढा रहेको दरवार तिर अगाडि बढ्यो । दरवारको ढोकासमेत आफैँ खुल्यो । उ राजकुमारी सुतेको कोठा पुग्यो र सिंगो पलंग उचालेर दरवारदेखि पर घनघोर जंगलतिर लिएर गयो । उसले जहाँ जहाँ पलंग विसायो, सोही ठाउँमा नयाँ दरवार बन्यो । विहान हुदा मोहना जेलबाट भागेको हल्ला चारैतिर फैलियो । फेरि राजकुमारी पनि दरवारमा नभएको खबरले मोहना साधारण मानिस नभएको ठम्याउन करै लाग्छ । राजसभा बोलाएर मोहनलाई राजकुमार घोषणा गरियो । राजाले मोहनलाई आफ्नो छोरी केशियासँग विवाह गरिदिए । अब मोहना मोहनी माइभू कहलिए । साथै रानी केशिया र मोहनाको सन्तती दरसन्ततीहरू खाँ खमान मोहनी माइभू भनी थारू समुदायभित्र पहिचान पाए ।

खाँ खमान पहारी चौधरी

वृजपितामह दौलत खाँ देखि शुरु भएको यो वंशको पाँचौँ पुस्तामा पहारी चौधरी देखिन्छन् । पहारी चौधरी गाउँमै गाई चराउँथे । त्यस समयको सुनसरी खोला तरेर कोशीमा गाई चराउने उनी हसनपुर वैनगामाबासी थिए । गाई चराउन आउदा उनी दश हातको लठी बोकी आउँथे, जुन सुनसरी खोला तर्न प्रयोग गर्थे । अर्थात् सुनसरी खोला तर्न उनी त्यो लठ्ठी नदीको बहाव रहेको बीच भागमा राखी अर्को तिरमा पुग्थे । यो क्रम निरन्तर चल्यो ।

खोला छेउमै खरेर खरेरनीका भूप्राहरू हुने भएकोले उनीहरू पहारी चौधरी लठ्ठीले खोला तरेको देखिरहन्थे । खरेर खरेरनीहरू टुनामुना जान्ने भएकाले पहारी चौधरीलाई दुःख दिन योजना बनाए । गाई कोशी टापुमा चर्न दिएर पहारी चौधरी डोरी बाँट्ने गर्थे । खरेरनीहरू पिठोको बाघ बनाएर पहारी चौधरी उपर आक्रमण गर्न पठाए । त्यो संकेत चौधरीलाई थाहा भयो र बाघलाई समाती थुतुनो तल माथि समाउदै मारिदिए । त्यसपछि अर्को दिन फेरि खरेरनीहरू पहारी चौधरी गाई चराउन गएको वेला थाहै नदिई बाघ

बनाई आक्रमण गर्न पठाए । पहारी चौधरी त्यो बाघको शिकार भए । उनी मरेपछि उनको प्रेतात्माले खरेर खरेरनीहरूलाई सताउनसम्म सतायो । खरेर खरेरनीका बालबच्चाहरू भटाभट मर्न थाले । के भएको हो भनी त्यहाँ धामी भक्ती बोलाई जाँच लगाए तर कसैले त्यो दुर्घटना रोक्न सकेनन् । अन्तमा खरेर खरेरनीहरू हार मानेर पहारी चौधरीलाई पूजा दिए । आफ्नो रक्षा गर्न सके । पहारी चौधरी आफ्ना सन्तानहरूलाई समेत घरमा पूजा दिन सपनामा देखा परे । अहिले पहारी चौधरीको पूजा गैयाको रुपमा दिने गरेको पाइन्छ । तीनै वंशका सन्तान दरसन्तानहरू अहिले खाँ खमान पहारी चौधरीको नामले पहिचान बनाएको पाइन्छ । हाल यो वंशका थारू १५औँ पुस्तामा निरन्तरता पाउँदै आएको छ ।

(श्रोत : आपन पहिचान २०७६, दोश्रो संस्करण । प्रकाशक-उदयपुर थारू जागरण समाज, काठमाडौँ)

लेखी

लेखी थारू समुदाय अन्तरगतको प्रमुख थाकवंशले चिनिन्छ । यसको ऐतिहासिक पृष्ठभूमि हेर्दा सप्तरी नै जरोकिलोको रुपमा छ । वंशावलीअनुसार हाल १८औँ पुस्तासम्म लेखी आइपुगेको छ । वृजपितामह परमी लेखी ठहर भइ सो भन्दा अगाडि लेखी वंश थारू समुदाय अन्तरगत कुन पहिचानमा स्वीकारिए एक अनुसन्धानको विषय बनेको छ । कथनानुसार थारू समुदाय अन्तरगत लेखापढी गर्ने खास व्यक्तिको जन्म भएपछि उसको कर्म एवम् व्यवहार अनुसार लेखी भनी सम्बोधन गर्न थालियो । लेखी वंशका थारू कुलदेवताको रुपमा महर्षिया अर्थात् महादेव, गौरा पार्वती, कोइशका, कमला पूजे गरेको देखिन्छ । घरभित्र यस थाकवंशका थारूले बलि प्रथा चलाएका छैनन् ।

लोहवरिया

लोहवरिया थारू वंशलाई विभिन्न ठाउँमा विभिन्न नामले चिनिन्छ । जस्तै : लोहवरिया, लोहावर अथवा लौहवर । यो थारूवंश जहाँ बसे पनि यिनीहरूको आफ्नै पहिचान तथा केही विशेषताहरू छन् । यी वंशका थारूले भन्सियालाई कुलदेवताको रुपमा पूजा गर्दछन् । हाल १७औँ पुस्ता चलिरहेको यो वंशको वृजपितामह विहार मधुवनीको र राजनगर बजारभन्दा ८/९ कि.मी. पश्चिम काइलाख भन्ने ठाउँबाट पहिलो पटक सप्तरीको चनही मलहन्मा गाउँ पुगेको देखिन्छ । विहारको राजनगर नजिक रहेको काइलाखमा उनीहरूको पूर्वाले निर्माण गरेको इनार, पोखरी, पाटी पौवा तथा मन्दिर जीर्ण अवस्थामा रहे पनि प्रमाणको रुपमा लिन सकिन्छ । लामो समय शिक्षण पेशारत मोहन चौधरीका अनुसार लोहावर शब्दमा इया प्रत्यय जोडेर लोहवरिया हुन गयो । लोहवर शब्दलाई विग्रह गरेर हेर्दा लौह र वर अर्थात् लोहवर हुन्छ । लौह शब्दको अर्थ बलियो, सम्पन्न, अथवा तागतवार र वर को अर्थ पुरुष अथवा मानिस बुझिन्छ । तसर्थ लोहवरिया थाक वंश शक्तिशाली र सम्पन्न मानिस थिए, जो सामाजिक कार्यमा अगुवाई लिएका थिए । त्यसका प्रमाणको रुपमा लोहवरियाका पूर्खाहरूले खनाएको पोखरी, इनार, मन्दिरहरू लिन सकिन्छ ।

(श्रोत : आपन पहिचान २०७६, दोश्रो संस्करण । प्रकाशक-उदयपुर थारू जागरण समाज, काठमाडौँ)

तिरहुत

सप्तरीमा एउटा भनाई छ-“और सब पोखैर, तिरहुत माइभ के पोखरा ! मरद त तिरहुत माइभ और सब भलघोसरा !!” तिरहुत माइभको पोखरा आफैमा प्रख्यात थियो । साथै देवगनाह रहेको पनि भनिन्छ । ऊक्त पोखरी महली नदीले अन्तिममा बगाएको अलग्गै कथा छ । बाह्र विघा जमीनमा विशाल पोखरी खनाउने तिरहुत माइभ लडाकु र साहसी भएकोले गादी चौरासीको सुरक्षा जिम्मा पाएका थिए । बरमभिया, सप्तरीमा माइनजनसंगै उठबस गर्ने तिरहुत माइभ विशाल पोखरीकै इतिहासस्वरूप तिरहुत गाउँपालिका सप्तरीमा बन्यो । तिनै तिरहुत माइभका सन्तान दरसन्तानहरू तिरहुत थाकवंश पहिचान कायम गरी हाल १५औं पुस्तामा निरन्तरता पाइ आएका छन् ।

गोदहनिया

सत्रौं शताब्दीको उत्तरार्धमा विशाल नेपालको सिमाना गंगा नदीसम्म रहेको बताइन्छ । यही अवस्थामा गोदहनिया वंशको वृजपितामह केदोलखपुरमा बस्थे । केदोलखपुरबाट उनीहरू छैठौं पुस्तामा दीप गोदहनपुर बसाइ सराई गरे । हाल केदोलखपुर दीप गोदहनपुरदेखि करिब २५-२६ कि.मी. पश्चिम दक्षिण पर्दछ । बसनपटी निवासी विलट चौधरी, र दुखाइ दास चौधरीको भनाइअनुसार लोहवरिया वंशको बसोबास पनि केदोलखपुर नै भएको बुझिन्छ । मुगल सम्राटको आक्रमणबाट त्रसित भएर उनीहरू उत्तरतिर लागेर दशौं, बाह्रौं पुस्तामा रामसिंह गोदहनिया तत्कालीन सप्तरी जिल्लाको धन्छवार प्रगन्ना भित्रका पीडरवोनी आइपुगे । हाल उनीहरू सप्तरी, सिरहा र उदयपुरसम्म विस्तार भएका छन् । यही वंशमा भूमक धामी जस्ता व्यक्तित्व जन्मे, जसलाई सरकारबाट जिरायत भूमि प्राप्त भएको थियो । दीप गोदहनपुरबाट बसाइ सदैँ सप्तरीसम्म आइपुगेका यो वंशलाई गोदहनिया भनिन थालियो ।

(श्रोत : गोदहनिया वंशावली २०७१, गोदहनिया प्रकाशन)

दलसिंह धामी

दलसिंह धामीको सम्बन्धमा यस्तो भनाई पाइन्छ-“दलसिंह धामी धामी बर भेल, बाघ बरद त्याके धामी हर जोते गेल ! बाम लेलक बरद आ दाहिन लेलक बाघ, उत्तरे दक्षिणे धामी धाइये लेल चास !!” दलसिंह धामीको विहे सानैमा भएको थियो । धामी सानो छँदा उनको साथी सलहेस साथ साथ गाई चराउनेदेखि देवताहरूको सभामा पकरियागढ पुग्थे । हाल पकरियागढमा हरेक वर्ष वैशाख २ गते सलहेसको पूजा गरिन्छ । त्यसबखत पकरियागढ घनघोर जंगल नै थियो भने लहानसम्म पातलो बस्ती बस्न लागेको थियो । चुरेको फेदमा पर्ने पकरियागढमा उनीहरू रात विताउथे तर त्यो कुरो कसैलाई थाहै नदिई गर्दथे । विस्तारै दलसिंह धामी वयस्क हुँदै गए । उनको घरपरिवारले द्विरागमन (विवाहित महिला वयस्क भए पश्चात गर्ने सामाजिक कर्म) गरिदिए ।

द्विरागमन भए पनि दलसिंह धामीले आफ्नो श्रीमतीको अनुहार हेरेका थिएनन् । श्रीमती घुंघट लिएर खाना खुवाउने र दलसिंह धामी खाना खाइसकेपछि, पकरियागढ पुग्ने नियमित कार्यमै व्यस्त हुन्थे । यता श्रीमतीले शंका गर्न थालिन् कि किन दलसिंह घरमा नसुति बाहिर बाहिर राती जाँदो रहेछ । एक दिन चियोचर्चा लिँदै दलसिंह के गर्दो रहेछ हेर्ने इच्छा गरिन् । खाना खाइसकेर राती दलसिंह पकरियागढ तिर लागे । दलसिंहको पछि पछि उनको श्रीमती पनि लुकै छिप्टै लागिन् तर दलसिंहलाई त्यसको पत्तो भएन । पकरियागढ पुगेको केही समयपछि त्यो अनकन्टार जंगलमा चारैतिर ज्योति देखा प्यो । दलसिंहको श्रीमतीले आश्चर्यका साथसाथै त्रास पनि अनुभव गरिन् । त्यहाँ उपस्थित देवगणले दलसिंहलाई घरगृहस्थी सम्हाल अनुरोध गरे । दलसिंहको श्रीमती पनि सो ठाउँमा उपस्थित हुँदा दलसिंह विवाहित भएको देवगणले थाहा पाएर नै त्यो कुरो भनेका थिए ।

यसरी उनलाई सो सभा छाड्नु पर्दा निकै असमञ्जसमा परे । देवगणबाट जीवनमा असल कामको लागि साथ समर्थन रहने संकल्प गर्दा दलसिंह फिर्ता भए । आफ्नो जीवनकालमा मात्रै होइन, अहिले पनि दलसिंह धामी पूजा लिएको र देवता सरह सम्मान पाएका छन् । उनी गृहस्थी जीवन विताउँदा बाघ र बरद (गोरु) एक साथ जोतेका थिए । एक दिनको कुरो हो, पटवारी मालपोत लिन उनको घरमै पुगे । मालपोत खडेरीको कारण बुझाउन नसक्ने कुरो दलसिंहले उनीहरूलाई बताए । दलसिंहको पालेको गोरु देखेर पटवारी लोभिए र मालपोत नतिरे गोरु नै लाने धम्की दिए ।

पटवारीका लठैतहरू गोठमा पुगेर गोरु खोल्न थाले । ती गोरु त एक छिनमै बाघ पो बने । ज्यान जोगाउन उनीहरू भागे । पटवारीलाई सो कुरो जाहेर गरेपछि पटवारी आफैँ पुगेर जिराइतको रुपमा दलसिंह धामीलाई जोतिराखेको जमीन दिए । त्यस दिनदेखि दलसिंह धामी नामी धामीको रुपमा प्रचारित भए । दलसिंह धामीको सुमिरन गर्दै जजसले विशुद्ध मनले भाकल गरी आएका छन्, त्यो पूरा भएको र उनको पुस्तामा एकजना धामी हुने प्रचलन नै आयो । धामी नाच थारू समुदायमा एक पौराणिक नाच नाच्ने गरिन्छ, जुन दलसिंह धामीको कृपाले मात्र नाच्न सकिने हुन्छ ।

दलसिंह धामीको सोही सन्तान दरसन्तानहरू दलसिंह धामी थाकवंश मार्फत आफ्नो पहिचान बनाएका हुन् । उनीहरूले दलसिंह धामीलाई नै कुलदेवताको रुपमा स्वीकार गरेको देखिन्छ । दलसिंह धामी थाकवंशका थारूको मूल थलो हाल सिरहा जिल्लामा पर्ने पडरिया थारू टोल मानिन्छ ।

यटहु मरर

वृजपितामह धनसिंह खाँ को छोरा अगुवान खाँ र तिनका पाँचौं पुस्ताका अटहु र मुसाई खाँ बाट मरर कसरी हुन पुग्यो ? त्यसबारे वृद्धहरूको कथन सुन्दा निम्नअनुसार पाइन्छ- एक समयको कुरो हो तामासुइया निवासी यटहु लकडीको ठेक्कापट्टा गर्दथे । एक दुइ वर्ष त राम्रै कमाई भयो तर पछि निकै घाटा व्यहोर्नु पन्थो । घाटा रकम पूर्ति गर्न नसके पछि उनी उपर जाहेरी पन्थो । सोही जाहेरीको आधारमा यटहु मररलाई गोर्खेलौरी कसियो । तर उनी कसरी कसरी बन्धनमुक्त भइहाल्ये । जेल पठाउँदा समेत जेलका ढोका आफैँ खुल्ये र जेलमुक्त हुन्थे । यसरी दुइटै दाजुभाई देववंशी भएको मानिसले बुभे ।

यटहु मरर घरमै पूजा लिन थाले । उनका तीन भाई छोराका तीनवटी वुहारीमध्ये जेठी र माइलीले ठिकै व्यवहार गर्थे । तर कान्छी वुहारी अलि मिजासिली थिइन् । एकदिन यटहु मररले कान्छी वुहारीलाई भने, 'म हलो जोत्न गएँ, तिमी मेरो नाममा आज यहीबाट खीर चढाउने गर्नु ।' कान्छी वुहारी आश्चर्यमा परिन् र परीक्षण गर्न उनले सो दिन खीर पकाएर तात्तातै खीर चढाइदिइन् । उता खेतमा यटहु मररको मुखमा फोकैफोका निस्के ।

त्यसपछि घरमा आएर यटहु आफ्नो छोरा वुहारीलाई 'तिमीहरूले अब मलाई पाल्न सकेनौ, त्यसैले घर छाडि जान्छु' भन्दै पूर्व लागे । वलान नदी (अहिले यो नदीले सप्तरी र सिरहाको सीमा भई बगेको छ ।) पुगेर हेर्दा केही ग्वाला केटाकेटीहरू गाई चराउँदै सात हातको दुरी बनाई हाइजम्प खेल खेलेको देखे । यटहु मरर ती बच्चाहरू खेल्दै गरेको देखेर अडिए र उनले ती बच्चाहरूलाई भने, 'सात हात उफ्रेर पार गर्न तिमीहरूलाई यति कठिन, म त त्यो रुख नै नाघ्न सक्छु ।' यो सुनेर त्यहाँका केटाकेटीहरूले त्यसो हो भने हामी सबै गाई जिम्मा लगाइदिने भयौं भन्दै बाजी थापे ।

यटहु मरर धोती सम्हालेर यसरी उफ्रे कि साँचिककै त्यो अग्लो रुख नाघ्न पुगे । केटाकेटीहरूले बाजी हारे । यटहु बाजी जितेर त्यहाँ चर्दै गरेको सबै गाईवस्तु आफ्नो घरतिर हाँक्न कस्सिए । यो देखेर गाउँका भरभलादमी सबै भेला भई यटहुलाई केटाकेटीहरू सुभ्रबुभ्र नभएकोले माफ गरिदिन अनुरोध गर्दै ती गाईहरूमध्ये कुनै दुइटा आफूखुशी छानेर लान भने । यटहु दुईटा गाई लिएर आए र छोरा वुहारीलाई तिमीहरूले त मलाई पाल्न सकेनौं तर यी गाई पालेर बस्नु भन्दै पश्चिम पुगे ।

यात्राको क्रममा यटहु चितौन हात्तीसार पुगेको र त्यही काम गर्ने मनसाय बनाए । यिनलाई के काम दिने हात्तीसारका मालिक सोच्ये थिए । उनको भागमा केही दिन अगाडि पागल भएको हात्ती सम्हाल्न लगाइयो । उनीहरूको अनुमान विपरित जब यटहु त्यो पागल हात्तीको स्याहारमा जुटे, हात्ती त सामान्य भई घुमफिर गर्न थाल्यो । सोही कारण हात्तीसारका मालिकले उनलाई मरर भनि बोलाउन थाले । त्यसपछि उनका सन्ततीहरू आफूलाई मरर वंश मार्फत पहिचान गराउन थाले । मरर वंशका थारू आफ्नो उदगमस्थल सिरहा को तामासुइया भिटकीभार (हाल भगवानपुर गाउँपालिका) लाई मानी आएका छन् । उनीहरूले कुलदेवताको रूपमा काली पूज्ने गरेका छन् भने हाल पन्ध्रौं पुस्तामा निरन्तरता पाइ आएको बुझिन्छ ।

(श्रोत: जिवनारायण मरर- मरर थारू वंशावली, ०६३)

खोन्मा

एक भनाइअनुसार खोन्मा वंशमा शारीरिक रुपमा अपाङ्ग एक ऐतिहासिक पुरुष खोना वैद्य वास्तुशास्त्रको ज्ञान समेत राख्थे । उनी वृजपितामह महादेवको परमभक्त थिए । महादेव बाबाको प्रभावले समाज, गाउँघरमा खोना एक वैद्यको रुपमा समेत काम गरी आए । यसरी स्वास्थ्य सेवामा समर्पित भएकोले गाउँघरमा खोना वैद्यको पहिचान बनाए र कालान्तरमा उही खोना वैद्यका सन्ततीहरू खोन्मा कहलिन थाले । हाल खोन्मा सप्तरी, सिरहा, उदयपुर, सुनसरी, मोरङ लगायत अन्य जिल्लाहरूमा विस्तार भएका छन् । खोन्मा वंशका थारू कुलदेवताको रुपमा महादेव पूजे गरेका छन् अर्थात् उनीहरू आफूलाई महर्षिया बुझाउँछन् । हाल उनीहरू १७औं पुस्तामा निरन्तरता पाइआएको बुझिन्छ ।

भष्मारवि

वृजपितामह केशी खाँ र गोपी खाँ रहेको यस थाकवंशको पाँचौ पुस्तामा एक जना रवि दास भन्ने व्यक्ति थिए, जो साधु भेषमा हुन्थे र तन्त्र, मन्त्र, धामी विद्यामा पनि जानकारी राख्थे । दिनहुँ आफ्नो कुलदेवता पूजा गरेर भष्म लगाउने रविदासले सपनामा एकदिन आफ्ना कुलदेवताको देववाणी सुनेको महसुस गरे । देववाणी यस्तो थियो कि जो जो मेरो भष्म (खरानी) लगाउँछ, अथवा लगाइदिने काम गर्छ, उनीहरूको कष्ट, दुःख र विपत हट्छ, र सबैको कल्याण हुनेछ । रविदासले सो दिनदेखि देवताको भष्म लगाइदिएर विरामी निको पार्न थाले ।

पहिले पहिले गाउँघरमा महामारीको रुपमा हैजाको प्रकोप निकै हुन्थ्यो । एकदिन रविदास त्यस्तै हैजा फैलेको गाउँ पुगेछन् र त्यही देवताको भष्मको प्रयोग गरेर नियन्त्रण गरे । यसरी रविदासको प्रसिद्धि बढेर गयो र उनको नाम सोध्दा उनी सहोर्वा निवासी रविदास भएको सबैले थाहा पाए । त्यसपछि जहाँ जहाँ त्यसखाले महामारी देखा पर्थ्यो, उनीहरू रविदास कहाँ पुगिहाल्थे । मानिसहरूले उनको नाम भष्मारवि भनी बोलाउन थाले । तिनकै सन्तान दरसन्तानहरूले आफ्नो थाकवंश भष्मारवि भनी पहिचान बनाए । सहोर्वामा चलितर दास जो नवौं पुस्ताका थिए, उनी पनि यस्तै भष्म प्रयोग गरी विरामी निको बनाउँदै आए । भष्मारविको मूल थलो सहोर्वा गाउँ साविकको धनगढी गाविस, हाल खडग नपा, सप्तरीमा पर्दछ ।

हाल १६औं पुस्तामा यो थाकवंश निरन्तरता पाइ आएको देखिन्छ । सप्तरी, सिरहा, उदयपुर, सुनसरी, मोरङ र भ्वापासम्म यसको विस्तार भएको देखिन्छ । त्यसैगरी कुलदेवताको रुपमा भष्मारवि महर्षिया भएकोले गौरा महादेवलाई पूजे गरेको पाइन्छ ।

बिलु गंगाराम (बरियार)

बिलु गंगाराम थारु वंशको नामले परिचित यो पन्ध्रैतका व्यक्तिहरूले सोध खोज गर्दै जाँदा सप्तरी मधुपट्टीका स्वर्गीय पंचुदास चौधरीले अहिले देखि १७औं पुस्ता अगाडी सम्मको बरियार माईभू वारे कन्ठस्थ भन्न सकेको र त्यस पछिको जानकारी हासिल हुन नसकेकोले मूल पितामह वहाँको सम्मान स्वरुप वि.स. २०५५ सालमा सिरहा जिल्ला लहान नगरपालिका वडा नं. सिंगराहीमा भएको यो वंशको सभाले थरमा बरियार लेख्ने निर्णय गरेको हो । यो भन्दा अगाडी थरमा माइभू, चौधरी लेखाए पनि थारु थाक वंसको कुरा आउँदा बिलु गंगाराम भन्ने चलन रहेको थियो । त्यही बिलु गंगाराम नै अहिले बरियार हुन गएको छ ।

(स्रोत: बुद्धसेन चौधरी, सप्तरी)

मभियान (एकतियाल)

समाजको अगुवा व्यक्तिलाई थारू भाषामा मभियान भन्ने चलन छ । गाउँका सम्पन्न, हुनेखाने, सामाजिक नेतृत्व प्रदान गर्न सक्ने व्यक्ति माभी हुन्थे । यसरी गाउँमा अगुवाई गर्ने, नेतृत्व गर्न सक्ने, सबैको पीरमर्का बुझ्न सक्ने व्यक्ति मभियान वंशको पहिचान बनाए । उहिले यिनीहरू समाजमा जग्गा जमिनको करसमेत असुली गर्थे । मभियान (एकतियाल) वंशका थारूको उत्पति थलो सप्तरीको ब्रह्मपुर गाउँ मानिन्छ र हाल उक्त गाउँ डाकनेश्वरी नपाभिन्न पर्दछ । यिनीहरू कलियाहा थारू हुन् र कुलदेवताको रूपमा काली पूजे गरेका छन् । हाल १५औं पुस्ताका मभियान (एकतियाल) वंशले निरन्तरता पाइआएको छ ।

मधुवनिया कलरु

मधुवनिया कलरु कलियाहा थारू हुन् । उनीहरू कुलपूजा काली देवता पुजे गर्दछन् । यसका साथै रामदेव धाइम जो उनीहरूको पूर्खा हुन तिनले समेत पूजा लिएको देखिन्छ । मधुवनिया कलरुको थातथलो नेपालको सिमानासँगै जोडिएको विहारको मधुवनी हुनसक्ने भए पनि हाल सिरहा, सप्तरी, उदयपुर, सुनसरी तथा मोरङ जिल्लामा समेत विस्तारित हुन पुगे । हाल मधुवनिया कलरु १९औं पुस्तामा निरन्तरता प्रदान गरिदै आएको बुझिन्छ । वंशावलीअनुसार भगवान धाइमको छोरा अहिमान धाइम र तिनका छोराहरू रामदेव धाइम तथा जागे भौकाई धाइमको छोरा आज मधुवनिया कलरु वंशका थारू पहिचान बनाएका छन् ।

(मधुवनिया कलरु वंशावली-२०५७, प्रथम संस्करण)

अन्य थरको नामाकरण:

घाँटीमा कन्ठी बाँध्नेलाई दास, सभा/कचहरीमा पानीको व्यवस्था गर्नेलाई पनहर, आफ्नो कसुर माफ पाउनेहरू बछार भनिए । हजामको काम गर्नेलाई मर्दनिया थारू भनियो । काठको काम गर्ने कठौतिया, कट्कटवा भनिए । त्यस्तै, मकवानपुरे राजाको दरवारमा डोला बोक्न जागिर खाएकाहरू खवास थारू कहलिए । घरको काम गर्ने हुजदार तथा पूजाआजा, तन्त्रमन्त्र गर्ने थारूहरूको थर गुरौ भयो । (थापा, २०५०: ७४-७६) । थारूहरूको प्रायः घरको उत्तरतिर भान्सा र डेहुरार (देउता कोठा) हुन्छ तर दक्षिणतिर भान्सा र डेहुरार (देउता कोठा) बनाउने अर्थात् घरको बनावट उल्टो बनाएर बस्नेहरू उल्टहवा भनिए (दहित, २०६२: १६८) ।

परिच्छेद-५: उपसंहार तथा सिफारिश

थारू समुदायको थर उपथरको अन्तिम सूची बनाउनु कठिन कार्य हो । यो एकै अध्ययनमा सम्भव देखिदैन । थरबारे धेरै सचेत हुँदै गएका छन् । त्यसैले नाम पछाडि थर मात्रै लेख्ने चलन पनि बढेको छ । सोही अनुसार नागरिकता पनि बनाउन थालेका छन् तर थर पछाडि थारू नजोडिदा भन बढी अन्यौलको अवस्था आएको देखिन्छ ।

थारू समुदायको वंशावलीको आफ्नै महत्व रहेको छ । मौखिक रूपमा रहेको ज्ञानलाई अहिले पुस्तिकामा उतार गरी ल्याएपछि आफ्ना दाजुभाईहरू बसेका सम्बन्धित ठाउँबारे बुझ्न सजिलो भएको छ । त्यसैगरी सम्बन्धमा को के नाता पर्ने छुट्याउन सकिने भएको छ । पुस्ताको रोलक्रमबाट सम्बन्ध कायम गरी विहेवारीमा हाडनाता छुट्याउने र कुन कुन वंशको कति पुस्ता छोड्दा मात्र विहेवारी चलाउन पाउने सामाजिक नियम पालना गर्नुपर्ने हुन्छ । यति मात्र नभएर वंशावली मार्फत आफ्नो थातथलो र इतिहासका ज्ञान प्राप्त गर्न सकिने भएको छ भने नयाँ पुस्तालाई थप अध्ययनका लागि मार्गनिर्देश गर्ने गरेको छ । अधिकांश वंशावली अप्राज्ञिक जस्तो देखिए पनि यस मार्फत थारू समुदायको निर्माणको इतिहास बुझ्न र व्याख्या गर्न सहज बनाएको मान्नुपर्छ । तर वंशावली निर्माणमा पूर्वका थारूहरू जति सचेत छन्, त्यति पश्चिमका देखिदैनन् ।

प्रत्येक थरको नामकरणबारे छुट्टाछुट्टै मिथक रहेको छ । तर यसबारे भन्न सक्ने पुर्खाहरू उमेरसंगै हराउँदै गएका छन् । त्यसैले प्रायः थरको मिथक खोजवीन हुन सकेको छैन । अनुमानको भरमा, रे को भरमा व्याख्या गर्ने कार्य भइरहेको छ । थारू थर सूचीकरण अन्तर्गत विभिन्न क्षेत्रमा खटिएका अनुसन्धानकर्ताहरूले मिथकबारे प्रसंग खोतल्दा मिथक जान्ने विज्ञ वितिसकेको जानकारी गराएका थिए । कैलालीको घोडाघोडी सिमसार क्षेत्रमा कैलालीको घोडाघोडी क्षेत्रका थारूहरूको थरको सूची साइनबोर्ड बनाइ राखिएको छ । स्थानीय पालिकाहरूले थरबारे यस्तै जानकारीपाटी राखे वेश हुन्छ ।

दाड थारू समुदायको आदिम थलो हो भनेर विभिन्न अनुसन्धानकर्ता र इतिहासकारले भन्दै आएका छन् । थारू समुदायको अधिकांश थर निर्माण पनि दाड जिल्लाको घटना, स्थान विशेष अनुसार आधार बनेको पाइन्छ । पुराना थरले हीनताबोध महसुस भएपछि नयाँ थर नामकरण गरेको पनि देखिन्छ । जस्तो लमही नगरपालिका-४, दाडका चमार थरका थारूले दलित महसुस भएपछि मजगैयाँ नामकरण गरेका छन् । मजगाउँमा सबैभन्दा बढी चमार थर भएका गोटियारहरू भएकाले गाउँको नामबाट मजगैयाँ थर राखेको देखिन्छ । दाडका भग्वार गाउँबाट कैलाली बसाँइ सराइ गरी जानेहरूले भगोरिया थर लेखाएको देखिन्छ । यसरी स्थान विशेष अनुसार थर राख्ने परम्परा पनि देखिन्छ ।

अधिकांश थारूहरूमा दसैँमा गरिने पूजापाठमा फरकका कारण थर अलग नामकरण भएको देखिन्छ । जस्तो डंगौरा थारूअन्तर्गत दहित थरका महिलाले माइतीको देउता चोरेर ल्याइ प्रतिस्थापन गरेकाले महिलाले नै अभैसम्म दसैँमा पूजा गर्ने चलन छ । जबकि अरु थरका पुरुषले नै दसैँको पूजाआजा गर्छन् ।

पछिल्लो समयमा थारूको पहिचान बुद्धसंग जोडिन थालेको छ । यसैक्रममा उदयपुर जिल्लाको देउरीमा रहेका सगतोरा लवि थाकवंशका थारूहरूले आफ्नो थर शाक्य थारू लेख्न थालेका छन् । यसले पहिचानसंगै नयाँ नयाँ थरको नामकरण भइरहेको देखिन्छ । यसरी संख्यात्मक रूपले थर संख्या बढ्दै गइरहेको देखिएकाले थारूहरूको थरको सूचीलाई अन्तिम कार्यरूप दिने कार्य चुनौतीपूर्ण देखिन्छ । थारू समुदायमा चौधरी थर प्रचलनमा आए पनि थाकवंश, थर, उपथरको महत्व पछिल्लो समयमा अझ गहन बनेको छ ।

प्रस्तुत अध्ययनपछि थप कार्यका लागि निम्न बुँदा सिफारिस गरिन्छ ।

- १) प्रस्तुत अध्ययन कोभिड १९ को विषम परिस्थितिमा सीमित समयमा सीमित स्रोतसाधन परिचालन गरी गरिएकाले यथासम्भव प्रयासका वावजुद पनि सूचना परिपूर्ण छैनन् । त्यसैले, थारू थर सूचीकरण परियोजनाको दोस्रो चरण सुरु गरिनु जरुरी छ ।
- २) थारू थर सूचीकरण अन्तर्गत प्रत्येक गाउँपालिका, नगरपालिकास्तरीय सूची तयार पारिएको छ । यसमा थपघटको लागि सम्बन्धित पालिका, थारू कल्याणकारिणी सभा लगायतसंग पत्राचार गरी सूचना अद्यावधिक गर्न सकिन्छ ।
- ३) थारू थरको नामकरणबारे मिथकको आफ्नै महत्व छ । यसले थारू समुदायको जीवन्त इतिहास बोल्छ । थर सूचीको अन्तिम प्रारूप प्रकाशनसंगै मिथकको पनि प्रकाशन हुनु आवश्यक देखिन्छ ।
- ४) लेखी, दहित, जोशी, सिंह लगायत कतिपयले नागरिकता मै थर लेखाउन थालेका छन् । पहिचानको लागि यो राम्रो कदम हो । तर यसले जाति नखुल्ने भएकाले गोटियार (थरगोत्र) पछि थारू पनि लेखाउन अनिवार्य देखिन्छ ।
- ५) चौधरी मात्रै लेखाउँदा पनि थारू समुदाय नखुल्ने भएकाले चौधरीपछि थारू पनि लेखाउन अनिवार्य देखिन्छ ।
- ६) केही जिल्लामा थरबारे अन्यौलता रहेकाले आफ्नै हाडनातामा पनि विहेवारी हुन सक्ने अवस्था छ । यसैले, अन्यौल रहेकाहरूले आफ्नो थरबारे प्रष्ट हुन जरुरी देखिन्छ । यसबारे अन्तरक्रिया, गोष्ठी गरिनु आवश्यक छ ।
- ७) धेरै गोटियारहरूको समिति समेत गठन भएको छ । ती समितिको मृत्युसंस्कारको क्रममा बैठक, भेला हुन्छ । केहीले लेवी पनि उठाउँछन् । तर ती रकम सही काममा सदुपयोग भएको छैन । गोटियारहरूको समितिले थारू समुदायलाई उकास्न धेरै भूमिका खेल्न सक्ने देखिन्छ ।
- ८) थारू समुदायको जातीय छात्रा संगठन थारू कल्याणकारिणी सभाले थारू समुदायको मानक परिभाषा गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

अनुसन्धानकर्ताको नामावली

SN	Name	Position	Contact	Email	Field District
1.	Dr Dambar Chemjong	Coordinator	9851084157	dambar.chemjong@cda.u.edu.np	
2.	Dr Krishnaraj Sarbahari	Lead Researcher	9851116183	chaligochali@gmail.com	
3.	Ramsagar Chaudhary	Researcher	9842036797	rs14richaudhary@gmail.com	Jhapa, Sunsari, Morang
4.	Rakesh Chaudhary	Researcher	9818570049	rakeshchaudhary605@gmail.com	Bara, Parsa, Rautahat,
5.	CN Tharu	Researcher	9841355851 9829704590	chandralekhy@yahoo.com	Saptari, Siraha, Mahottari, Udayapur
6.	Harimaya Thanet	Researcher	9847127189	hkchaudhary2015@gmail.com	Makwanpur, Chitwan, Purbi Nawalparasi Paschimi Nawalparasi
7.	Chhabilal Kopila	Researcher	9847860756	ckopila@yahoo.com	Rupandehi, Kapilbastu, Dang, Surkhet
8.	Ekraj Chaudhary	Researcher	9858027130	vijayagochali@gmail.com	Banke, Bardia, Kailali, Kanchanpur
9.	Susma Rai	Research Associate	9841740665	Raisusma1989@gmail.com	Kathmandu

सन्दर्भ सूची

- गुनरत्ने, अर्जुन (२००६ ई.), *थारू र राज्य: प्रजातन्त्र, राज्य निर्माण र जनजाति पहिचान*, मधेश: समस्या र सम्भावना, वसन्त थापा र मोहन मैनाली, सं, पृ. ४२-५४, ललितपुर: सोसल साइन्स बहा ।
- चौधरी, उमाकान्त: ओरग्यान वंशावली-२०५४, प्रथम संस्करणचौधरी, देवनारायण: माडु माइभ्र खाँ खमान वंशावली-२०७६, दोश्रो संस्करण ।
- चौधरी, कृष्णराज (२०७६), *थारू संस्कृतिमा कृष्णचरित्र परम्पराको अध्ययन* ।
- नेपाल संस्कृत विश्वविद्यालय अनुसन्धान केन्द्रसमक्ष प्रस्तुत नेपाली विषयमा विद्यावारिधि (पिएच. डी.)उपाधिका लागि प्रस्तुत शोधपत्र (अप्रकाशित) ।
- चौधरी, कीर्तिनन्द : विश्वास थाकवंशको उत्पति, विश्वास वंशावली किताब-०५६, प्रथम संस्करण ।
- चौधरी, गोबरधन : भष्मारवि वंशावली-२०६०, प्रथम संस्करण ।
- चौधरी, चन्द्र कान्त सिंह : इसरा वंशबारे, इसरा वंशावली २०७५ ।
- चौधरी चन्द्र देव : तिरहुत वंशको परिचय, तिरहुत वंशावली-२०७५ ।
- चौधरी, जयकान्त: बासमैत खाँ खाँ खमान वंशावली-२०७५, दोश्रो संस्करण ।
- चौधरी, देवी लाल: खाँ खमान जुराई चौधरी वंशावली-२०७४, दोश्रो संस्करण ।
- चौधरी, निर्भय लाल: वैद्यनाथ (भैरवनाथ) वंशावली-२०६९, प्रथम संस्करण ।
- गौतम, टेकनाथ (२०४४), *थारू समुदायको इतिहास तथा संस्कृति (थारू पुराण)*, दाङ : सुशील कुमार गौतम ।
- चौधरी, रामचन्द्र: अभिदुवाई वंशावली पुस्तिका-२०७२, दोश्रो संस्करण ।
- चौधरी, दिलीप कुमार: खोहरिया वंशको परिचय, खोहरिया वंशावली-२०६९(दोश्रो संस्करण) ।
- चौधरी, सत्यनारायण: गजराज वंशको उत्पति, गजराज वंशावली-२०६३ (प्रथम संस्करण) ।
- चौधरी, रामानन्द: जसराज वंशको उत्पति, आपन पहिचान-२०७६ पेज-३०-३४, प्रकाशक: उदयपुर थापा, धर्मराज (२०५०), *चितवन दर्पण*, काठमाडौं: नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठान ।
- थारू जागरण समाज, काठमाडौं ।
- चौधरी हृदय नारायण: चिखन भखरु वंश, आपन पहिचान-२०७६ पेज: ३९-४०, प्रकाशक: उदयपुर थारू जागरण समाज, काठमाडौं ।
- चौधरी, शिवदत्त : हरिसिंह माइभ्र (वदल मनियार) वंश, हरिसिंह माइभ्र (वदल मनियार) वंशावली दर्पण-२०७४, दोश्रो संस्करण ।
- चौधरी, शंकर : धर्मराजको सेवक चौधरान परिवारको वंशावली पुस्तक-०५५ ।
- चौधरी, सुखदेव: रौह राउत(प्रदुमन माइभ्र) वंशावली -२०७५, दोश्रो संस्करण ।

चौधरी, लक्ष्मी : मन्सापुरिया थारूको परिचय, आपन पहिचान-२०७६ पेज : ३५-३६, दोश्रो संस्करण ।

चौधरी, हृदयनारायण : मोहनी माइभू खाँ खमानको उत्पत्ति, आपन पहिचान-२०७६ पेज : २८-२९, दोश्रो संस्करण ।

चौधरी, योगानन्द : खाँ खमान पहारी चौधरी, आपन पहिचान-२०७६ पेज : ३७-३८, दोश्रो संस्करण ।

चौधरी, महेश (२०६४), *नेपालको तराई तथा यसका भूमिपुत्रहरू*, दाङ: शान्ति चौधरी ।

चौधरी, मोहन : लोहवरिया थाकवंश, आपन पहिचान-२०७६ पेज : २५-२७, दोश्रो संस्करण ।

चौधरी चन्द्र देव : तिरहुत वंशको परिचय, तिरहुत वंशावली-२०७५ ।

चौधरी, ललित : गोदहनिया वंशावली-२०७१, गोदहनिया प्रकाशन (लहान, सिरहा)

चौधरी, खुशीलाल : खोन्मा वंशावली-२०५५(अध्यक्ष : खोन्मा वंश समाज) ।

चौधरी, पुरुषोत्तम : मभियान वंशको इतिहास पेज : ३४, थारू समुदायको मभियान वंशावली-२०७५, दोश्रो संस्करण ।

चौधरी अशोक : मधुवनिया कलरु थारू वंश, मधुवनिया कलरु वंशावली-२०५८, प्रथम प्रकाशन ।

चौधरी, परशुनारायण (२०७५), थारू समुदायके वंशावली: एक परिचय, *गोचाली*, दाङ, ४८ (१८), पृ.४-११ ।

चौधरी, लेखनाथ (२०५५), *थारू तथाङ्ग*, दाङ:सरिता स्वेच्छा प्रकाशन ।

थारू, फनि श्याम (२०६९), *थारू लोक संस्कृति र चाडवाड, काठमाडौं*: नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठान।

दहित, गोपाल (२०६२), *थारू संस्कृतिको सङ्क्षिप्त परिचय*, ललितपुर : आदिवासी जनजाति उत्थान राष्ट्रिय प्रतिष्ठान ।

मभियान (थारू) वंशावली- २०७० ।

मरर, जीवनारायण : मरर थारू वंशावली-२०७२ ।

मिरदाहा, ब्रजकिशोर: मृदाहा वंशावली-०७० दोश्रो संस्करण ।

शर्मा, कुमार प्रभा (२०३९), *मैले पढेको थारू समाज, सेतीको सुसेली*, २३ (३),पृ. ६९ ।

शर्मा जनकलाल, कृष्णबम मल्ल (२०१४), *राप्ती उपत्यका*, काठमाडौं: नेपाल भारत मैत्री संघ ।

सर्वहारी, कृष्णराज (२०७३), *थारू साहित्यको इतिहास*, काठमाडौं: नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठान ।

सिकदार वंशावली-२०६४

मुकारुड, बुलु (२०६६) हाम्रो जाति हाम्रो थर । ललितपुर : आदिवासी जनजाति उत्थान राष्ट्रिय प्रतिष्ठान ।, पृ. ४१-४६ ।

लेखी, खिलानाथ (२०६२), थारू समुदायको वंश र थाक, *थारू संस्कृति*, अङ्क १९, पृ. १९-२० ।

लेखी, सिताराम : खडकपुरिया लेखी वंशावली-२०५४, प्रथम संस्करण ।

